

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MEKANSAL
PLANLAMA VE TASARIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ÜNİVERSİTE YAPILARININ MEKANSAL
PLANLAMA AÇISINDAN ÖLÇÜTLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ;
SDÜ İİBF ve TIP FAKÜLTESİ EK BİNASI ÖRNEĞİ**

Said ÖZYURT

BURDUR, 2019

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MEKANSAL
PLANLAMA VE TASARIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ÜNİVERSİTE YAPILARININ MEKANSAL
PLANLAMA AÇISINDAN ÖLÇÜTLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ;
SDÜ İİBF ve TIP FAKÜLTESİ EK BİNASI ÖRNEĞİ**

Said ÖZYURT

DANIŞMAN: Prof.Dr. Mehmet Rafet KISTIR

BURDUR, 2019

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

Said ÖZYURT tarafından Prof.Dr. M. Rafet KISTIR yönetiminde hazırlanan “Üniversite Yapılarının Mekansal Planlama Açısından Ölçütlerinin Değerlendirilmesi; SDÜ İİBF ve Tıp Fakültesi Ek Binası Örneği” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 24/12/2019

Prof.Dr. M. Rafet KISTIR

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.....

(Başkan)

(İmza)

Prof.Dr. Ilgar KIRZIOĞLU

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.....

(Jüri Üyesi)

(İmza)

Prof.Dr. Ali TÜRK

Süleyman Demirel Üniversitesi.....

(Jüri Üyesi)

(İmza)

ONAY

Bu Tez, Enstitü Yönetim Kurulu'nun _____ Tarih ve _____ Sayılı Kararı ile Kabul Edilmiştir.

(İmza)

.....
Unvan, Ad ve SOYAD giriniz

Müdür
Fen Bilimleri Enstitüsü

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **“Üniversite Yapılarının Mekansal Planlama Açısından Ölçütlerinin Değerlendirilmesi; SDÜ İİBF ve Tıp Fakültesi Ek Binası Örneği”** başlıklı bu tezin;

- Kendi çalışmam olduğunu,
- Sunduğum tüm sonuç, doküman, bilgi ve belgeleri bizzat ve bu tez çalışması kapsamında elde ettiğimi,
- Bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara atıf yaptığımı ve bunları kaynaklar listesinde usulüne uygun olarak verdiğimi,
- Kullandığım verilerde değişiklik yapmadığımı,
- Tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya diğer bir üniversitede başka bir tez çalışması içinde sunmadığımı,
- Bu tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda bilimsel etik kurallarına uygun olarak davrandığımı,

bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

24 / 12 / 2019

(İmza)

Öğrencinin Adı SOYADI

Said ÖZTUTU

TEŐEKKÖR

Bu araştırma için öncelikli olarak beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan, yola devam etmem de ve her anlamda desteklerini esirgemeyen değerli Danışman hocam Prof. Dr. M. Rafet KISTIR'a teőekkürlerimi sunarım.

Bu zorlu süreçte yanımda olan varlıklarını hissettiren her zaman bana destek olan ve devam etmem de büyük yardımları olan tüm arkadaşlarıma teőekkr ve sevgilerimle.

Son olarak tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan maddi ve manevi destekleri için annem, babam ve kardeşime sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Aralık, 2019

Said ÖZYURT

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEŞEKKÜR.....	i
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Problemin Tanımı.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Kapsamı.....	3
2.ÜNİVERSİTE YAPILARI	4
2.1.Üniversite Yapılarında Anlam ve Kavram	4
2.2.Üniversite Kavramı.....	5
2.3. Üniversite İşlevleri.....	5
2.4.Üniversitelerin Dünya Üzerindeki Gelişim Süreçleri	6
2.4.1.Orta çağ öncesi üniversiteler.....	6
2.4.2.Orta çağ dönemi üniversiteler	7
2.4.3.Rönesans dönemi üniversiteler	7
2.4.4.Aydınlanma çağında üniversiteler.....	7
2.4.5.19. yüzyılda üniversiteler	8
2.4.6.20. yy. ve sonrası üniversiteler.....	8
2.5.Üniversitelerin Türkiye’deki Gelişim Süreci.....	8
2.5.1.1950-1980 döneminde üniversiteler.....	8
2.5.2.1980- 1990 döneminde üniversiteler.....	9
2.5.3.1990 sonrası üniversite yapıları	9
2.5.4.2006 dönemi üniversiteler.....	9
2.6.Türkiye’de Üniversitelerin Cumhuriyet Öncesi Gelişimi.....	9
2.7.Türkiye’de Üniversitelerin Cumhuriyet Sonrası Gelişimi.....	10
2.8.Üniversite Kent İlişkisi	10
2.8.1.Üniversite-kent toplumu ilişkileri.....	10
2.9.Üniversite Yerleşke Kavramı.....	11
2.10. Üniversite Yerleşkeleri Alan Kullanımları	13
2.10.1. Akademik Bölge	14
2.10.2. Yönetim-Sosyal Alanlar Bölgesi	14
2.10.3. Barınma Bölgesi	14
2.10.4. Ulaşım Bölgesi	14
2.11. Üniversite Yerleşkeleri Planlama ve Tasarım Süreci.....	15
2.11.1. Yerleşke planlama yöntemi	17
2.11.2. Ekoloji öncelikli yerleşke tasarımı	18
2.12. Yerleşke Yerleşim Modelleri	21
2.12.1. Yaygın tip yerleşim modeli	22
2.12.2. Merkezi tip yerleşim modeli.....	23
2.12.3. Moleküler tip yerleşim modeli	25
2.12.4. Ağ tipi yerleşim modeli	27
2.12.5. Haç tipi yerleşim modeli.....	29
2.12.6. Lineer tip yerleşim modeli.....	31
2.13. Üniversite Yerleşkesinin Belirlenmesinde Kent ve Mekânsal Planlama Açısından Ölçütler	33

2.13.1. Ulusal Ölçekte Ölçütler	33
2.13.2. Yerel Ölçekte Ölçütler	34
3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	36
3.1. MATERYAL: Süleyman Demirel Üniversitesi	36
3.1.1. Tarihi	36
3.1.2. Çalışma Alanı	40
3.1.3. Yöntem: Mekân Analiz Yöntemi	40
3.1.4. Space Syntax Analizi ve Kavramları.....	41
3.1.5. Kavramlar	42
3.1.6. Mekân dizim yönteminin kullanıldığı alanlar	44
3.1.7. Kent oluşumunda analiz yöntemi	45
3.1.8. Yapı tasarımı ve iç mekân tasarımında analiz yöntemi	45
3.1.9. Space Syntax analiz tekniği	45
3.2. Mekânsal Okunabilirlik	46
3.2.1. Mekân kavramı	46
3.2.2. Okunabilirlik kavramı	46
3.3. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	47
3.4. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Ek Binası.....	55
4.ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	59
5.SONUÇ.....	71
KAYNAKLAR	74
ÖZGEÇMİŞ	79

ŞEKİL DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Yunanistan’da gymnasium planı.....	6
Şekil 2.2. Yaygın tip yerleşim planı	22
Şekil 2.3. Yaygın tip yerleşim modeli üniversite örneği.....	23
Şekil 2.4. Merkezi tip yerleşim modeli	24
Şekil 2.5. Merkezi tip yerleşim modeli üniversite örneği	25
Şekil 2.6. Moleküler tip yerleşim modeli	26
Şekil 2.7. Moleküler tip yerleşim modeli üniversite örneği.....	27
Şekil 2.8. Ağ tipi yerleşim modeli.....	28
Şekil 2.9. Ağ tipi yerleşim modeli üniversite örneği.....	29
Şekil 2.10. Haç tipi yerleşim modeli	30
Şekil 2.11. Haç tipi yerleşim modeli üniversite örneği	31
Şekil 2.12. Lineer tip yerleşim modeli	32
Şekil 2.13. Lineer tip yerleşim modeli üniversite örneği	33
Şekil 3.1. Isparta Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi	36
Şekil 3.2. Akdeniz Üniversitesi Isparta Mühendislik Fakültesi	38
Şekil 3.3. Doğu-Batı yerleşkesi havadan görüntüsü.....	39
Şekil 3.4. Süleyman Demirel Üniversitesi- Şehir merkezi havadan görünümü.....	39
Şekil 3.5. Süleyman Demirel Üniversitesi Doğu-Batı yerleşkesi konumu	40
Şekil 3.6. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi konumu ...	47
Şekil 3.7. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.....	48
Şekil 3.8. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok plan şeması	48
Şekil 3.9. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok plan şeması	49
Şekil 3.10. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok plan şeması	49
Şekil 3.11. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok plan şeması	50
Şekil 3.12. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok bağlantılık (connectivity) analizi.....	51
Şekil 3.13. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok bütünleşme (visibility) analizi	51
Şekil 3.14. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok bağlantılık (connectivity) analizi.....	52
Şekil 3.15. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok bütünleşme (visibility) analizi	52
Şekil 3.16. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok bağlantılık (connectivity) analizi.....	53
Şekil 3.17. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok bütünleşme (visibility) analizi	53
Şekil 3.18. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok bağlantılık (connectivity) analizi.....	54
Şekil 3.19. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok bütünleşme (visibility) analizi	54
Şekil 3.20. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası konumu (Google earth görüntüsü).....	56

Şekil 3.21. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası plan şeması	56
Şekil 3.22. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası bağlantılık (connectivity) analizi	57
Şekil 3.23. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası bütünleşme (visibility) analizi.....	58
Şekil 4.1. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok R2 değeri	59
Şekil 4.2. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok R2 değeri	60
Şekil 4.3. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok R2 değeri	61
Şekil 4.4. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok R2 değeri	61
Şekil 4.5. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok analiz mekan yerleri.....	62
Şekil 4.6. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok analiz mekan yerleri.....	63
Şekil 4.7. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok analiz mekân yerleri.....	63
Şekil 4.8. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok analiz mekan yerleri.....	64
Şekil 4.9. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok görüntüsü 1	65
Şekil 4.10. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok görüntüsü	65
Şekil 4.11. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dış görüntüsü	66
Şekil 4.12. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok görüntüsü 1	66
Şekil 4.13. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok görüntüsü	67
Şekil 4.14. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok dış görüntüsü	67
Şekil 4.15. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok görüntüsü 2	67
Şekil 4.16. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok görüntüsü 2	68
Şekil 4.17. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası R2 değeri	68
Şekil 4.18. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası mekan analiz yerleri .	70

ÇİZELGE DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 2.1. Bir üniversite yerleşkesinde bulunması gereken alanlar	13
Tablo 4.1. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dizimsel analiz değerleri	62
Tablo 4.2. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası dizimsel analiz değerleri	69
Tablo 5.1. Fakülte ve blokların R2 değerleri	73

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Üniversite Yapılarının Mekansal Planlama Açısından Ölçütlerinin Değerlendirilmesi;
SDÜ İİBF ve Tıp Fakültesi Ek Binası Örneği

Said ÖZYURT

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Mekânsal Planlama ve Tasarım Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. M. Rafet KISTIR

Aralık, 2019

İnsanlar doğduğu ilk andan itibaren çevrelerinden bir şeyler öğrenme ihtiyacı duyarlar. Yürüme, yemek yeme gibi şeylerle başlayan öğrenme ihtiyacı eğitim ve öğretim ile devam etmektedir. İnsanların ilk eğitim öğretim mekânları aile ev ortamı olurken daha sonra karşımıza birçok gruba ayrılan eğitim yapıları karşımıza çıkmaktadır. İlköğretim, lise, üniversite yapıları insanların yetişmesinde ve gelişmesinde önemli rol oynar. Bu kadar önemli bir alana sahip eğitim yapılarının daha verimli olmasında en önemli etkende yapının mimari özelliklerinin konforlu olmasından geçmektedir.

Bu çalışmada üniversite yapıları üzerinde durulmuştur. Üniversitede sadece eğitim öğretim olmayıp, kişi burada kendini geliştirmek toplumda iyi bir yerlere gelmek konusunda etkili bir yapıdır. Bunun doğrultusunda bireylerin yetiştirilmesinde bu mekanların her açıdan başarıyı destekleyecek nitelikte olması gerekmektedir.

Seçilen 2 farklı mimari plan şemasına sahip fakülte yapısındaki farklı işlevler için kullanıma sahip mekanların sayısal analizler yapılarak mekankonfigürasyonunun bu mekanları nasıl etkilediği incelenerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: üniversite yapıları, mekan analizi, üniversite-kent

SUMMARY

M. Sc. Thesis

**Spatial University Buildings Evaluation of the Measures In Terms of
Planning; SDU FEAS and Faculty of Medicine Additional Building Example**

Said ÖZYURT

**Burdur Mehmet Akif Ersoy University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Spatial Planning and Design**

Supervisor: Prof. Dr. M. Rafet KISTIR

December, 2019

People need to learn from their environment from the first moment they are born. The need for learning that begins with walking, eating, and so on continues with education and training. While the first education and training places of the people become the family home environment, then we see the educational structures divided into many groups. Primary, high school and university structures play an important role in the upbringing and development of people. The most important factor in the efficiency of educational buildings with such an important area is that the architectural features of the building are comfortable.

In this study, university structures are emphasized. It is not only an education in the university, it is an effective structure for people to come to a good place in society to develop oneself. In line with this, these spaces should be capable of supporting success in every aspect in raising individuals.

Numerical analysis of the spaces that are used for different functions in the faculty structure with 2 different architectural plan schemas has been done and interpreted by examining how the space configuration affects these spaces.

Keywords: university structures, space analysis, university-city

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı

Üniversiteler, her ülkede içinde buldukları toplumun ekonomik ve sosyal yapısını, siyasal ve kültürel özelliklerini yansıtan ve o ilin aynı zamanda en önemli kentsel öğelerinden biri olma görevini taşımaktadır. Bir toplumun geleceğini şekillendirecek nitelikli insan gücünün yetiştirildiği eğitim kurumları arasında yer almaktadır. Üniversitelerde temel olan eğitim araştırma dışında günümüz eğitim sisteminin gerektirdiği beslenme, alışveriş, eğlence, sağlık, rekreasyon gibi işlevlere de cevap verecek fiziki oluşumları da bünyesinde bulundurması gerekmektedir (Aydın, 2003).

Son yıllarda kalkınma süreci üniversitelerin büyümesine ve yeni üniversitelerin kurulmasına yol açmıştır. Üniversitelerdeki sürekli gelişme özelliği, değişim ve genişlemeyi zorunluluk olarak ortaya çıkarmıştır. Özellikle kentte gelişme alanlarının darlığı nedeniyle kentin dışında üniversite kentleri kurulmaya başlamıştır. Üniversiteler için gerekli mekânların oluşturulması oldukça büyük maliyetler tutmakta bu da üniversite fiziksel planlamasının önem kazanmasına neden olmaktadır (Öner, 1999).

Sönmezler (2003)'e göre üniversitelerde eğitim yapıları ve diğer iç mekanlar, dış mekanlar kadar önemlidir.. Aynı zamanda, çeşitli açık hava alanlarını kapsar, ancak genel olarak sadece öğrencilere ve öğretim görevlilerine değil, aynı zamanda şehirdeki insanlara da hizmet veren halka açık bir açık alandır. Üniversiteler, tüm kullanıcıların kendi akademik, sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Bu nedenle uygun kat planları, orijinal yapılar ve uygun peyzaj çözümleri gereklidir. Üniversite eğitimi sırasında yerleşke yaşam tarzını benimseyen gençler, üniversite yaşamından sonra olumlu deneyimlerini çevrelerine aktarır (Küçükbay, 2003).

Gürün (2003) göre; üniversite kampüslerinin planlanması, tıpkı diğer kentsel alanların planlanması gibi, kentsel ölçekte ele alınması gereken önemli bir konudur. Bugün planlanan üniversite yerleşkelerinde düzenli yerleşimlerin görülememesi önemli bir sorundur.

Çınar (1998)'a göre ülkemiz, hızla büyüyen genç nüfusa yüksek eğitim sağlamak için birçok üniversiteye ihtiyaç duyulan bir ülkedir. Buna göre; genel olarak, ülkemizde bir üniversite kurulması bina ve tesislerin inşası ile başlar. Bununla birlikte, bu binalar amaca uygun ve geleceğe ne kadar adapte edilebilecekleri, gerçekçi olarak kullanılıp kullanılmayacakları, kalkınma fırsatları olup olmadığı tartışılabilir. Bu alandaki yatırımlar

büyüdükçe, yatırımları daha verimli kullanmak ve daha kullanışlı ve faydalı binalar ve tesisler yaratmak için konuyla ilgili araştırmalar yapmak gerekmektedir.

Bu araştırma ile üniversite kavramı ve işlevleri, üniversite ve şehir arasındaki ilişkiler, üniversite kampüsü kavramı, üniversite kampüsünün kullanımı, üniversite kampüsünün fiziksel planlama ve tasarım süreci, yeni kampüslerin inşası, kampüs için planlama yöntemi, kampüs yerleşim modelleri, üniversite yerleşkesinin büyümesi ve gelişimi, kampüs fiziksel planlama ve tasarımda bazı planlama ve tasarım ilkeleri bu literatür ışığında incelenmiş ve bu çalışmalar ışığında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

İnsanlar değişen ve gelişen yaşam şartları karşısında hayatını devam ettirebilmek için öncelikle kendisini geliştirmelidir. Gelişen ortamda bireyler bilgi de üretmek istemektedir. Kişilerin bu gelişimlerini gerçekleştirmek için ilk olarak karşımıza çok iyi tasarlanmış üniversite yerleşkeleri çıkmaktadır (Güner, 2019).

Çalışmada hedef de bu doğrultuda, kullanıcı odaklı olarak seçilen mevcut üniversite yerleşkeleri tasarım kriterleri kapsamında incelenmesi ve gelecekte yapılacak üniversite yerleşkelerine kılavuz olacak veriler elde edilmesi şeklindedir. Böylelikle çağdaş, sosyal, kültürlü bireyler yetiştirmek ancak doğru ve sistemli üniversite yerleşkeleri ile sağlanabilmektedir.

Üniversiteler dünya genelinde kişi üzerinde önemli rol oynamaktadır. Birçok açıdan bireyin gelişimine destek olan bu yapıların mimari özellikleri de bu aşamada devreye girmektedir. Mimari ayrıntılar ile başarıya ulaşan bu yapılar insanlara ruhsal, sosyal ve kültürel her anlamda gelişmiş bireyler kazandırmaktadır (Göktekin, 2002).

Özellikle de üniversite yapıları diğer yani ilk ve orta öğretimden farklı olarak eğitim ve öğretimin yanı sıra topluma birey kazandırma konusunda daha farklı bir anlama sahiptir. Bu yapılarda kişi kendini geliştirme meslek seçme vb. konularda geliştirirken aynı zamanda özgün çalışmalarda ortaya koymaktadır. Kişinin bu tür çalışmalarda başarılı olması rahat, konforlu, elverişli sosyal alanları ve ergonomik tasarımla mümkün olmaktadır. Birey mekana ne kadar hakim olursa ve kendine özgü tasarlanmış hissederse o derece bilgi üretme isteği artar ve başarılı özgün çalışmalar ortaya çıkabilir (Güner, 2019).

1.3. Araştırmanın Kapsamı

Mimari görseller, yapının tasarımı, gibi aşamalar yapı ile ilgili veriler elde eder ve bu veriler ışığında binanın tasarım amacını, neye kime hizmet vereceğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Kullanım sürecinde bulunan mevcut farklı planlara sahip niversite yerleşkelerinin mekânsal analiz çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çalışmanın eğitim ve insan hayatına önemi göz önüne alınarak gelecek çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Tez alışması kapsamında da Süleyman Demirel niversitesi yerleşkesi araştırma konusu olarak seçilmiştir.

Çalışma dahilinde yerleşkede bulunan alanların mekânsal kullanıcılar için fakültesi içerisindeki yeterliliği, kullanımı, yoğunluğu, verimliliği gibi kavramlar öğrenilmeye çalışılmıştır. Böylece gelecek niversite yerleşke tasarımında alanları daha nasıl verimli ve kullanıcı odaklı tasarımlar yapılabilmesi için gerekli veriler elde edilmiştir.

Bu tez çalışmasında çalışma alanı olarak Isparta Süleyman Demirel niversitesi yerleşkesi örnek alan olarak seçilmiştir. Üniversite yerleşkelerinin planlanması ve tasarımında ve yerleşke alanlarının kullanımında etkili olan genel özellikler analiz edilmiş ve yerleşimin kuruluşundan günümüze kadar olan süreç literatür ışığında incelenmiştir.

2. ÜNİVERSİTE YAPILARI

2.1. Üniversite Yapılarında Anlam ve Kavram

Genç neslin kendini geliştirmesinde her dönemde önemli bir yere sahip olan eğitim denince aklımıza anaokulu, ortaöğretim, lise ve üniversite gibi pek çok yapılar derslikler aklımıza gelmektedir. Fakat üniversite yapılarının insanların hayata hazırlanmasında meslek seçimlerinde dış dünya olan ilişkilerinde gibi her anlamda kendini geliştirmesinde ayrı bir önemi vardır (Şen, 1987).

Türkiye’de temeli medreselere dayanan üniversite yapıları hukuk, ilahiyat, tıp, mimarlık, mühendislik gibi pek çok farklı alanlarda eğitim veren kurumlar haline gelmiştir. Gün geçtikçe yaşanan nüfus artışı ve değişen artan ihtiyaçlar neticesinde üniversite kapasiteleri artmakta kent dışlarına inşa edilen büyük yerleşkeler karşımıza çıkmaktadır (Türeyen, 2002).

Öğrencilerin eğitim öğretim hayatları boyunca etkili bir şekilde kendilerini geliştirmeleri için buldukları mekânın fiziksel özellikleri önemli bir yer tutmaktadır. Verimli bir iletişim kurmaları için fiziksel koşulların ve gerekli özelliklerin sağlanması önem arz etmektedir. Gereken koşullar oluşmadığı sürece hem insanlar çeşitli sıkıntılar ile karşılaşmakta hem de öğrenimini istenilen düzeyde gerçekleştirememektedir. Bu ve buna benzer sebeplerden dolayı ortamın bütün fiziki koşullar açısından gerekli şartların sağlanması gereklidir (Ünver, 2003).

Dünyanın pek çok yerinde eğitimin önüne geçilemez bundan dolayıdır ki eğitim öğretim yapılarında tüm mekânların konforunu artıracak düzenlemeler yapılmaktadır. Bu yönde eğitim yapıları için hazırlanan tasarım kılavuzları incelenmelidir. Elde edilen sistemler hem kullanıcılar hem de tasarımcılar için yol gösterici kaynak niteliğindedir. Kılavuzlarda mekânsal özelliklerin yanında ayrıca yapıların buldukları çevrelerle olan etkileri de bulunmaktadır. Bunların başında eğitim yapılarına yapılan ek binalar, eğitim yapılarındaki yenileme çalışmaları, eğitim yapılarına uygulanacak ses, ısı, elektrik gibi sistemler eğitim yapılarındaki enerji verimliliğinin artırılması gelmektedir (Ünver, 2003).

Bu bağlamda bu çalışmada üniversite eğitim yapılarında genç nesillerin ve akademik personellerin fakülte yapılarında zamanının büyük çoğunluğu geçirdiği ve etkileşim kurdukları yapı içerisinde çalışmalarda bulunulmuştur. Seçilen bu çalışma öğrencilere ve akademik personellere yeterli olup olmadığı, kullanım süreçleri,

ulaşılabilirlikleri kullanıcı profili dahilince incelenecek olup ileriki eğitim yapıları tasarımlarına altlık oluşturacak bir çalışma hedeflenmektedir.

2.2. Üniversite Kavramı

Üniversite, Eflatun ve Aristo'nun öğrencileri ile diyalog kurmak için kurdukları mekânlardan etkilenerek bugüne kadar gelen bağımsız ve özel kurum olan “üniversitas” üniversite olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Türeyen, 2002)

Fransızca üniversite kelimesinden gelen üniversite kelimesi yüksek seviyede eğitim ve öğretim veren bilimsel araştırma yürütüldüğü ve her anlamda hayata hazırlayan kompleks eğitim öğretim kurumlarıdır (Erçevik, 2008).

Üniversiteler Türk Dil kurumunda iki farklı anlamıyla karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak, orta öğretimden sonra gelen kişileri meslek edinme konusunda önemli bir yere sahip kültürlerin aktarılması ve geliştirilmesi konularını üstlenen yükseköğretim kurumları iken diğerk bir anlamda ise, yüksek seviyede eğitim araştırma inceleme bilimsel yayınlar yapan fakülte enstitü gibi birimlerden oluşan kurumlardır (Türeyen, 2002).

Üniversite kurumunun oluşturulması çok aşamalı bir süreçtir. Üniversitede gerçekleşmesi planlanan hedefler, yerleşim sistemi, kente konumu, ulaşım ağı, kapasite, mekânlar, yapıların organizasyonu gibi birçok kriterin doğru planlanması önem taşımaktadır (Yekrek, 1999).

2.3. Üniversite İşlevleri

Üniversiteler genç kuşağa araştırma yeteneği kazandırarak kendilerini geliştirmesini sağlar ve böylece ileriki yaşamları boyunca toplumda belirli konumlara gelmeleri konusunda yardımcı olur. İlk hedefi birey yetiştirmek olan bu kurum toplumda önemli kişilerin yetişmesinde önemli rol oynar. Diğerk bir yönden de araştırmanın en yoğun yapıldığı üniversitelere bilginin fabrikası demek de yanlış olmaz. Üniversiteler gelecek nesillere üretilen bilginin birikimin aktarılmasında konusunda etkin rol oynamaktadır (Korkut, 2011).

İlk hedefi birey yetiştirmek olan üniversiteler, kişilerin ilgili alanlarda kendilerini geliştirmelerini araştırma inceleme yapmalarını sağlayarak hem topluma uzman bireyler kazandırır hem de genç bireylerin kendilerine uygun mesleği seçmelerine yardımcı olur (Korkut, 2011).

Yetişmiş uzman kişiler sayesinde gelişmiş toplumlarda sorunlar daha kolay saptanabilmekte ve böylece çözüm üretebilir hale gelmektedir. Üniversite yapıları bu

anlamda araştırmaların üst düzey gerçekleştiği bilimsel çalışmaları destekleyen öğreten ve eğiten yapılarıdır. Bu kurumların ikinci amacı da toplum problemlerini belirlemek ve özmemk olduğunu anlamaktayız. Buldukları kente ve topluma her anlamda destek olan üniversite yapıları, öncelikle toplumun en küçük çekirdeği olan bireylerin yetiştirilmesinde etkin rol oynamaktadır (Ayhan vd., 2004).

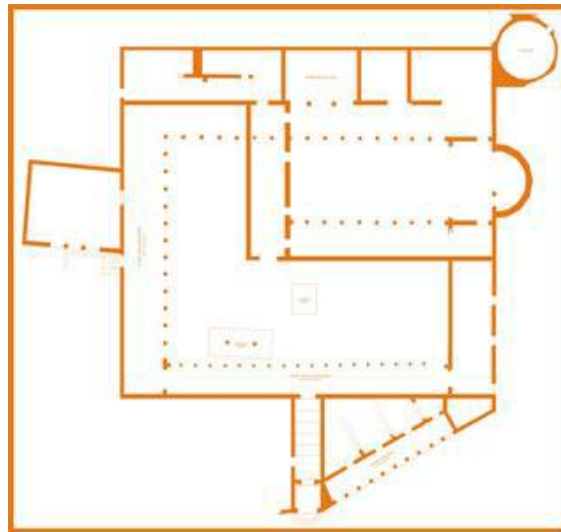
Aynı zamanda üniversite yapıları geleceğin tasarlanmasında ve genç neslin bilimsel kültürel her alanda biçimlenmesinde öncülük eden bir sistemdir. Üniversite yapıları bu açıdan kuruldukları kentte bulunan kitlelerin gelişmesinde ve ilerlemesinde çok önemli bir konuma sahiptir (Öner, 1999).

2.4. Üniversitelerin Dünya Üzerindeki Gelişim Süreçleri

2.4.1. Orta ağ öncesi üniversiteler

Batı medeniyetinde eğitim denilince akla ilk olarak dini eğitim gelmekte ve dini eğitim üzerinde durulmaktaydı. 6.yüzyılın başlarında okullar ile kiliseler birbirine yakın inşa ederek rahip yetiştirip dini eğitimi aktif tutmak amaçlanmıştır (şen, 1987).

Üniversitelerin şehir haritalarını etkileyen önemli şehir öğelerinden birini, klasik dönem şehirlerinde bulmak mümkündür. Bu bakımdan, Yunanistan'daki Gymnasium'lar, şehir haritalarına rehberlik eden ilk uygulamalar gibi görünüyor. Gymnasium'lar, insanların kültürel, sanatsal ve bilimsel olarak eğitildiği geniş bir avluya sahip yerlerdir (şekil 2.1) (Korkut, 2011).

şekil 2.1. Yunanistan'da gymnasium planı (Korkut, 2011)

2.4.2. Orta çağ dönemi üniversiteler

Ortaçağ üniversiteleri, piskopos okullarının gelişiminden doğan bir işlevi olan kurumlardır (Gürüz, 1992).

Orta çağ Avrupası'nın üniversiteleri batı yükseköğretim kurumlarının temelini oluşturmaktadır. Türkiye'deki medreseler, batı kültürünü yansıtan kurumlar olarak karşımıza çıkmıştır (Gürüz vd., 1994).

12. yüzyılın başında, batı üniversitelerinin ilk örnekleri kendilerini kurmaya başladı. Zamanın ilk üniversiteleri, Bologna, Paris ve Oxford, aynı zamana ait olmalarına rağmen, oldukça farklıydı. Farklı bölümler yönetim ve eğitim sisteminde açıkça görülebiliyordu. Bologna Üniversitesi'nde laik bir sistem vardı ve bunun karşılığında Paris Üniversitesi'ndeki yönetim dini yönetim ile ilgileniyordu. (Nitschke, 1970).

2.4.3. Rönesans dönemi üniversiteler

Rönesans'ın gelişiyle birlikte, eğitim sistemine yansıyan başka bir dünya görüşü hakim oldu. Geçmişte, bireyin amacı, toplumu ve bireyi bu görevi üstlenen din adamlarına yönelik eğitim kurumlarının üretimi için yararlı bilgiler üretmek üzere eğitmektir. Rönesans dönemi her yönüyle gelişmeyi ve bilimin gelişmesini sağlamayı amaçlayan bir görüş bırakmıştır. (Korkut, 2011).

Aynı zamanda batı Avrupa üniversitelerinin çoğunda seçkin kişilerin yetiştirilmesine yönelik eğitim yapılarında hızlı değişimler ve dönüşümler devam etmektedir. Bu dönemin şartlarından etkilenmeyen üniversiteler ise ulusal bilinçlerini yitirmişler ve devlet himayesine geçmişlerdir (Timur, 2000).

2.4.4. Aydınlanma çağında üniversiteler

17. ve 18. yüzyılların büyük keşiflerinin bir sonucu olarak, Rasyonalizm (Akılcılık) veya Aydınlanma Çağı adı verilen yeni bir dünya görüşü ortaya çıktı. Aydınlanma Çağı'nın temel felsefesini ifade etmek için Emmanuel Kant'ın tanımına bakabiliriz. Kant aydınlanmayı zihnini kullanma cesaretine sahip "Sapere Aude" olarak nitelendirdi (Sönmezler, 1995).

18. yüzyıl üniversitelerinin en önemli gelişimi, bilimlerin gelişmesi, dalların ayrı dallara bölünmesi ve her biri kendi kendine yeten yeni fakültelerin kurulması ve farklı fakültelerin fakültelerden bağımsızlığıdır. Tüm bu gelişmeler sonucunda üniversiteler

çeşitli disiplinlerde kavramsal ve pratik eğitim veren kurumlar haline gelmiştir. (Şuben, 1980).

2.4.5. 19. yüzyılda üniversiteler

Humboldt'a göre yükseköğretimin ana disiplini felsefedir. 19. yüzyıla gelindiğinde üniversiteler üreten topluma faydalı genç bireyler yetiştiren kurum olmuştur.

Alman toplumunda üniversitelerde ağırlıklı olarak felsefe ön planda olurken, İngiliz toplumunda edebiyatın okutulması ve kültürün devamlılığı arz etmektedir (Wittrock, 1993).

Türkiye'de de üniversite modeli olarak araştırma odaklı bilimsel ve kültürel çalışmaları destekli her türlü akademik çalışmaları ve buluşları gerçekleştirebileceği ortamlar sunan kurumlar olmuştur (Güner, 2019).

Ayrıca bilimin ilerlemesi ile bu dönemde üniversitelerin kapasitelerinde belirgin bir artış yaşanmıştır. Aynı dönemde kentte de yaşanan gelişmelerde şehrin büyümesine neden olmuştur. Bu durumun neticesinde üniversiteler için arazi sıkıntısı gündeme gelmiş ve üniversiteler için şehir içi yapılaşmalar tercih edilmeye başlanmıştır (Korkut, 2011).

2.4.6. 20. yüzyıl ve sonrası üniversiteler

Bu yüzyılda karşımıza yeni bir oluşum olarak meslek yüksekokulları ortaya çıkmaktadır. Artan öğrenci sayısı ile birlikte insan gücü bu üniversite yapılarının oluşmasına sebep olmuştur (Korkut, 2011).

ABD'de üniversitelerin gelişimini ve değişimini incelediğimizde karşımıza çıkan ilk kavram büyümedir. Bu durum üniversitelerin yapılaşmasında farklı mimari çözümler ortaya çıkmasına yol açmıştır. Üniversitelerde yerleşke anlayışı daha da yaygınlaşmaya başlamıştır. Şehrin dışında büyük arazilere yerleşke tasarımları birer çözüm olarak görülmektedir (Türeyen, 2002).

2.5. Üniversitelerin Türkiye'deki Gelişim Süreci

2.5.1. 1950-1980 döneminde üniversiteler

1950 yılına kadar Türkiye'de üniversite yapısının fazla oluşumu yoktu. 1955-1957 yıllarında üniversite yapıları oluşmaya başladı (Sargın, 2007).

1950'ye kadar ilk üniversite binaları; İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi. Bu yıllardan sonra çeşitli bölgelerde üniversite

yapıları ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde, şehirlerdeki üniversitelerin yapısı nedeniyle nüfus keskin bir şekilde artmaktadır. (Korkut, 2011).

2.5.2. 1980- 1990 döneminde üniversiteler

Bu süre zarfında, beş farklı şehirde beş üniversite kuruldu. Kurulan üniversiteler büyük şehirlerde kurulmuştur. Bu, büyük şehirlerin üniversite hizmetleri sağlamadaki üstünlüğünü güçlendirdi. Ülke genelinde dengeyi büyük şehirler lehine daha da kötüleştirdi. (Korkut, 2011).

Takip eden yıllarda Antalya, Van ve Edirne gibi orta büyüklükteki şehirlerde üniversitelerin kurulmasıyla dengesiz olan durumu daha az düzeltmeye çalışıldı. Mevcut üniversite yapıları buldukları şehrin gelişimine katkıda bulunurken, komşu illerin gelişiminde de önemli bir rol oynamaktadır (Güner, 2019).

2.5.3. 1990 sonrası üniversite yapıları

90'lı yıllara gelindiğinde Türkiye'de 24 üniversitenin kurulduğu görülmektedir. Kurulan bu üniversitelerin bölgesel olarak dağılımı incelendiğinde; 6 Marmara bölgesinde, 3 İç Anadolu, 2 Karadeniz, 4 tane Akdeniz, 1'er tane de Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu' da yerleşim gösterdiği görülmektedir (Sargın, 2007).

2.5.4. 2006 dönemi üniversiteler

Ülkemizde 2006 yılından bu yana hızlı bir evrenselleşme olmuş ve üniversite olmayan neredeyse hiç şehir kalmamıştır. Bu üniversitelerin kurulduğu şehirlerde diğer üniversitelere bağlı fakülteler ve yüksekokullar olmasına rağmen, diğer üniversitelerin gelişim süreçlerine bakarsak, bu temel gelişimin çok daha hızlı ve daha kapsamlı olacağını iddia edebiliriz. (Korkut, 2011).

2.6. Türkiye'de Üniversitelerin Cumhuriyet Öncesi Gelişimi

Türkiye'deki üniversite sistemini anlamak için Osmanlı döneminin yapısına bakmak, onu daha yakından incelemek daha doğru olacaktır (Güner, 2019).

İlk medrese aktiviteleri 12. yüzyılda Anadolu'da gerçekleştirildi. Medreseler Cumhuriyet dönemine kadar Anadolu'da kaldı. Tıp ve astronomi bilimleri de dini eğitimin çoğunun yapıldığı bu tesise dahil edildi (Kuban, 1969).

Başlangıçta bir avlu planı olan medreselerin yerini, açık avluları olan mimari planlar aldı. (Kuban, 1981).

Avluları kapalı medreselerin ilk örnekleri Tokat ve Niksar'da bulunabilir. İstanbul'un fethi ile Medrese kurumlarının inşası artmıştır (Turcan, 1996).

2.7. Türkiye’de Üniversitelerin Cumhuriyet Sonrası Gelişimi

Eğitim alanında görülen önemli reformlarla birlikte Türkiye’de üniversite kurumlarında; fakülte ve alt dallarının oluşması, görevlerin özelleşmesi ve demokrasi ortamının oluşması gibi değişiklikleri gözlemek mümkündür (Arslan, 2005).

Cumhuriyetten günümüze kadar gelinen zamanda yapılan değişimler; 1933 yılında kişilerin ağırlıkta olduğu yönetim biçimi hakimken, 1946 yılında kurulların hakim olduğu yönetim biçimi benimsenmiştir. 1981 yılına gelindiğinde de üniversite kurumu ve kişilerinin hakimiyetinin kullanıldığı bir sistem gündeme gelmiştir (Arslan, 2005).

2.8. Üniversite Kent İlişkisi

2.8.1. Üniversite-kent toplumu ilişkileri

Tarih boyunca üniversiteler, ürettikleri bilimle yaşadıkları topluma fayda sağlamıştır. Her türlü bilginin üretildiği ve paylaşıldığı üniversiteler, bu özellikleri nedeniyle toplumla yakından bağlantılıdır. Bilimin üretken tarafı ile üniversiteler ve toplum arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Bu yüzden üniversiteler her zaman toplum tarafından desteklenmektedir. Bilimin sağlıklı bir şekilde üretime yönlendirilemediği toplumlarda üniversite bir aksesuardır. (Omay 2004).

Türkiye’de üniversitelerin kent toplumu ile olan ilişkilerine bakıldığında, önümüzde duran ilk örnek Darülfünun ’dur. Bu kurumun kapanmasının nedenlerinden biri, toplumdan tamamen ayrı bir düzende çalışması ve toplumla ilgilenmemesidir. Bu eksikliği gidermek üzere İstanbul Üniversitesi, Anadolu'ya ilk konferans gezilerini düzenlemeye çalıştı. (Özbay, 1990).

Üniversitenin toplumdaki rolü hem nicel hem de niteliksel olarak değerlendirilmelidir. Üniversitenin nicel görevi toplumun ihtiyaç duyduğu iş gücünü sağlamak, bilgi tabanını genişletmek ve gelecek nesillere aktarmak olsa da, uzun vadede daha önemli niteliksel görev, toplumun ufkuna yenilerini ekleyerek açmak ve genişletmektir (Sönmezler, 2003).

Geray (2003)’e göre; Gerçekten de, toplumla üniversite ilişkileri toplumdaki üniversite işlevleriyle yakından bağlantılıdır. Çünkü üniversiteler; bir yandan öğretme işlevi ile yeni nesillere bilgi ve toplumun kültürel birikimini sağlayarak bireyin

sosyalleşmesini sağlamaktadır. Toplumdaki kültürel, ekonomik, politik ve teknolojik değişiklikler, toplumun yapısındaki sorunlar, araştırılması, geliştirilmesi ve çözülmesi gereken işlevsel özellikler arasındadır. Üniversite yerleşimleri ile şehir arasındaki etkileşim, işlevsellik, trafik ve iletişim olanakları açısından daha çeşitli hale geliyor. Yapısal gelişmelerden kaynaklanan zamansal mekansal kasılma nedeniyle, bu etkileşim çoğunlukla ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan farklılık gösterir ve ön plana çıkar. (Taşova 2001).

Fiziksel olarak büyüme eğilimi gösteren üniversiteler, fonksiyonel yapıları nedeniyle, birbirleriyle veya yan yana farklı alan kullanımlarını barındıran eğitim kurumlarıdır. Ulaşım, konaklama, dinlenme ve küçük ölçekte çalışma gibi temel kentsel işlevleri içerir. Şehirler ayrıca fiziksel, demografik, sosyal, ekonomik ve ekolojik yapıları ile çevrelerinden farklı mekanlardır. Bu benzerlikler, şehir ve üniversite arasındaki organik bağlantıyı yaratır ve şehir ile yerleşke arasındaki ilişkileri planlama ihtiyacı önem kazanır. (Dober 2000).

Kent ile yerleşim arasındaki mekânsal ilişkide dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, kentin fiziksel, ekonomik ve sosyal gelişim düzeyidir. Yeni kurulan üniversite kampüslerinin konumlandırılması söz konusu olduğunda, şehrin gelişme düzeyi özellikle önemlidir. Şehir ve kampüs ilişkilerinin mekansal organizasyonunda, şehrin genel yapısını ve ihtiyaçlarını analiz etmek zorunlu hale gelir ve kampüs yerini seçerken standart yaklaşımların kullanılmaması ön plana çıkar. (Bodur vd., 2005).

Kentle mekansal ilişkisi olan bir kampüsteki akademik ortamın ve üretimin o şehrin kültürel değerlerini ve sosyal ihtiyaçlarını beslemesi de zenginliktir. Üniversitenin kentsel değerleri de ilgili avantajları beraberinde getirir. Şehir ilişkileri zayıf yerleşkelerde üniversite etkileşimleri de zayıf ve sorunlar ortaya çıkmaktadır (Ekinci 2005).

Sözen (2003)'e göre; içi doldurulmamış fiziksel mekânda kalmış bir eğitim “gibi gözükme” manasından öteye gidememektedir. “Yeni kurulan üniversitelerde fiziksel gelişim çok önemlidir. Her şeyden önce, en önemli adımlardan biri, şehirdeki tarihi bir kimliğin özünü kavramak ve bu bölgenin üniversitesi olacak şekilde tasarlamaya başlamaktır.

2.9. Üniversite Yerleşke Kavramı

Üniversitelerin büyüme özelliği göstermesi ve devingen bir yapıya sahip olması nedeniyle giderek kent içinde yapılanmaları olanaksız hale gelmiştir. Türkiye’de ilk üniversite yerleşkesi; 1956 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan bir uluslararası

mimari proje sonucunda Erzurum'da kurulmuştur. Erzurum Üniversitesi yerleşke planı, Mexico Üniversitesinin yerleşke planlamasıyla benzer yönler taşımaktadır. Yine, Orta Doğu Teknik Üniversitesinin yerleşke planlaması da bir yarışma sonucunda ortaya çıkmış ve onun yerleşim planı da Mexico Üniversitesi ile benzerlik göstermektedir. Uludağ Üniversitesi ortak kullanım alanlarının bir merkezde toplandığı yerleşme biçiminin kullanıldığı ilk üniversite olma özelliği taşımaktadır. Hacettepe Üniversitesi yerleşkesi de, kent içinde gelişim sıkıntısı çekmesi nedeniyle, kent dışında yeniden yapılanma amacıyla yola çıkan üniversitelerimizdendir (Doğan, 2005).

Üniversite kurumunun oluşturulması çok aşamalı bir süreçtir. Üniversitelerde gerçekleştirilmesi planlanan hedefler, yerleşim sistemi, kente konumu, ulaşım ağı, kapasitesi, mekânların ve yapıların organizasyonu vb. birçok kriterin doğru planlanması önem taşımaktadır (Yekrek, 1999).

Üniversite kurumlarında yapılan deneysel, bilimsel, sosyal ve kültürel her türlü etkileşimin kaynağının bir bakıma sosyalleşme yolu ile doğduğunu söylemektedir. Bu anlamda yerleşke içerisindeki açık-kapalı alanların, eğitim binalarının dağılımı, yerleşimi, algılanabilir olması ve fiziksel özelliklerinin kullanılabilir olması sosyal kamusal bir çevre oluşturulmasında önem taşımaktadır (Kurtoğlu, 2010).

Kent topraklarındaki kullanımların biçimsel olarak değişmesi sonucunda, artış gösteren ranta bağlı olarak, kamulaştırma bedeli her kurum için olduğu gibi üniversite kuruluşunun da maliyetini yükseltmiştir. Bu durum üniversitelerin kent dışına yönelmesinde önemli bir faktör haline gelmiştir. Doğan 2003'e göre, üniversitelerin kent dışında yerleşke biçiminde örgütlenmesini zorunlu hale getiren nedenleri;

- Bilimler ve disiplinler arası iletişim kolaylığı ve yeni öğretim ve araştırma yöntemlerine uyumlu mekânlara sahip olabilmek,
- Üniversitelerin kent içindeki gelişmelerinin kısıtlanması ve kent içinde üniversitenin gereksinimini karşılayabilecek ölçüde bir alanın bulunması güçlüğü,
- Üniversitedeki ortak kullanım alanlarından herkesin yararlanabilmesi,
- Tüm ünitelerin bir arada bulunmasıyla birlikte artan ulaşım ve iletişim kolaylığı ve buna bağlı olarak zaman kaybının yaşanmaması,
- Denetimin daha sık ve düzenli olarak yapılabilmesi,
- Üniversitelerin büyüme ve gelişmenin daha kolay tasarlanabilmesi.

Üniversite tasarımlarında önemli olan bir nokta da ulaşım mesafeleridir. Özellikle bu kriter yerleşke tasarımı etkili olmaktadır. Kompleks yerleşke tasarımında eğitim

yapılarının birbirine olan konumu ve merkezler arası mesafe kullanıcıların daha kolay ve rahat ulaşılabilirliği açısından uygun kriterlerde tasarlanmalıdır. Ve böylece bireyler üniversite de kaliteli zaman geçirerek eğitim-öğretim ve sosyal faaliyetlerine verimli bir şekilde tamamlayabilir.

2.10. Üniversite Yerleşkeleri Alan Kullanımları

Öztan (1970)'a göre; bir üniversite yerleşkesinde bulunması gereken alanlar, iç mekan ve dış mekan alan kullanımları olarak aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Tablo2.1).

Tablo 2.1. Bir üniversite yerleşkesinde bulunması gereken alanlar (Öztan, 1970)

Dış Mekân Alan Kullanımları	İç Mekân Alan Kullanımları
Açık hava müzesi	Kapalı sinema
Arkeoloji müzesi	Kapalı tiyatro
Botanik Bahçesi	El sanatları ve hobi stüdyoları
Sağlık Merkezi (revir, eczane vb.)	Konser salonu
Kültürel ve doğal özellikleri korunmuş yerler	Bilgisayar laboratuvarı
Öğrenci yurdu ve kreş	İnternet merkezi
Lojman	Öğrenci dinlenme merkezleri
Üniversite kitap satış merkezleri	Üniversite kütüphanesi
Spor tesisleri	Sosyal tesisler
Açık mekân toplanma alanı	Öğrenci kulüpleri
Geleceğe yönelik kullanışlar	
Amfi tiyatro	
Çok amaçlı salon	
Su depoları	
Sirkülasyon hatları	
Otoparklar	
Rekreasyon alanları	
Alışveriş merkezi	
Fidanlık	
Yüzme havuzu (açık ve kapalı)	

Üniversite yerleşkelerindeki alan kullanımları, kent topraklarının kullanımıyla benzerlikler göstermektedir. Uluslararası Modern Mimarlar Kongresi (CIAM) 1933 yılında Atina antlaşmasına göre kent içindeki kullanım alanlarını; çalışma alanları, barınma alanları, dinlenme-gezi alanları ve ulaşım alanları olmak üzere dört küme altında toplamıştır. Bu antlaşmaya göre saptanmış olan tüm bölümler üniversite yerleşkeleri için de söz konusudur (Doğan, 2003).

Oruçkaptan (2003) ise, üniversite yerleşkesi içinde yer alması olası birimleri; akademik birimler, sağlık birimleri (Tıp Fakülteleri, araştırma ve uygulama hastanesi, hemşirelik yüksek okulları, vb.), yönetim birimleri, sosyal kültürel birimler (toplantı salonları, kulüp ve dernekler, yemekhaneler, rekreasyon alanları, alışveriş mekanları vb.), yerleşim birimleri (lojmanlar ve yurtlar), güvenlik ve destek birimleri (garaj, tesisat atölyeleri, depolar vb.), açık ve yeşil alanlar (gezi ve bisiklet yolları, meydanlar ve toplanma alanları, otopark, bahçeler vb.) olarak sınıflandırmıştır. Yerleşkelerin yapısal alan tasarımında genellikle dört ana bölgeden söz edilmektedir. Bunlar;

2.10.1. Akademik Bölge

Eğitim, öğretim ve araştırma işlevlerini yerine getiren fakülteler, laboratuvarlar, amfi, idare ve yönetim binaları,

2.10.2. Yönetim-Sosyal Alanlar Bölgesi

Yerleşke yaşayanlarının ortak kullanım mekanları olup; rektörlük, bilgi işlem, kütüphane, yemekhane, spor tesisleri, etkinlik ve sergi alanları,

2.10.3. Barınma Bölgesi

Öğrenciler, öğretim üyeleri ve idari personele yönelik yurtlar, lojmanlar ve bu mekânların ihtiyacı olan açık ve kapalı alanlar,

2.10.4. Ulaşım Bölgesi

Yerleşke içindeki tüm kullanımları birbirine bağlayan ve yerleşkeyi kentle ilişkilendiren araç ve yaya trafiğini sağlayan yolların bulunduğu alanlardır (Arkun vd., 2005).

2.11. Üniversite Yerleşkeleri Planlama ve Tasarım Süreci

Üniversite planlaması; kuruluş süreci ve bu sürece yayılan yüksek maliyetleri ile ülke planlamasında ayrıcalıklı olarak ele alınması gereken önemli bir konudur. Üniversiteler kuruluş aşamasında; öncelikle amaç belirlenmesi, ülkesel, bölgesel ve kentsel ölçekte yer seçimine karar verilmesi, arazinin saptanması ve değerlendirilmesi, üniversitenin genel karakterinin belirlenmesi, organizasyon el şemasının oluşturulması, büyüyebilir ve sürdürülebilir gelişim planlarının hazırlanması gerekir. Üniversiteler sürekli gelişim gösteren bir yapıya sahip oldukları için kuruluşu ve devamlılığı uzun yıllar alır (Çınar, 1998).

Orta büyüklükteki kentlerde büyük bir gereksinim ve büyük bir fırsat haline gelen üniversite alanları, yıl boyunca ve gece gündüz bir etkinlik merkezi olma olanağına kavuşabilir. Tasarımın ve uygulamasıyla açık ve kapalı mekan düzenlemeleri ile başarılı bir yerleşke, kentsel gelişime de örnek oluşturabilecek bir fiziksel çevre oluşturacaktır (Bekiroğlu vd., 2005).

Planlanmış ve programlanmış bir üniversite yerleşkesi yapılırken amaç, akademik, idari personel ve öğrencilerin üniversiteye bakış açılarını olumlu yönde etkileyerek beklentilerin yükseltilmesini sağlamaktır. Üniversite yerleşkelerinin planlanması, kent içinde bulunduğu alana olan çevre bağlantılarının ve çevre uyumunun sağlanması, merkez noktasının açık olarak belirlenmesi ve bu alana olan bağlantıların güçlendirilerek alan içinde ulaşılabilirlik düzeyinin saptanması açısından oldukça önemlidir. Öğrenciler için büyük önem taşıyan 24 saat üniversite ortamı, yerleşim şemaları iyi oluşturulamamış üniversitelerde yeterince sağlanamamakta ve mekânsal kopukluklar nedeniyle ortak kullanım alanları eşit bir şekilde kullanılamamaktadır (Begeç, 2002).

Yerleşkelerin değişik işlevleri barındıran kompleks oluşu ve bu işlevler arası ilişkilerin aksaksız yürütülebilmesi ancak yerleşkedeki birimlerin sistematik bir düzen içinde ele alınmasıyla gerçekleştirilebilir (Erkman, 1990).

Karakaş, 1999'a göre yerleşke planları yapılırken belirli ilkeler göz önüne alınmalıdır. Bunlar;

- Üniversitenin mevcut olan kaynaklarıyla, üniversitenin hedef, amaç ve önceliklerinin ilişkisi,
- Üniversitenin sahip olduğu kaynakların, üniversitenin görev, amaç, hedef ve önceliklerini sağlanmasında nasıl kullanılacağı,

- Üniversitenin gelecekteki fiziksel gelişmesinin tanım ve boyutlarının genel olarak belirlenerek, tahmini maliyet hesapları,
- Üniversitenin ihtiyaçları, önceliklerine, yatırım gerçeklerine ve gelişim aşamalarına göre düzenlenmesi,
- Fonksiyonel ve bütünlüğü olan bir yerleşke planlaması için mevcut yerleşke ile gelişim planının koordinasyonu,
- İyi tasarlanmış yerleşke planlamalarında olduğu gibi, önceden belli olmayan gelişmeler için sınırlar esnek tutulması,
- Ortaya çıkacak problemlerin aşılabilmesi için mevcut olanakların bilinmesi,
- Yerleşkeyi oluşturan fiziksel bileşenlerin (yapılar, peyzaj ve altyapı) fonksiyon ve estetik açıdan alan üzerindeki yerleşimleri,
- Yapılaşmanın üniversitenin amacı, büyüklüğü, kaynakları ve organizasyonuna uygun olması,
- Yerleşim açısından çevreye uyumu,
- Yerleşkenin bütünlüğü ve yeni gelişebilecek koşullara uyabilecek esnek bir yapıya sahip olmasıdır.

Bu ilkeler ışığında yeni yerleşkelerin kurulması aşamasında çok yönlü düşünülmelidir, rasyonel kararlar alınmalıdır. Ayrıca yerleşkeyi kullananların ihtiyaçlarına cevap verebilecek, üniversite arazisinin değerini artmasını sağlayabilecek bir mekân olarak değerlendirilmelidir.

İdeal bir yerleşkenin akademik boyutu ise:

- Değişik kültürel topluluklara hitap edebilecek bir eğitim programı yapmak.
- Eğitim araştırma ve gelişimini sürdürebilmek için korunmuş bir çevrede yaşayarak, çalışmak.
- Kendi kendine yetebilen, sorgulayıcı nitelikleri olan öğrencileri yetiştiren eğitim kadrosunun da zaman zaman test edilerek gözden geçirilmesi olarak tanımlanabilir (Karakaş, 1999).

Dober (1992), yeni bir yerleşkenin oluşumunda dört ana aşamadan söz etmektedir:

1. Arazi analizi
2. Eğitim organizasyonu
3. Fiziksel yapıların arazi üzerindeki yerleşimi
4. Aşamalandırma

Yukarıda verilen sıralamadaki her bir aşama detaylı bir çalışma gerektirir. Ancak bu dört maddeyi de her yerleşke yerleşiminde kalıpsal olarak ele almak yanlış olabilir (Karakaş, 1999). Çünkü her yerleşke, bulunduğu ortamın özelliklerine, kentsel ihtiyaç programına, eğitim programına, üniversitenin kaynaklarına göre projeden projeye değişim gösterebilir.

2.11.1. Yerleşke planlama yöntemi

Yerleşke planlaması; alan seçimi, yapı alanlarının geliştirilmesi, mekân dağılımının belirlenmesi, sermaye ve bütçe planlaması ve alana erişebilirlik çalışmalarının içeren uzun bir süreçtir. Yerleşke planlaması, sağlıklı, başarılı ve güçlü bireyler topluluğu oluşturan toplumsal bir planlamadır (Oruçkaptan, 2003).

Yerleşke fiziksel gelişim planı; kurulacak olan akademik, idari yapıların ya da rekreasyonel tesislerin nerede nasıl konumlandırılacağı, yerleşkenin hangi peyzaj özelliklerinin korunacağı gibi büyük ölçekli kararlardan, yeni bir yaya yolu için en iyi yerin neresi olacağı ya da yerleşke genelinde kullanılacak yönlendirme levhalarının tipi gibi alınacak tüm kararlarda bir rehber olma özelliği gösterir. Yerleşke fiziksel gelişim planlarının bir diğer işlevi de; yerleşkenin gelecekteki ihtiyaçları göz önüne alınarak, gelişimin sürdürülebilirliğini sağlamaktır (Yıldızoğlu, 2006).

Yerleşke planlarının yasalara uygun ve uzun ömürlü olabilmesi, yerleşke alanının iyice incelenerek, belirlenen ihtiyaçların, öncelik sırasına göre karşılanmasına bağlıdır. Yerleşke planlama sürecinde 9 aşamadan söz edilmektedir.

Bunlar:

- Planlama için plan yapmak
- Yerleşke planı içeriği hazırlamak
- Alan ve çevrenin analizini yapmak
- Gelişme raporu hazırlamak
- Seçenekler sunmak
- Sentez yapmak
- Gözden geçirerek yeniden düzenlemek
- Yapılan çalışmaları belgelemek
- Üretilen planı uygulamak (Karakaş, 1999).

Yerleşke yerleşim kararlarının alınmasındaki üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biri de arazinin ve bölgenin iyi analiz edilmesidir. Arazi genişliği, şekli, iklim

koşulları, ulaşım durumu, su kaynakları, alt yapısı, toprak özellikleri ve etrafını sınırlayan çevrenin özellikleri çok iyi değerlendirilmelidir. Mevcut yerleşelerde bu maddelerin yanında yaya ve araç trafiği (özürlüler düşünülerek), aydınlatma, yerleşkenin öne çıkan yapıları, manzara değeri olan yerler ve canlandırmaya olanak sağlayan mekânlar dikkate alınmalıdır (Yıldızoğlu, 2006).

Karakaş (1999)'a göre, yerleşke planlamasının sürekliliğini sağlamak amacıyla; planlama kararları, üniversitenin kuruluş hedef ve amaçları, mevcut olanaklar ve alan gereksinimleri, alan ve çevrenin analiz özetleri, ana bulgular, önemli seçeneklerin listesi, bugüne kadar yapılan çalışmaların tartışmaya açılarak, elde edilen değişik fikir ve görüşler, planlama komitesinin fikir ve görüşleri ve yapılacak olan işlerin özetini içeren bir gelişme raporunun hazırlanması gerekmektedir. Bu içerikte hazırlanan gelişme raporu, planlama sürecinin daha sağlıklı yürütülebilmesini ve ilerlemesini sağlar.

Her yerleşkenin sahip olduğu farklı alan ve şartları, her kurumun büyüklüğü, organizasyonu, görevleri ve kaynaklarını da farklı kılmaktadır. Üniversitelerin kompleks yapılar olması farklı çözümler üretilmesine neden olur. Yerleşke yerleşim planları hazırlarken değişik alternatifler sunmak en iyi çözüme ulaşmada en etkili yol olacaktır (Karakaş, 1999).

Detaylı ve kapsamlı çalışmalar sonucunda üretilen planın hayata geçirilmesi, büyük önem taşımaktadır. Çok az sayıda plan tasarlandığı gibi uygulanabilir. Tahminlerdeki değişiklikler, artan veya azalan mali kaynak, yeni öncelik ve girişimlerin ortaya çıkması, önceden tahmin edilemeyen olasılıklar, orijinal fikrin, planın tam olarak uygulanmasını mümkün kılmazlar. Bunun için planlamadan sonra hemen aşamalandırmaya karar verilerek uygulamaya geçilmesi gerekir (Karakaş, 1999).

2.11.2. Ekoloji öncelikli yerleşke tasarımı

Üniversitelerin doğal ve kültürel özelliklerinden oluşan kampüs peyzajlarının işlevsel ve estetik bütünlüğünü oluşturmak peyzaj mimarlığı disiplini sorumluluğundadır. Planlar birbirine bağlı olmalıdır. Peyzaj mimarları, fiziksel planlama sürecinin bir parçası olarak diğer tasarım ve planlama gruplarıyla birlikte çalışmalıdır. Doğal ve kültürel özelliklerin korunması ve kullanımı arasında bir denge içinde yaşanabilir alanlar yaratmak, peyzaj mimarının bu süreçte üstlendiği görevlerden biridir (Oruçkaptan, 2003).

Günümüzde, ekolojik peyzaj planlama ve tasarım çalışmaları tasarımcılar tarafından kabul edilmektedir. Şehir planlamacıları planlama için kentsel ekolojii ve mimarlar için ekolojik tasarımı tercih ederler.

Yılmaz vd. 2005'e göre başarılı, sürdürülebilir ve ekolojik öncelikli bir yerleşke peyzaj tasarımı için;

İklimsel özelliklerin değerlendirilmesi: Canlıların gelişmesinde etkili olan sıcaklık, rüzgar, nem, yağış vb. meteorolojik olaylar aynı zamanda mevcut durumun korunmasında ve sürekliliğinde de rol oynar. Tasarımda en önemli etkenlerden biri olan iklimsel verilerden önde gelenlerini,

- Güneşlenme durumu, hava sıcaklığı, radyasyon,
- Hava hareketleri ile oluşan rüzgar ve fırtınalar,
- Yağış durumu,
- Nem durumu,
- Basınç değerleri oluşturmaktadır.

Alanın yapısal özelliklerinin değerlendirilmesi: Görsel, işlevsel, ekonomik ve ekolojik değerlere sahip kaliteli bir yerleşke yerleşimi için açık ve kapalı alanların sistemli bir şekilde çözümlenmesi ve birbiri ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi içinde, yerleşkenin içinde yer alacağı alanın fiziksel özelliklerinin çok iyi bilinmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu özellikler;

- Topoğrafik ve jeomorfolojik yapı,
- Jeolojik yapı,
- Yer altı su varlığı,
- Yer üstü su varlığı,
- Alanın toprak yapısı,
- Alanın yetenek sınıfları ve sorunlarıdır.

Alanın bitki ve hayvan varlığının belirlenmesi: Ekolojik zenginliğin göstergesi olan bitki ve hayvan varlığı bulunduğu alanın kimliği gibidir. Sözü edilen özellikler ise şunlardır;

- Doğal bitki varlığı,
- Kültürel bitki varlığı,
- Doğal hayvan varlığı,
- Kültürel hayvan varlığı.

Çevresel etkilerin değerlendirilmesi: Yerleşkenin içinde bulunduğu alandaki ve yakın çevresinde ki olumlu veya olumsuz etkenlerin saptanması ve çözümüne yönelik yöntemlerin geliştirilmesi çok önemlidir. Olası etkilerden bazıları ise;

- Gürültü kaynakları,
- Zararlı böcekler ve hastalıklar,
- Doğaya zarar veren sanayi faaliyetleri veya inşaat çalışmaları,
- Hava yoluyla etkili toz duman ve gaz kaynakları,
- Toprak ve su yoluyla etkili zehirli sızıntılar, gübre, ilaç veya hormonlar,
- Önlem alınmamış zararlı atıklar,
- Mevcut alt yapı sisteminin durumudur.

Erişebilirlik özellikleri: Yerleşkelerin sürdürülebilir olabilmesi ve yerleşke kullanıcılarının bazı temel gereksinimlerinin karşılanabilmesi için çeşitli birimlerin ve olanakların bulunması gerekir. Daha çok ortak kullanım alanlarını içeren bu birimlerin birbirlerine olan uzaklıkları ve yol bağlantıları da tasarımda dikkate alınması gereken en önemli öğelerden biridir.

Açık ve yeşil alanların özellikleri: Yerleşke yerleşim sisteminin bütünleyici ve birleştirici omurgası olan açık ve yeşil alanlar, iklimsel dengenin sağlanmasına, ekolojik farklılığa, insanların gelişmesi ve kaynaşmasına da yardımcı olmaktadır. Üniversite yerleşkelerindeki açık ve yeşil alanların en önemli işlevlerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir;

- Yapay ve doğal çevreye süreklilik ve denge kazandırır,
- Yerleşkenin kimliğini ön plana çıkarır ve kuvvetlendirir,
- Yaya ve araç trafiğinin yönlendirilmesine ve kontrolüne katkıda bulunur,
- Yerleşke estetiğine hizmet eder,
- Yerleşkenin gelişimi için rezerv alanlara olanak sağlar,
- Rüzgâr, ışık, hava, gürültü, kirlilik vb. etkenlerin kontrolünde önemli görevler üstlenir,
- Rekreatif alanlar için potansiyel alanlar oluşturur (Yılmaz vd. 2005).

İşlevsel ve estetik amaçlı düzenlenmiş tesisler, yerleşim sınırlarını tanımlayarak ve özel alanlarda mahremiyet sağlayarak güvenlik sunmaktadır. Bu özelliklere ek olarak, bitkiler aynı tür, renk ve dokuyu kullanarak mekanlara anlam ve kimlik katmaktadır. Bowdoin College'daki çamlar, Arizona Eyalet Üniversitesi'ndeki kaktüsler ve Miami

Üniversitesi'ndeki palmiye ağaçları bitkilerin kampüs için sahip oldukları sembolik anlam için önemlidir. (Öner, 1999).

Kampüsteki ekolojik değerleri korumak ve geliştirmek için, ekoloji öğretilerinin eğitim ve öğretim birimlerinde uygulanması ve çevre koruma ve ekolojik uygulamalar için gönüllü toplulukların oluşturulması da gereklidir. (Yılmaz vd. 2005).

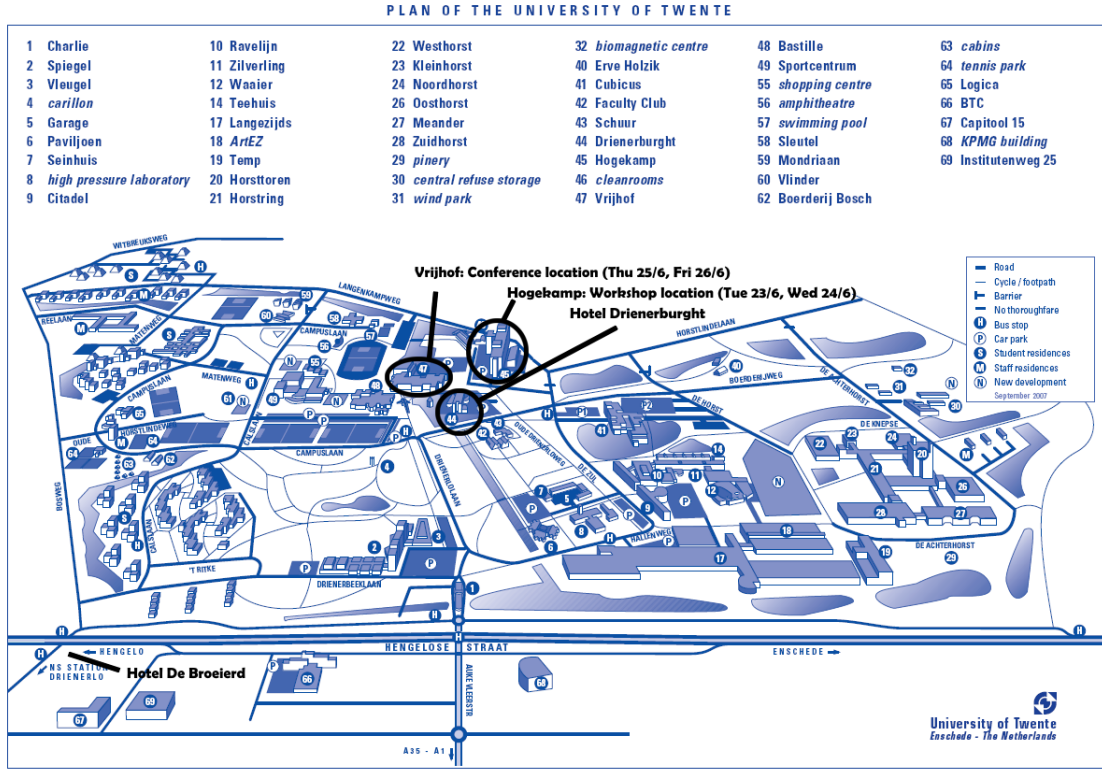
2.12. Yerleşke Yerleşim Modelleri

Yerleşke planlama aşamasında, yerleşkenin tasarımı içerdiği işlevler, ülkenin büyüklüğü, nüfus, şehre ilişkin dikkate aldığı strateji, odaların nasıl kullanıldığı ve kampüsün fiziksel özellikleri dikkate alınarak başlar. Her tasarım kriteri her noktada farklı sorunlar ve çözümler yaratır ve yerleşke yerleşim planlarının birçok farklı örneğini gözlemleyebiliriz. Yerleşke yerleşimleri, gelişimleri ve tasarımları açısından sınıflandırılabilir. Kampüs yerleşim planlarını tanımlarken, bir sonraki seviyeye, geleceğe yönelik durumlara yönelik stratejilerin belirlenmesi önemlidir (Korkut, 2011).

Kampüs planlamasını etkileyen ve değiştiren eğitim hedefleri, tasarımcıların yaklaşımları, iklim verileri, kültürel gelişmedeki mimari özellikler, bina teknolojisindeki gelişmeler, kullanıcı gereksinimleri, yerleşim alanlarının fiziksel özellikleri vb. gibi birçok farklı faktör vardır. Bu nedenle, uluslararası bir ortamda üniversite kampüsü planlarını incelerken, tamamen farklı birçok örnekle karşılaşabilirsiniz. Farklılıklara yol açan çeşitli faktörlerden oluşan kampüs yerleşimleri, gelişimlerine ve eğitimlerine göre sınıflandırılmaktadır. Yerleşkenin büyüme örüntülerini ve yönlerini belirleyen yerleşim modelleri geliştirilmiştir (Açıkay, 2015).

Üniversite yerleşkelerinin her hangi bir nedenden bağımsız olarak farklı alanlarda gelişeceği açıktır. Bu gelişmenin sonucu olarak ortaya çıkacak fiziksel büyüme kaçınılmazdır. Gerekirse, bu fonksiyona yeni işlevlerle uyum sağlayabilecek yerler kurulmalıdır. Bu bölümde incelenecek yerleşke yerleşim modelleri:

- 1- Yaygın tip yerleşim modeli (Dispersed type),
- 2- Merkezi tip yerleşim modeli (Centralised type),
- 3- Moleküler tip yerleşim modeli (Molecular type),
- 4- Ağ tipi yerleşim modeli (Network type),
- 5- Haç tipi yerleşim modeli (Cruciform type),
- 6- Lineer tip yerleşim modeli (Lineer type) şeklinde sıralanmaktadır

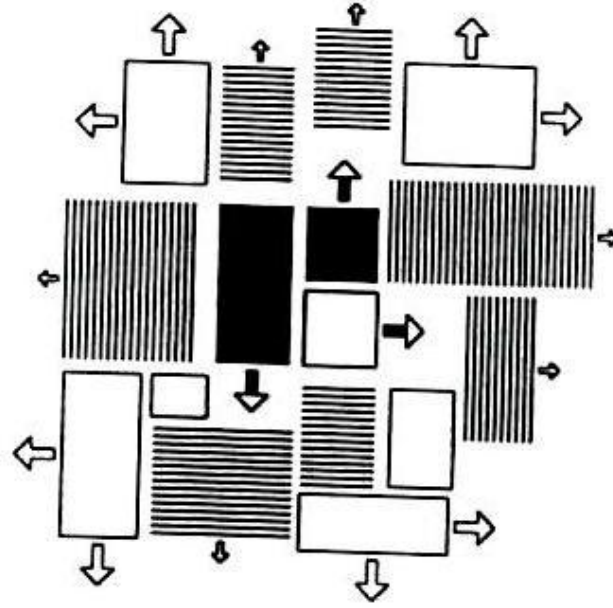

Şekil 2.3. Yaygın tip yerleşim modeli üniversite örneği, Twente Üniversitesi, Hollanda (Irgatoğlu, 2011)

2.12.2. Merkezi tip yerleşim modeli

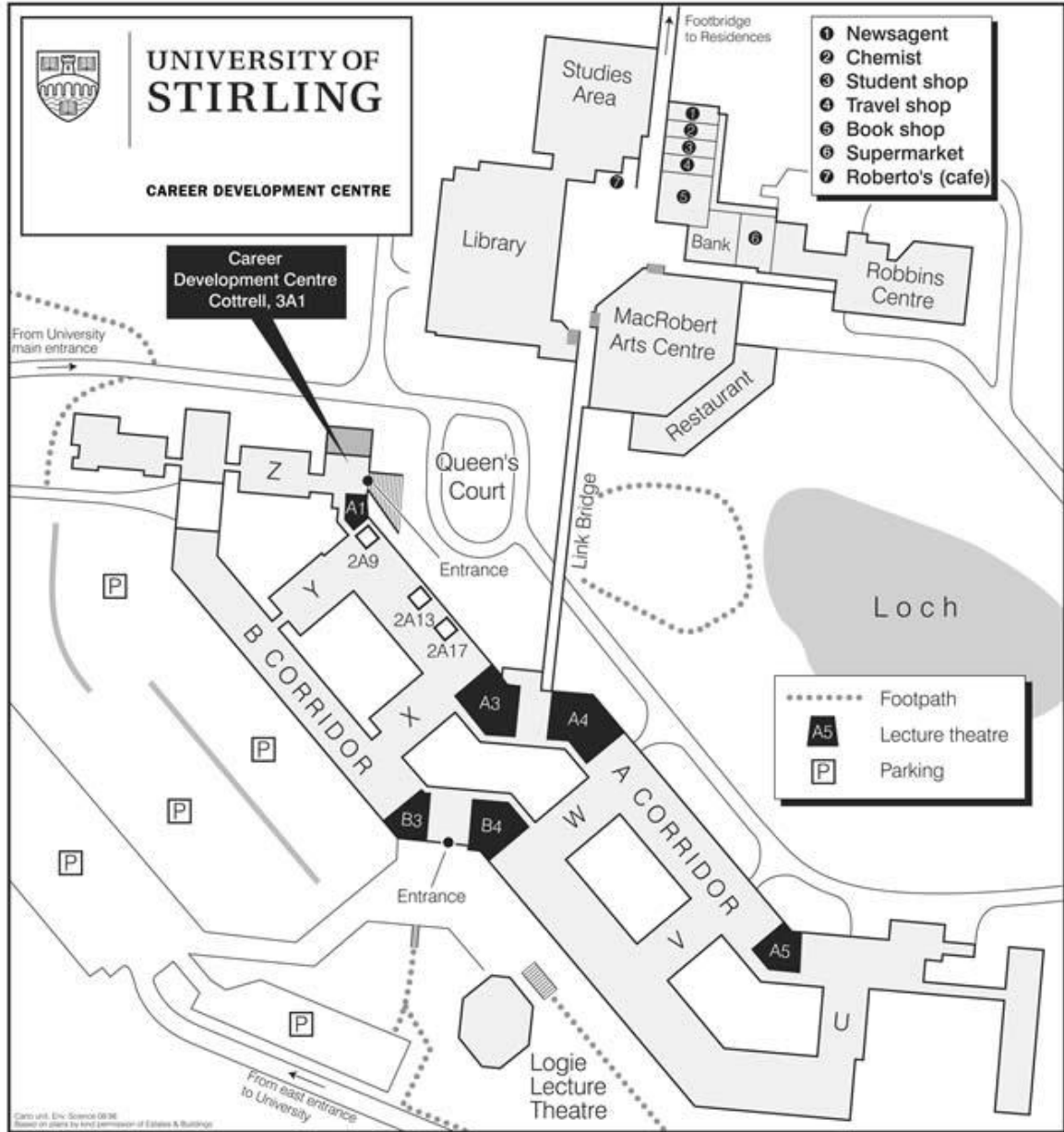
Bu tür bir yerleşim sisteminde, akademik bölgeyi oluşturan birimler, merkez kütüphane, konferans merkezi ve sosyal tesisler gibi ortak birimlerin kompakt olduğu üniversite merkezi etrafında radyal olarak düzenlenmiştir (Şekil 2.4). Bu merkez ile akademik birimler arasındaki mesafeler de çok kısadır. Kampüsteki yaya taşımacılığı, araç taşımacılığı ve altyapı (kanalizasyon, su, elektrik, klima) daha kolay ve ekonomik bir şekilde çözülebilir.

Merkezin erken inşası ilk yatırım maliyetlerini artırır. Bu aşamada, merkez kısmen kapasitesinin altında kullanılır. Bu dezavantajı üniversite lehine yenmek için, bazı bölümler bir süre amaçlananlar dışındaki amaçlar için kullanılabilir. Böyle bir yerleşim modeline bir örnek İskoçya'daki Stirling Üniversitesi'dir (Şekil 2.5) (Erkman 1990).

- akademik alanlar
- akademik alanlara ait büyüme ve gelişme
- eğitim, araştırma, spor ve yurt alanları
- eğitim, araştırma, spor ve yurt alanlarına ait büyüme ve gelişme

Şekil 2.4. Merkezi tip yerleşim modeli (Korkut, 2011)

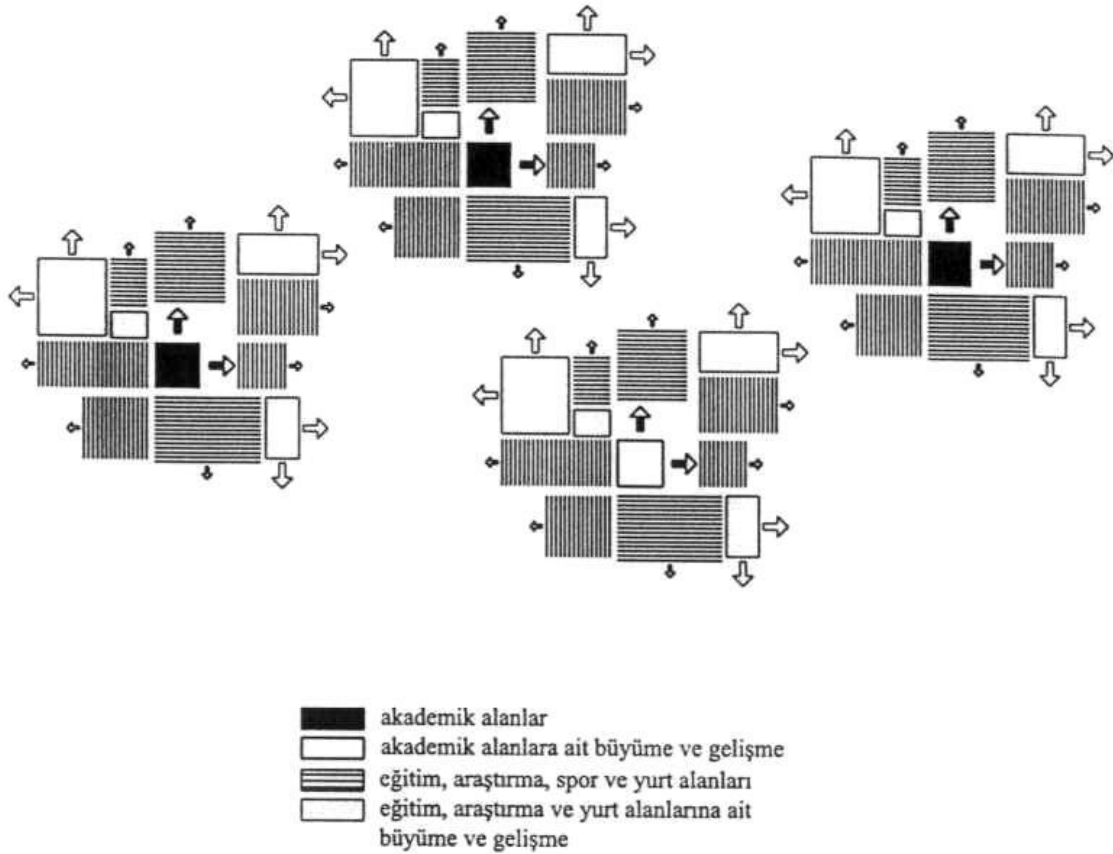
Şekil 2.5. Merkezi tip yerleşim modeli üniversite örneği, Stirling Üniversitesi
(Irgatoğlu, 2011)

2.12.3. Moleküler tip yerleşim modeli

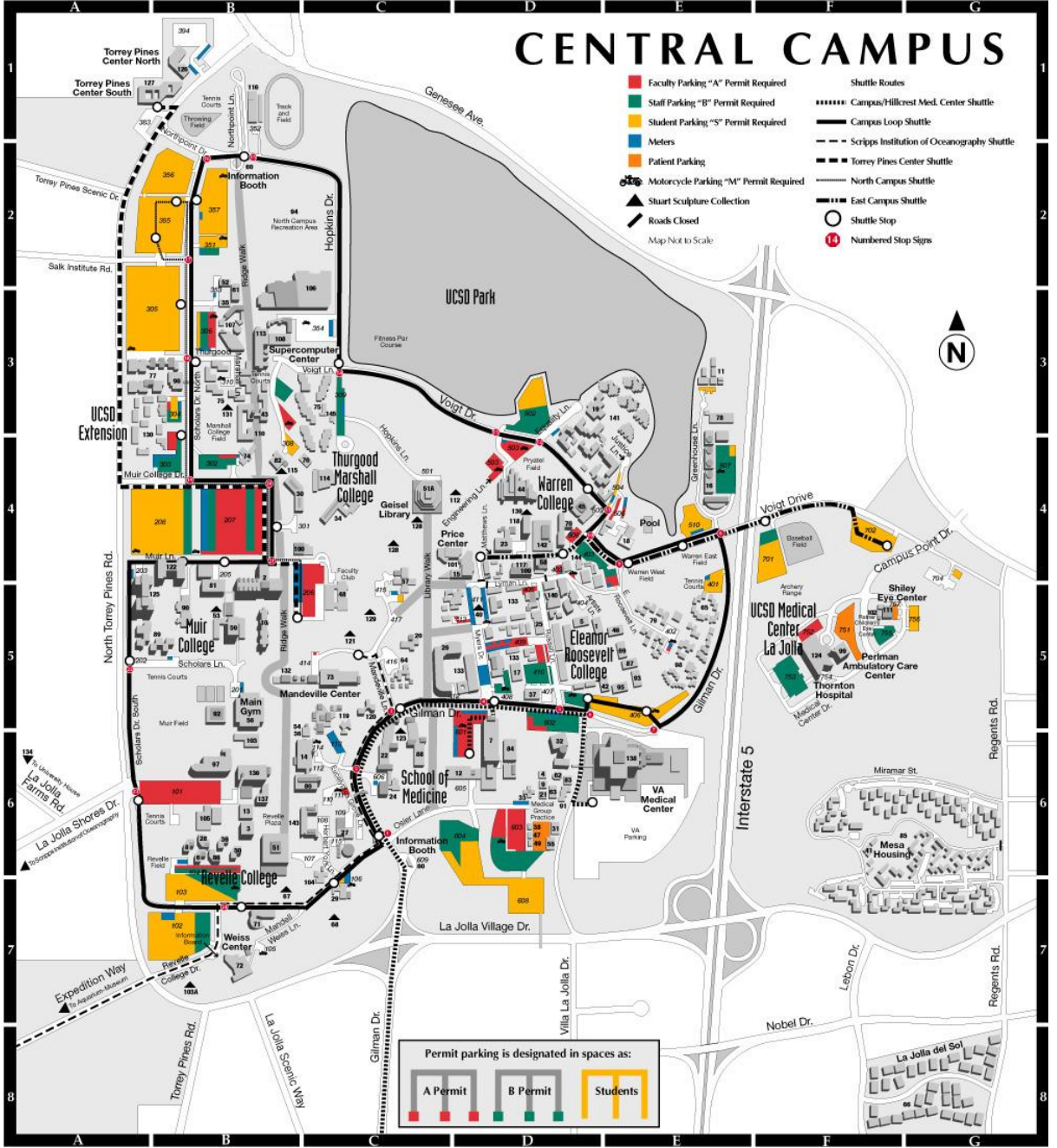
Moleküler yerleşim sisteminin karakteristik özelliği, fonksiyonel bütünlüğü olan birimlerden oluşmasıdır. Burada, tüm üniversite için standart birimler haline gelen dallarda kendi kendine yeterli molekülün merkezi birimlerini oluştururlar (Türeyen 1999). Planlama sistemleri farklı olabilen farklı yapısal ve organizasyonel çekirdeklerden oluşurlar (Şekil 2.6). Her çekirdek, sınıflardan kütüphanelere, konferans salonlarından

sosyal olanaklara ve hatta konaklama yerlerine kadar tüm gerekli odalarla donatılmıştır (Irgatoğlu, 2011).

Örgütsel olarak, ortak kurumların farklı merkezler oluşturması mümkündür, ancak bunlara hizmet edebilecek ana merkezler de planlanabilir. Üniversite, gelişiminin her aşamasında tam kapasite ve tamamlanmış bir durumda çalışma yeteneğine sahiptir. Üniversiteler için önerilen bu sistemde asgari öğrenci sayısı 10.000'dir (Erkman 1990). Moleküler yerleşim sistemine örnek olarak York Üniversitesi, Karlsruhe Üniversitesi, İngiltere'deki Dortmund Üniversitesi ve California Üniversitesi San Diego Kampüsü için çeşitli yarışma projeleri verilmiştir (Şekil 2.7) (Türeyen 1999).

Şekil 2.6. Moleküler tip yerleşim modeli (Korkut, 2011)

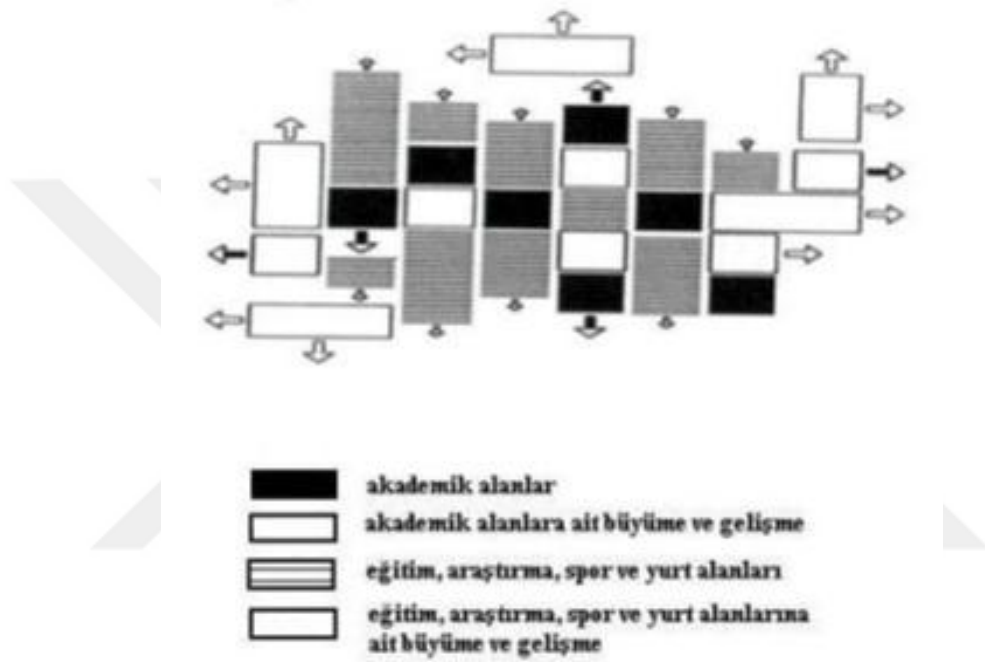

Şekil 2.7. Moleküler tıp yerleşim modeli üniversite örneği, San Diego Üniversitesi, California (Irgatoğlu, 2011)

2.12.4. Ağ tipi yerleşim modeli

Ağ tipi, inşaat alanındaki tüm üniversite fonksiyonlarının yüksek yoğunluğunun yanı sıra genel ihtiyaçlar için ekipman (ortak kullanım) veya ağ gibi akademik birimleri içeren konut binalarının ekipmanı tarafından tanımlanır. Tüm ortak birimler, konut birimleri ve diğer yardımcı tesisler, akademik birimleri bir ağ gibi çevreler ve dik açılarla kesişen bantlar oluşturur (Şekil 2.8)(Irgatoğlu, 2011).

Ağ tipi yerleşim sisteminde dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardan biri inşaat aşamalarının iyi planlanmasıdır. Aksi takdirde kampüsün bütünlüğü garanti edilemez. Mekanlar arası bağlantı kopar ve aksar. Ağ muhasebe sistemine örnek olarak Colchester'deki Essex Üniversitesi (İngiltere), Manchester Eğitim Okulu ve Berlin'deki Freie Üniversitesi verilebilir (Şekil 2.9) (Açıkay, 2015).

Şekil 2.8. Ağ tipi yerleşim modeli (Korkut, 2011)

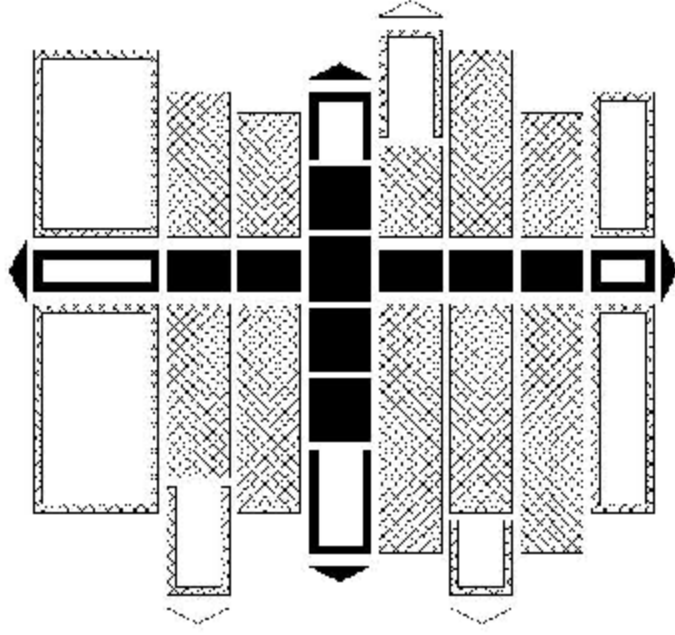

Şekil 2.9. Ağ tipi yerleşim modeli üniversite örneği, Essex Üniversitesi, İngiltere (Irgatoğlu, 2011)

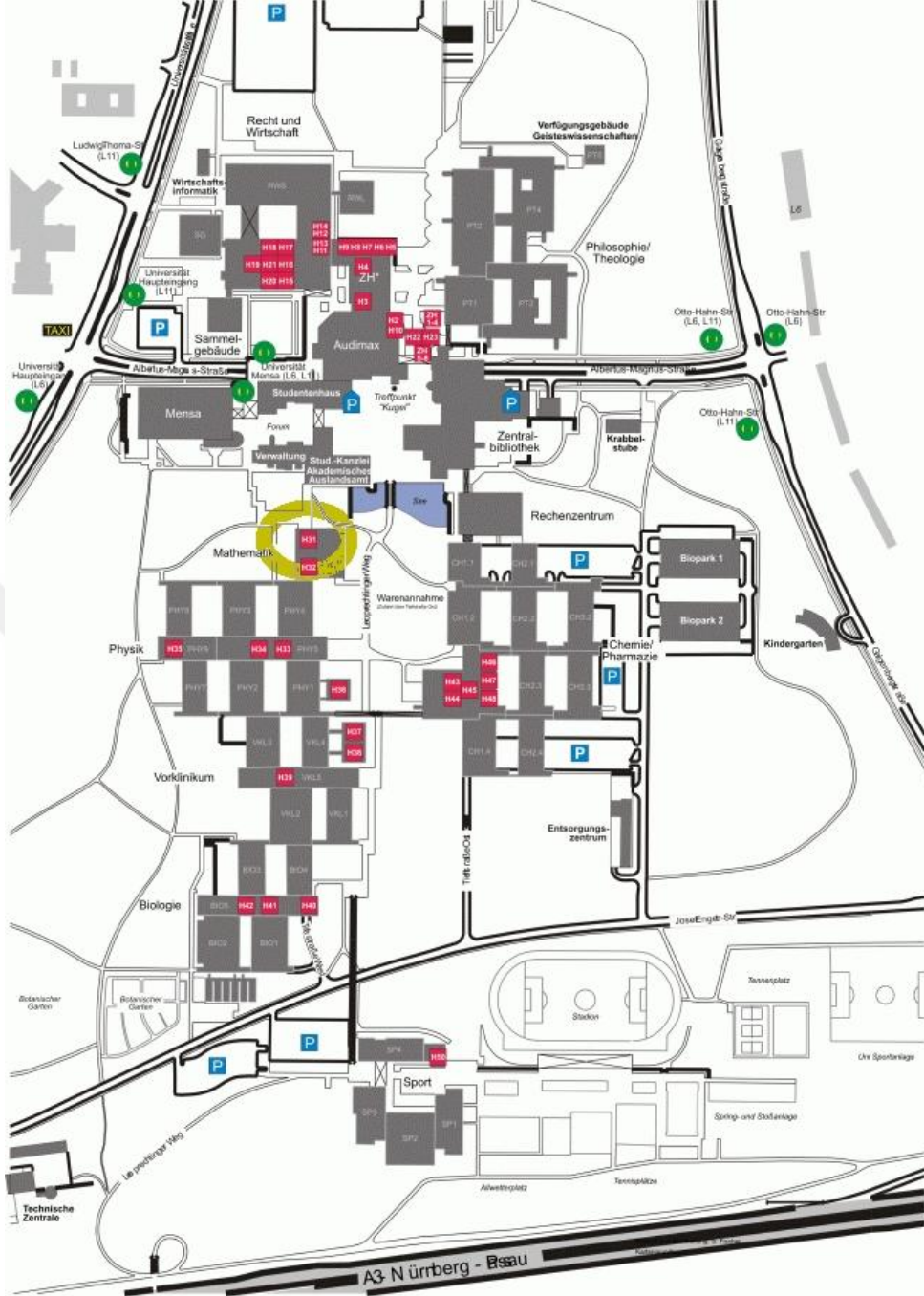
2.12.5. Haç tipi yerleşim modeli

Bu yerleşim sisteminde, akademik bölge birimleri ve paylaşılan birimler, yerleşkenin merkezinde dik açılarla kesişen iki ayrı bant oluşturmaktadır (Şekil 2.10). Yerleşke, bulunduğu yöne bağlı olarak bu alanlardan biri aracılığıyla kentsel alanlara bağlanmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta: Kampüsün tüm bölümlerine yürüyerek 7 ile 10 dakika içinde ulaşılacaksa, okulun kapasitesinin 10.000-12.000 öğrenciyi aşmadığından emin olunmalıdır (Irgatoğlu, 2011).

Haç tipi yerleşkenin bir örneği olarak, Bochum Ruhr Üniversitesi, Bremen Üniversitesi ve Regensburg Üniversitesi gösterilmektedir (Şekil 2.11) (Çınar 1998).

Şekil 2.10. Haç tipi yerleşim modeli (Korkut, 2011)

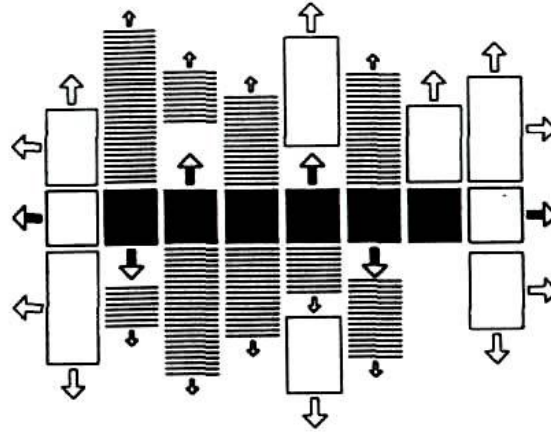
Şekil 2.11. Haç tipi yerleşim modeli üniversite örneği, Resenbug Üniversitesi (Irgatoğlu, 2011)

2.12.6. Linear tip yerleşim modeli

Linear tip yerleşim modelinin en karakteristik özelliği, ortak birimlerin ve diğer işlevlerin doğrusal bir uzatma bandı oluşturmasıdır. Akademik birimler bu bandın bir veya her iki tarafında, bu banda dikey bir gelişme ile kullanılır (Şekil 2.12). Bu sistemin bir diğer önemli özelliği, yüksek bir yapısal yoğunluğa sahip olmasıdır. İç ana caddenin

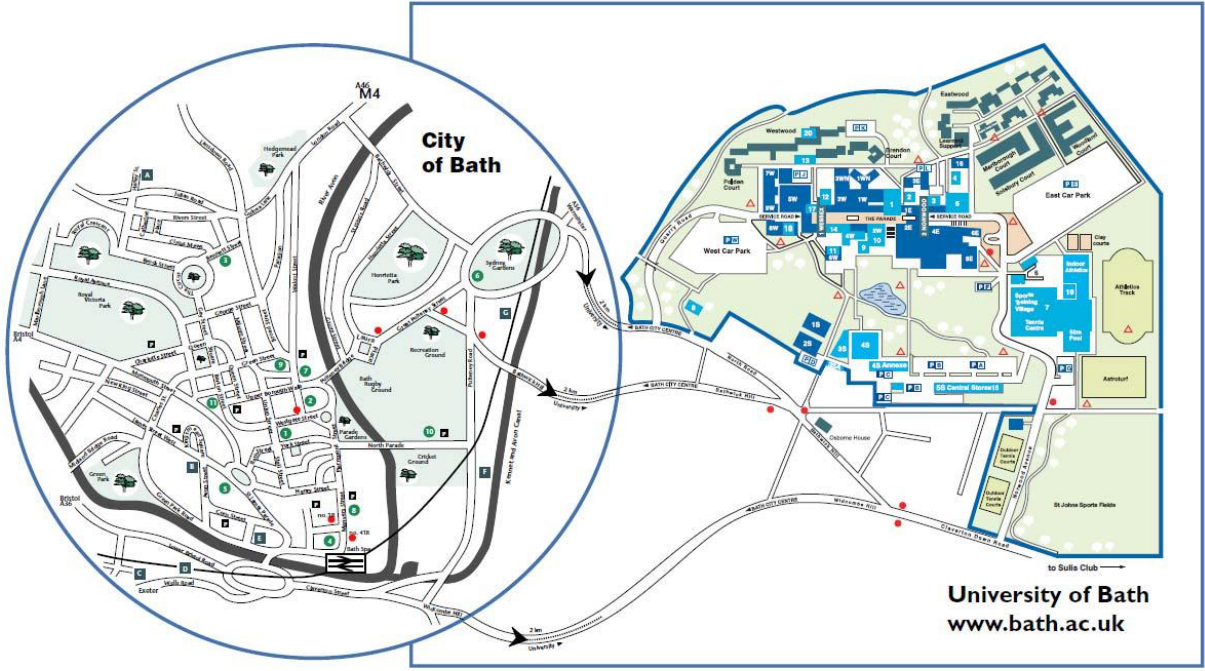
devamı veya kentsel yerleşim alanlarına bitişik yerleşim alanlarının yapımı ile kentsel alanlarla ve sosyal veya kültürel merkezlerle bağlantı mümkündür. Mikro büyümeler, merkezi etkilemeden ana banda dik gelişebilir. Doğrusal bant boyunca makro büyüme de planlanmaktadır. Sistem, her aşamada uzun bir süre bütünlüğünü koruyarak büyüme yeteneğine sahiptir (Irgatoğlu, 2011).

Akademik bölgenin mikro büyümesi sadece tek taraflı olacaktır. Bu nedenle, sadece 3000-4000 öğrencinin yerleşke planlaması için tek taraflı doğrusal tipin seçilmesi uygun olacaktır. Yüksek yapısal yoğunluğa sahip olan bu modelde, medyan şeritler ile yaya nakliyesi için uygundur. Yerleşke büyüklüğü yaya ölçeğini aşmamalıdır. Şehre olan bütünlüğü doğrusal bir bağ sağlar. Bath ve Surrey üniversiteleri İngiltere'de örnek olarak gösterilebilir (Şekil 2.13) (Açıkay, 2015).

- akademik alanlar
- akademik alanlara ait büyüme ve gelişme
- ▨ eğitim, araştırma, spor ve yurt alanları
- ▨ eğitim, araştırma ve yurt alanlarına ait büyüme ve gelişme

Şekil 2.12. Lineer tip yerleşim modeli (Korkut, 2011)

Şekil 2.13. Linear tip yerleşim modeli üniversite örneği, Bath Üniversitesi, İngiltere (Irgatoğlu, 2011)

2.13. Üniversite Yerleşkesinin Belirlenmesinde Kent ve Mekansal Planlama Açısından Ölçütler

Üniversitelerin kurulması için gerekli kriterler modeli iki adımda oluşturulmalıdır. Bu basamaklar; ulusal ölçekte ölçütler ve yerel ölçekte ölçütler olarak biçimlendirilir (Arap, 2007).

2.13.1. Ulusal Ölçekte Ölçütler

1. Bölgesel eşitsizlikler dikkate alındığında, bu eşitsizliklerin azaltılabileceği yerler seçilmelidir. Bununla birlikte, bu seçim, bir üniversitenin kurulması için kalkınma açısından bir şehirde bulunabilecek alt sınırları belirlemelidir. Bu alt sınırlar; şehrin ihtiyaç duyduğu/duyacağı bölümlerin tespit edilerek açılması, ekonomik, nüfus ve sosyo-kültürel açılardan kentin taşıma kapasitesinin aşılmaması, çevre kentlerin ulaşılabilir olması, kent planı açısından kentin taşıma kapasitesini aşılmaması, üniversite sadece şehri / bölgeyi ekonomik olarak geliştirme işlevine sahip olmakla kalmayıp, aynı zamanda üniversitenin varlığı için hazırdır.

2. Disiplinler arası bir ön çalışma yapılmalıdır.
3. Yeni üniversite açılmasına ilişkin harekete geçilmeden önce DPT, YÖK gibi konu ile ilgili kurumlar yeni üniversite açılmasının belirlenmesine ilişkin araştırmalar yapmalı ve bu araştırma kararlarının, ulusal ve yerel uygulayıcılar açısından bağlayıcı olması sağlanmalıdır.
4. Yer seçimi siyasi etkilerden olabildiğince uzak tutulmalı, üniversitenin gelişimine ilişkin hazırlanmış olan uzun vadeli hazırlanan bir plana dayalı olarak yapılmalıdır.
5. Açılacak bölümler belirlenirken, ülkenin ve bölgenin ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Ancak, bu konular dikkate alınırken üniversitenin temel işlevlerinden ödün verilmemelidir.
6. Kentte yaşayan halkın yeni üniversitenin varlığını kabullenmeleri ve yakın davranmalarına ilişkin altyapı hazırlanmalı, yakınında/içinde üniversite kurulacak kentin, bir üniversitenin varlığına hazır oluşluk düzeyi mümkün olduğunca gözetilmelidir. Bu durum üniversitenin kuruluş döneminde yaşayacağı sorunların azalmasına katkı sağlayacaktır.
7. Diğer üniversite merkezlerine olan yakınlığı tespit edilmelidir. Olabildiğince üniversitenin yurt yüzeyine eşit dağılımı bölgesel gelişme merkezleri düzeyinde eşit olarak sağlanmalıdır.
8. Aynı ilde birden fazla üniversite olup olmadığı ve ihtiyaç düzeyi değerlendirilmelidir.
9. Daha önceki çalışmalarda yer alan ancak sistemli olarak uygulanamayan, yeni açılan üniversiteler ve gelişmiş üniversiteler arasında bir bağlantı kurularak, gelişmiş üniversitelerin ve öğretim elemanlarının deneyimlerinden yararlanılması konusuna özen gösterilmelidir (Arap, 2007).

2.13.2. Yerel Ölçekte Ölçütler

- i. Kurulacak üniversite yerleşke tipi ise kent-üniversite etkileşimini sağlayabilmek için kent için ulaşılabilir bir mekân olmasına dikkat edilmelidir.
- ii. Kent içinde ya da yakınlarında üniversitenin gereksinimini karşılayabilecek genişlikte bir alan bulunmalı, ancak arazi tarım arazisi olmamalıdır.
- iii. Kent planı ile uyumlu olan bir plan hazırlanmalı ve gelişmelerin plana uygun olarak yürütülmesi sağlanmalıdır.
- iv. Yerleşke planının yerleşkelere ilişkin tanımlanan yedi işlev grubu (eğitim ve öğretim, araştırma, yönetim, barınma, spor ve rekreasyon, sosyo-kültürel faaliyetler,

güvenlik ve destek birimleri işlevleri) dikkate alınarak bir kent gibi planlanması ve bu plana sadık kalınması sağlanmalıdır

v. Yerleşke planı genişleme, gelişme ve kullanım esnekliği taşınmalıdır.

vi. Bölgenin gelişimine yönelik ihtiyaç olunan alanlarda bölüm açılmasında özen gösterilmelidir.

vii. Üniversitelerin açılma kararı verildikten sonra ilk yatırımların yapılması için zaman kazandırılmak amacıyla gerekirse bir süre yeni açılan bölümlerin eğitim öğretime başlamasına izin verilmemeli, kuruluş yurasında gerekirse hizmete giriş yılı ileri bir tarih olarak belirtilmelidir (Arap, 2007).

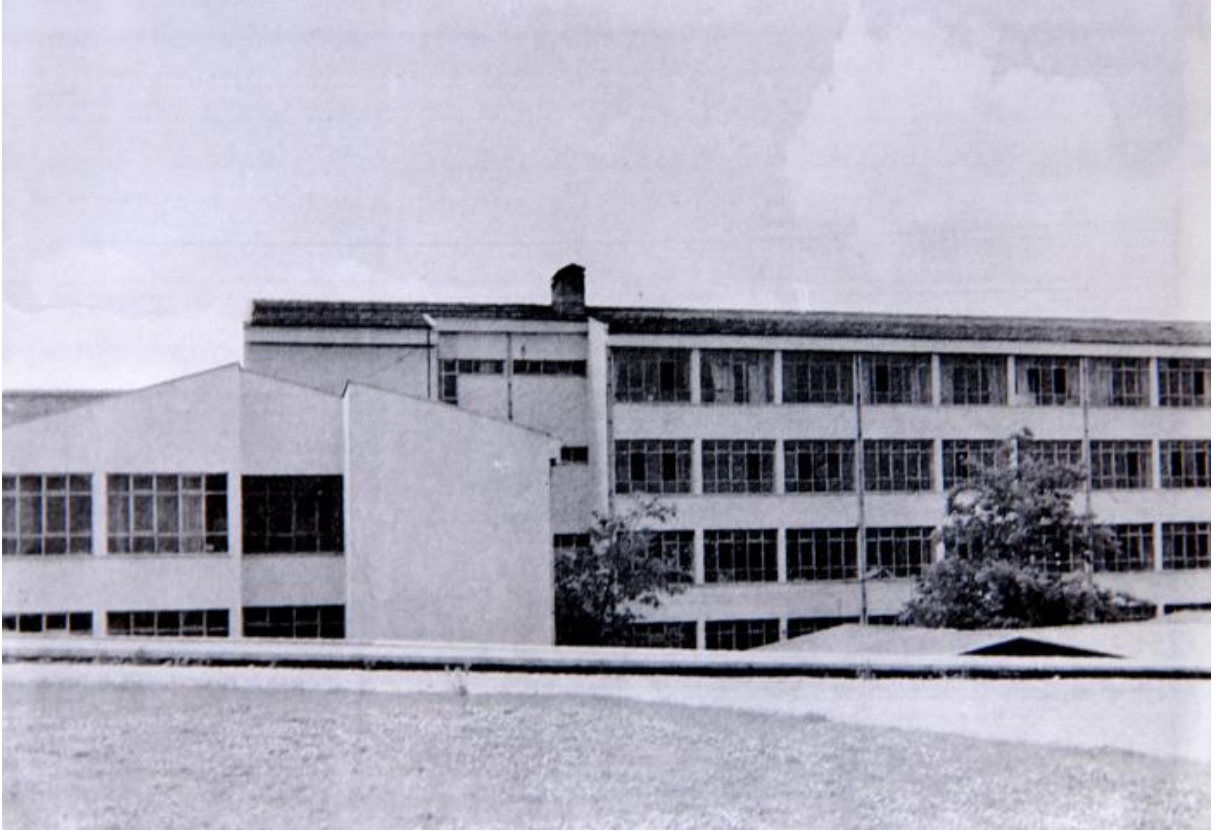
3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. MATERYAL: Süleyman Demirel Üniversitesi

3.1.1. Tarihi

1969 yılında İzmir, Eskişehir, Antalya'daki Ege Üniversitesi'nden bir heyetin incelenmesi sonucunda Isparta'da Ege Üniversitesi'ne bağlı ikinci bir tıp fakültesinin açılacağı ilk yüksek öğrenim umudu Isparta'da oluşturmuştur. Birkaç yıl süren bu gerilim ile bazı adımlar atıldı. Bununla birlikte, o yıllarda Isparta'yı umut eden tıp fakültesinin rüyası, Isparta'nın dışında ortaya çıkan nedenlerden dolayı büyük ölçüde gerçekleşmemektedir.

Isparta Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi 21 Şubat 1976'da 1418 sayılı Kanun ile açıldı (Şekil 3.1). Akademi başkanlığına önce Prof. Dr. Faruk Suner, kısa bir süre sonra da Prof. Dr. İhsan Koz atanır. Aynı yıl YAY-KUR kapsamında Isparta Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir meslek okulu açıldı. Akademi gibi, bu okul daha sonra Süleyman Demirel Üniversitesi'ne kabul edildi.

Şekil 3.1. Isparta Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi (URL-1)

Akademiyenin başlangıçta birçok sorunu vardır. Bir elin parmaklarını geçmeyen bir akademisyen ekibiyle eğitim sağlanmaya çalışıldı. İstanbul ve Ankara'dan gelen ve giden fakülte üyelerinin taşınmasından, bina eksikliğinden ekipman eksikliğine, yemek probleminden kütüphane oluşturulmasına kadar, o sırada yöneticilerin karşılaştığı sorunlarla her gün mücadele edilmekteydi. Öte yandan, bir yerleşkede akademiyenin ihtiyaçlarını karşılamak için köy konumunda olan Çünür'de 870 hektarlık bir alan kamulaştırılmıştır. Yapılacak olan akademi binalarının mimari projeleri de bakanlığın kısa sürede ilan ettiği bir yarışmanın sonucudur.

1982 yılında ülkemizdeki üniversiteler yeniden düzenlendi. K Üniversite Konseyi veya kısaca YÖK, farklı isimler altında kurulan tüm üniversiteleri, akademileri ve kolejleri tek bir çatı altında yeni bir yönetmelikle birleştirdi. Isparta'nın hayali bu pakette bir üniversiteye sahip olmaktır. Bu düzenleme ile yeni üniversite Isparta'da değil Antalya'da kuruldu. Akademi Akdeniz Üniversitesi ile bağlantılıdır ve Isparta Mühendislik Fakültesi olarak adlandırılmaktadır. Aynı kanuna göre Isparta ve Burdur meslek okulları ile Eğirdir'deki yeni kurulan Eğirdir su ürünleri yetiştiriciliği okulu da Isparta mühendislik fakültesine bağlıdır. Ayrıca Isparta'da Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü kurulur (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Akdeniz Üniversitesi Isparta Mühendislik Fakültesi (URL-2)

İlk inşaat 1984 yılında kamulaştırma çalışmalarının ve ağaç dikiminin tamamlandığı Çünür yerleşkesinde başladı. Üniversite tarafından inşa edilen genel yönetim binasının tamamlanmasından sonra, fakülte 1988 yılında kendi yerleşkesine taşındı ve üniversitenin ilk yapısal direği oldu.

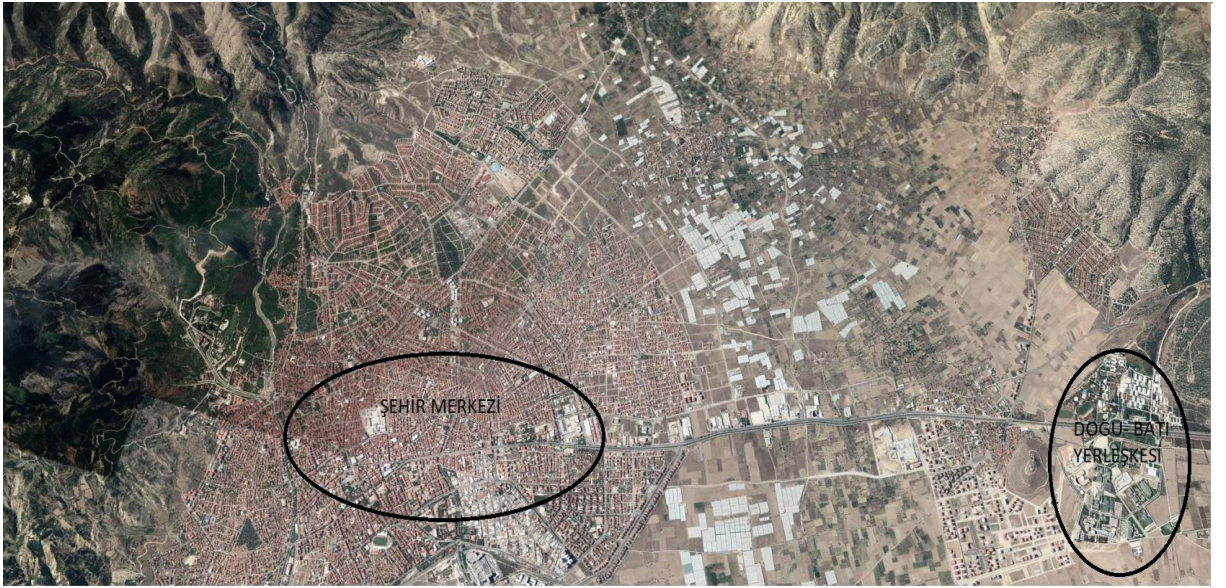
1993 yılında fen edebiyat, ekonomi, idari bilimler, ilahiyat ve tıp fakülteleri açıldı ve Süleyman Demirel Üniversitesi'ne geldi. Aynı zamanda bir tıp fakültesi hastanesi kurulmuş ve tedavi hizmeti başlatılmıştır.

Süleyman Demirel Üniversitesi'nin akademik yapısı homojen olmayan bir dağılım göstermektedir. Üniversite, Isparta şehrine her açıdan önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu anlamda üniversitenin bazı fakülteleri, şehirde yaşayan insanlar için önemli bir hizmet sunmaktadır. Süleyman Demirel Üniversitesi kampüsü, Isparta şehir merkezinin yaklaşık 7

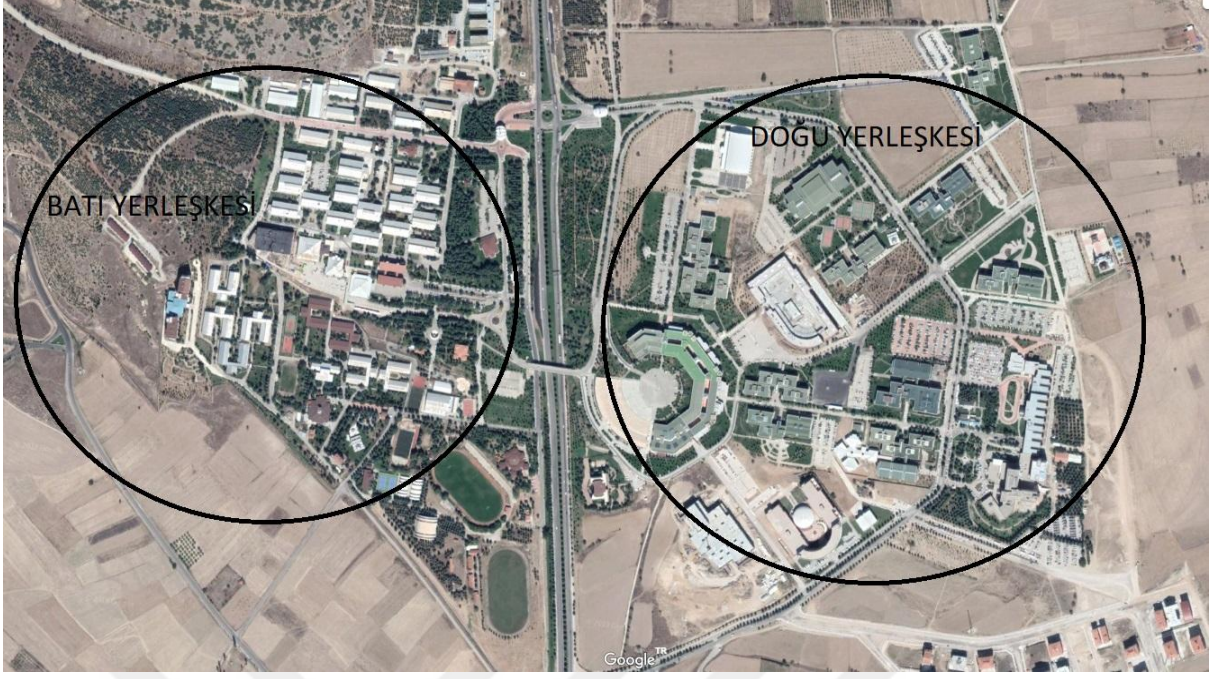
km kuzeyinde Afyon-Burdur karayolu üzerinde geniş bir alana, bir doğu ve bir batı kampüsüne sahiptir (Şekil 3.3).

Şekil 3.3. Doğu-Batı yerleşkesi havadan görüntüsü (Google earth görüntüsü)

Şekil 3.4. Süleyman Demirel Üniversitesi- Şehir merkezi havadan görünümü (Google earth görüntüsü)

Şekil 3.5. Süleyman Demirel Üniversitesi Doğu-Batı yerleşkesi konumu (Google Earth görüntüsü)

3.1.2. Çalışma Alanı

Tez çalışması kapsamında farklı zamanlarda yapılmış farklı plan tiplerine sahip 2 adet fakülte incelenmek üzere ele alınmıştır. Seçilen fakülte binaları İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Tıp Fakültesi ek binasıdır.

Bu fakültelerin seçilme nedeni farklı yıllarda yapılmış farklı tip mimari projelere sahip yapıların gelişiminin incelemek için seçilmiştir. Seçtiğimiz fakültelerinin fakülteleri konum olarak tanıyacak olursak buldukları konumlar doğu yerleşkesinde bulunmaktadır.

3.1.3. Yöntem: Mekân Analiz Yöntemi

Mimari tasarımdan kaynaklanan yapıların içindeki mekan ve mekan ilişkilerini incelemek ve ortaya çıkan bu yapıların çevresini tanımlamak için mekansal analiz yöntemlerini kullanıyoruz. (Yıldırım, 2002).

İlk kez 1984 yılında Hillier ve Hanson tarafından kullanılan bu kavram, sosyal yapılar ve form mimarları arasındaki yakın ilişkiden bahsediyor. Bu şekilde mimari tasarımın hedefleri ve özellikleri arasındaki ilişkiyi anlamaya çalışır (Hillier, 1987).

Mekân analiz yöntemi mekânlar arasındaki ilişkiyi inceler. Mekan analiz yönteminin temeli, yapının birbiriyle ve tüm yapı ile işlevine göre tasarlanmış mekanların durumudur (Kurtuluş, 2019).

Mekan analizi yöntemine göre, şekilleri oluşturan dış faktörler ile sosyal faktörler arasında bir ilişki vardır. Yapıların ve yerleşimlerin insanlar üzerindeki etkilerinin ve mekansal özelliklerin sosyal yapıyı etkilediği vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, yapıların ve yerleşimlerin kullanıcıların sosyal ilişkileri ile örtüştüğüne inanılmaktadır (Hanson, 1998).

Mekan algısında, insan kendi bakış açısından hiçbir şeyi deneyimleyemez ve göremez. Bütünlüğü sağlamak için, insanlar yapı içinde hareket etmek ve parçaları birleştirmek zorundadır (Hillier, 2003).

Görünürlük, yapı içindeki harekete bağlı olarak, kişinin oda yapılandırmasının nereye ve ne kadar erişim sağlayacağını belirleyen parametredir. Yaklaşmadan bazı şeyleri görüp göremeyeceğimiz konusunda bile bilgi sahibi yapar. Hareket kompozisyonunu tasarımcılarla ilişkilendirirsek, mekanın sosyal hiyerarşisine ilişkin belirli veriler hakkında yorum yapmak mümkündür (Çil, 2006).

3.1.4. Space Syntax Analizi ve Kavramları

Mekanları mantıklı bir şekilde tasarlamak ve birleştirmek için en önemli nokta, birbirleriyle olan ilişki yapılarıdır. İlişkisel yapıları anlamak için morfolojik çalışmalara ihtiyaç vardır. Morfoloji, en basit ve en basit tanımı ile fiziksel ve biçimsel yapı olarak bilinir.

Yapıların montaj sürecini belirlemek için, yapısal ilişkilerin anlaşılması ve oluşturan yapıların analizi için çalışmaların gerekli olduğu vurgulanmaktadır (Edgü ve Ünlü, 2003).

Hillier'e göre, iç mantıksal ve kentsel ilişkileri, bazı yerlerde analiz edilerek farklı morfolojik özelliklerle desteklenmekte ve yaratılmaktadır.

Mimarinin tanımında bunu kompozisyonlar, planlar, stiller ve karmaşık mevcut ilişki türleri gibi terimlerle açıklıyoruz. Aslında, birçok terim hem yapının şeklini hem de boşlukları tanımlar. Tanımladığımız kültürel dünya somut içeriğe sahip topluluklardan oluşur. İlişkisel içeriğe sahip olmayan kaynak ağırlıklı öğeleri tanımlayabiliriz. Fakat ilişkilerin tanımlanması zordur, onları tanımlayacak bir dilimiz yoktur, analiz edilecek kavramsal formlarımız yoktur. Space Syntax analizi teknikleri, "tanımlanamaz" "tanımlanabilir" hedefi ile ortaya çıkmıştır. "Tanımlanamayan Düzenleme Tekniği" olarak

da adlandırabileceğimiz bu teknik, kentsel mekan koşullarının bütünlüğünde odanın tasarım özelliklerine dayanan bir model önerir (Hillier,1996).

Mekan sözdizimi, mekanın soyut özelliklerini insan zihninde "mekan yansıması" olarak ifade edebilen sayısal bir tekniktir (Hillier ve Hanson 1984). Bu teknikle mekanlar haritalara ve grafiklere dönüştürülür ve sayısal olarak analiz edilebilir. Bu, insanlara alanı somut anlamda kavrama fırsatı verir (Gündoğdu, 2014).

Mekan sözdizimi teknikleri, amaç, parçadaki bilgileri tam ve sayılı bir şekilde bütüne aktarmaktır. Biçimlendirme özelliklerinin grafik gösterimlerini kullanmak için soyutlama kullanır. Analitik beyni sezgisel gözle kullanarak gizli kalıbı tanır. Uzamsal modellerin özelliklerini çizgi olarak ortaya koyar (Hillier 1997).

Bu analiz tekniği 1980'lerden günümüze kadar çeşitli çalışmalarda kullanılmıştır (mimari, iç tasarım, kentsel coğrafya ...) ve halen çeşitli alanlarda kullanılan araştırma tekniklerinden biridir (Edgü ve Ünlü, 2003).

Bu yöntemle binalar, bina ortamı ve bina içindeki odalar analiz edilir ve yorumlanır. İnsanların en yoğun kullanıldığı ve en çok temas ettiği yerler bütünleşik alanlar olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, insanların buluşma olasılığı daha düşük olan veya kullanım potansiyelinin daha az olduğu yerler için ayrışık bir alan olarak yorumlanır. (Güner, 2019).

3.1.5. Kavramlar

Bağlantılık Değeri (Connectivity)

Etkileşim potansiyeli ve bir yerin yakınındaki yerlerle etkileşim potansiyeli olarak yorumlanan değere bağlantılık değeri denir (Köseoğlu, 2018).

Alanın bağlantısı odanın konumuna, yapısal işlevlerine ve kullanım yoğunluğuna bağlıdır. Bu analizle, yerler arasındaki hareketi ve bu bölgelerdeki bireylerin hareketini öğrenmeye yardımcı olur (Güner, 2019).

Bütünleşme Değeri (Visual İntegration)

Bütünleşme değeri, inşa edilmiş ortamlar ve odalar için derinlik kriteridir. Düz alanlar, yüksek görünürlüklü ortamlar ve sosyal etkileşimler için, düşük görünürlüklü derin alanlar olarak karakterize edilir (Ünlü, 2001).

Benedikt'in tarafından teorileştirilen tefekkür alanları, insanların mekanda hareketleriyle uyumlu hale getirildi. Hillier ve arkadaşları mekan boyunca var olan ve mekandaki insanların ilişkilerini gösteren aksenel çizgiler hakkında sonuçlar çıkardı. Mekandaki en bütünleşik görüş alanını ölçmek için mekan sözdizimi ve görüş alanı

kombinasyonu seçildi. Bu yöntem daha sonra "görüş grafiği analizi" olarak formüle edilmiştir (Kurtuluş, 2019).

Yerel bir önlem olarak, eş görüşlerinin geometrik şeklinden bahseder ve bazı sınırların üstesinden gelmek için eş görüşleri arasında görsel ilişkiler oluşturulmasını önerir. Görünürlük Diyagramı Analizi - Görünürlük Diyagramı Analizi ile mekansal dizideki analiz araçları arasındaki fark, daha düzenli bir ızgara şekli oluşturarak düğümlerin ve eş görünümünün temsilidir. Benzerlik, grafiğin yapısının, uzamsal konfigürasyondaki bireyin davranışına bağlanabilen bir özelliğe sahip olmasıdır (Kurtuluş, 2019).

Mekan sözdizimi, en bütünleşik olandan en belirgin olana kadar olan alanların erişilebilirliğini değerlendirir. Binadan binanın en dış kısmına doğru yürüdüğünüzde, sistemin erişmesi için alan zorlaşır (Dağ, 2005).

İnsanların binada ve çevrede en çok kullandıkları alanlar, yani en yoğun kullanılan alanlar, en bütünleşik alanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu alanlar aynı zamanda en yüksek entegrasyona sahip alanlar olarak da adlandırılır (Çil, 2006).

Bütünleşme değeri, özel yazılımla oluşturulan özel programlar ve kartlarla elde edilir. Elde edilen haritalardan kırmızıdan maviye bir geçiş eksenini görülebilir. Kırmızı eksenler en bütünleşik alanları temsil ederken, mavi alanlar en az bütünleşmeye sahip alanları gösterir (Çakmak, 2011).

Bağlantı ve bütünleşme değeri arasındaki ilişki anlaşılabilirlik kavramını verir. Birbirine bağlı mekanların yüksek bütünleşme değeri nedeniyle, bu mekan analiz sonuçlarına göre anlaşılabilir mekandır (Kurtuluş, 2019).

Anlaşılabilirlik (Intelligibility)

Anlaşılabilirlik kavramı, bireyin tüm alanı ve mekânsal ilişkisini kendisi için tanımlayabileceği ve yorumlayabileceği anlamına gelir. Bir kişinin yapının herhangi bir pozisyonunda yapıyı anlaması ve çözmesi çok zordur. Yapıyı gözden geçirir ve kafasında anlaşılabilirlik kavramını ortaya çıkaran görüntüler oluşturur (Güner, 2019).

Sayısal analiz sonucunda elde edilen anlaşılabilirlik değeri bir ise, anlaşılabilirlik maksimum olduğunu gösterir. Değer birden küçükse, anlaşılabilirlik azalacaktır (Hillier, 1996).

3.1.6. Mekân dizim yönteminin kullanıldığı alanlar

Mekân dizim yöntemi, büyük, küçük kasabalar, büyük binalar ve küçük binalar da dahil olmak üzere günlük hayatımızda kullandığımız tekniklerin tamamıdır (Çakmak, 2012).

Sonraki yıllarda insanlara neler olabileceğini göstermek ya da 1980'lerden günümüze başlayan mimari tasarımlarda yolu göstermek için kullanılan mekan dizim yönteminin kullanımı günümüze kadar devam etmektedir (Güner, 2019).

Bazı kullanımları listelersek; Mimarlık, peyzaj mimarlığı, arkeoloji, coğrafya ve ulaşım gibi alanlarda kullanılır.

Mekan dizim yöntemi yapıları sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda sosyal, kültürel ve inşa edilmiş alanları da değerlendirir. Bu usul kullanıcıların gereksinim ve istekleri yönünde planlanıp planlanmadığını test edilmesinde mimarlara tasarımcılara dayanak olurken, mimarlık eğitimi gören talebelere de projelerinde uygun geometrik form bulmalarında dayanakça olmaktadır (Dursun, 2007).

Mekân dizim yöntemi ile

- Karmaşık kent dokusunu anlayabilme
- Yön bulmaya yardımcı ve mekânsal okunabilirliği çözebilme
- Yaya hareketlerini kavrayabilme
- Ortak sosyal kullanım mekânlarına ulaşabilme
- Kompleks yapılarda hareket alanlarını çözebilme
- Kullanıcıların isteklerine göre mekânların uygun tasarlanması
- Tasarımcılar için uygun çözüm yolu bulabilme

- Kentliler arasında uyumlu mekânlar oluşturabilme ve mevcut yapıları çevreleri geliştirebilme (Çil, 2006).

Bütün bunlardan yola çıkarak en iyi veriler elde edilerek daha kullanışlı mekânlar elde edilmesi konusunda önemli bir yere sahiptir.

3.1.7. Kent oluşumunda analiz yöntemi

Kentsel ölçek analizleri kentteki konumların analizini ve değerlendirilmesini sağlar. Bu değerlendirmelerin sonucunda, tasarımcıların şehirde yaşayan insanlara fayda sağlamak için değişiklikler ve dönüşümler yapmalarına yardımcı olurlar (Topçu, 2012).

Şehirdeki mekanların mesafeleri belirlenir. Bu hükme göre odalar arası mesafe olarak değil derinlik terimi olarak tanımlanmaktadır (Güner, 2019).

Tasarımcının farklı alternatifler geliştirmesine ve yaya hareketlerini gözlemleyerek daha iyi sonuçlar elde etmesine yardımcı olur (Çakmak, 2012).

3.1.8. Yapı tasarımı ve iç mekân tasarımında analiz yöntemi

Mekansal analiz yöntemi, yeni binalar için veri sağlar ve mevcut binalara ekleme veya değişiklik yapılması durumunda planlayıcılara rehberlik eder. Neyin ve nasıl yapılacağıın analizi sonucunda, sonuçlar veri girilerek belirlenir (Çakmak, 2012).

İç kısımdaki analiz yöntemi sayesinde binanın her noktası analiz edilebilir ve mimari özellikler belirlenebilir. Elde edilen bilgiler sonucunda iç mekanda da idrak edilebilirlik ve erişilebilirlik bedelleri tespit edilmiş olur (Garip, 2009).

Bu analiz sonucunda derin ve sığ alanlar tespit edilmiştir. Derin mekan güç erişilebilen, sığ mekan ise basit erişilebilir noktalar olarak açıklanır. (Güner, 2019).

3.1.9. Space Syntax analiz tekniği

İncelenen yapılar için sayısal veri ve grafikler elde edilmekte, entegrasyon, bağlanabilirlik, izovizyon ve izovistik çevre analizleri uygulanmaktadır. Bu analizler DepthmapX yazılım programı ile seçilir ve iki boyutlu çizimlerle uygulanır.

3.2. Mekânsal Okunabilirlik

3.2.1. Mekân kavramı

Günlük yaşamımızda ihtiyaçlarımız doğrultusunda birçok yerde bulunmaktayız, bunu açıklamak gerekir ise, mekan kavramı insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yaratılmış bir ortamdır (Köseoğlu, 2018).

Seçim noktaları binada gezinmek ve yol tariflerini bulmak için önemlidir. Bu seçim noktaları kentsel alanlardaki kavşaklar olmakla birlikte, bina içindeki koridorlar olarak tanımlanmaktadır (Güner, 2019).

3.2.2. Okunabilirlik kavramı

Okunabilirlik, bir ortamın tanınabilir ve tutarlı bir şekilde düzenlenebilmesidir. Lynch'e göre, bir ortam yaratmak ne kadar kolaysa, görüntüyü okumak o kadar kolay olur (Lynch, 1960).

Okunabilirlik aynı zamanda boşluklar içinde yön bulma ve anlama olarak da tanımlanır. Ek olarak, bir alanda dolaşım sırasında zihinde görünen görüntü olarak da belirlenir. Bir yerde bir yön bulmak için, o yerin görüntüsü zihinde şekillenmelidir. Bu nedenle tüm kavramlar birbiriyle ilişkilidir (Köseoğlu, 2018).

Alanın okunabilir bir alan olması da kolay erişim alanı olarak tanımlanmaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi, mekanda kolay dolaşım sağlanması, mekanı iyi bir şekilde oluşturan kullanıcılar tarafından gerçekleşir (Güner, 2019).

Bu çalışmada mekânların biçimsel özelliklerinden yola çıkarak sayısal analizler neticesinde elde edilen veriler neticesinde veriler de göz önünde bulundurularak üniversite yerleşkesinde bulunan fakülte yapılarında inceleme gerçekleştirilmiştir. Bu alanların anlaşılabilirlik ve okunabilirlikleri veriler neticesinde karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmiştir.

Farklı plan tiplerine sahip seçilen fakülte binalarında yapılan kısa süreli gözlem ve fotoğraflar neticesinde mekânların yapı içinde anlaşılabilirliği sayısal analizler ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Farklı tiplere sahip fakülte binalarından elde edilen bu veriler literatüre katkı sağlamaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bu fakültelelere görünürlük ve anlaşılabilirlik değerlerinin tespit edilmesi ile sonraki yapılacak olan çalışmalara yardımcı olacak veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

3.3. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

Süleyman Demirel Üniversitesi'nin bir parçası olan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 1992 yılında kurulmuş ve 1993 yılında faaliyete başlamıştır. 1993-1994 yıllarında 45 öğretmen ve 151 öğrenci ile işletme, ekonomi ve kamu yönetimi eğitimine başladı. Bu üç bölüme ek olarak, 2013 yılından bu yana finans, ekonometri, endüstri ilişkileri ve sağlık yönetimi gibi bölümler de eklenmiş olup on iki bölüme yükselmiştir. Bugün fakülte birinci ve ikinci öğrenimini 8730 öğrenci ile sürdürmektedir.

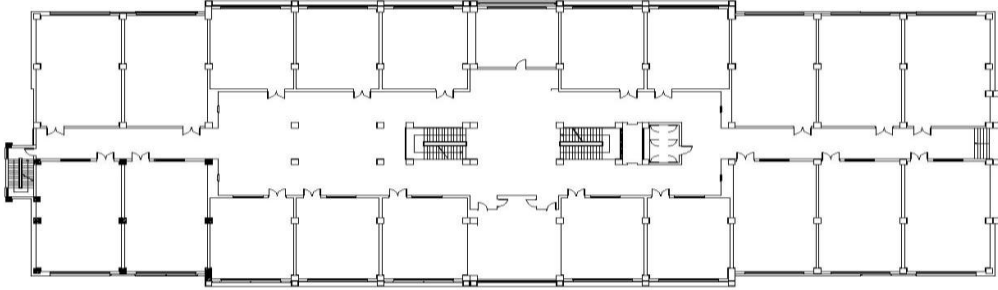

Şekil 3.6. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi konumu (Google earth görüntüsü)

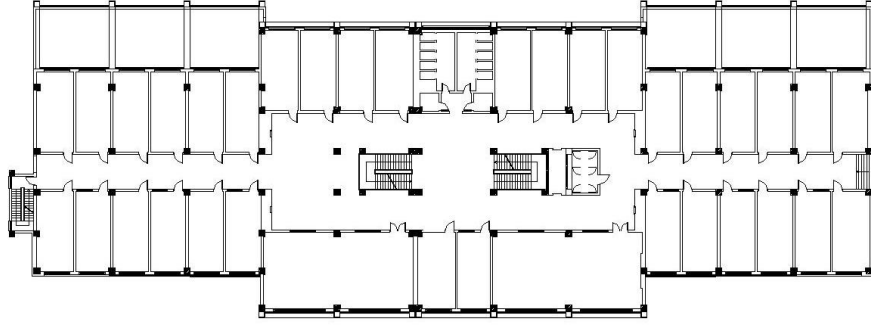
Fakülte için 26.800 metrekarelik ek bir binanın inşası 2014 yılında başladı ve 2017 yılında tamamlandı. Bu yeni inşa edilen ekte 4 farklı plan ve 4 blok bulunmaktadır. A ve B bloklarında sınıflar vardır, C blok akademik ve idari personel için ayrılmış bir alandır, D blok ise giriş ve sosyal alan olarak tanımlanmaktadır. A, B ve D blokları bağlıken, C bloğu girişi ayrı olarak planlanır (Şekil 3.6).

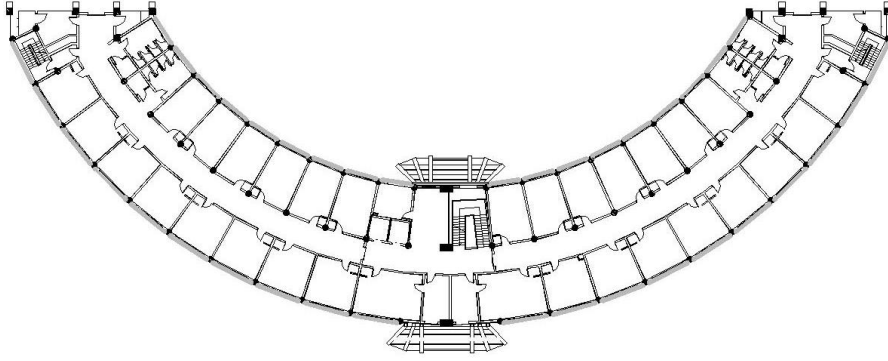
Şekil 3.7. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
(URL-3)

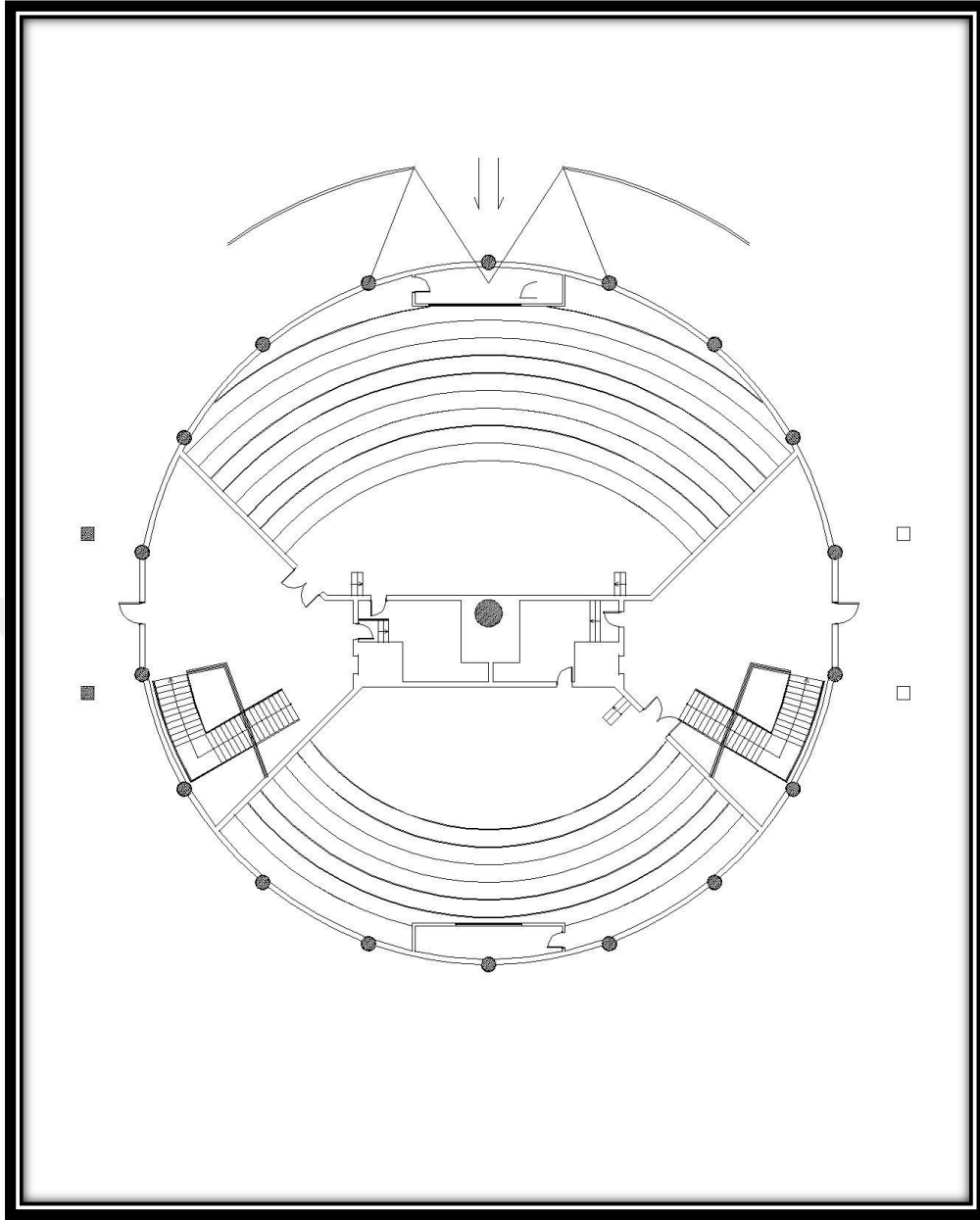
Şekil 3.8. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A
blok plan şeması

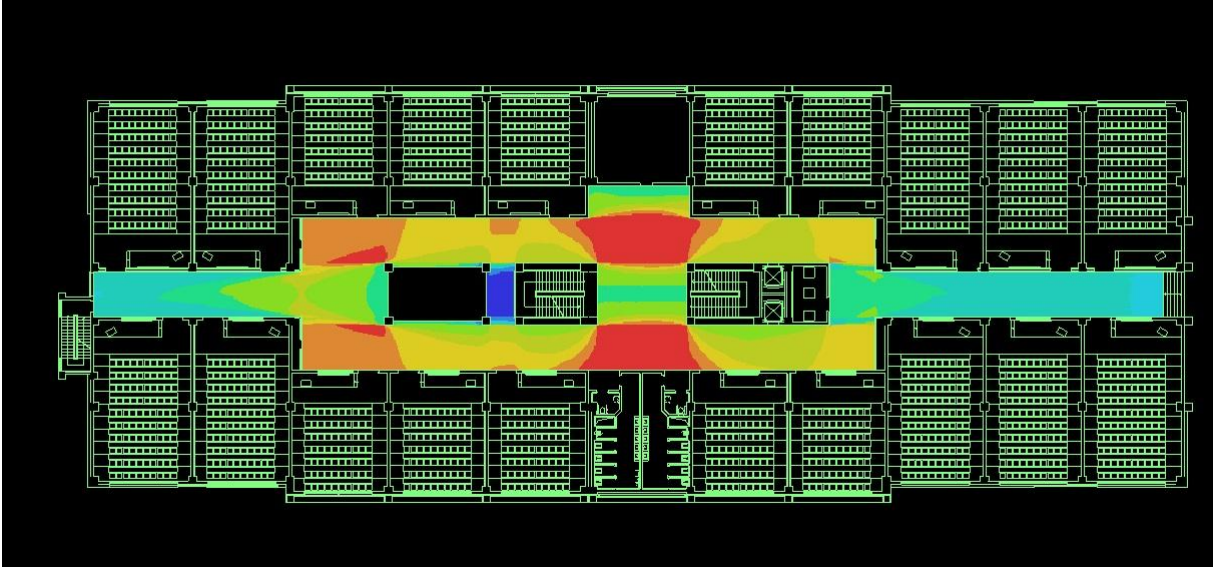
Şekil 3.9. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok plan şeması

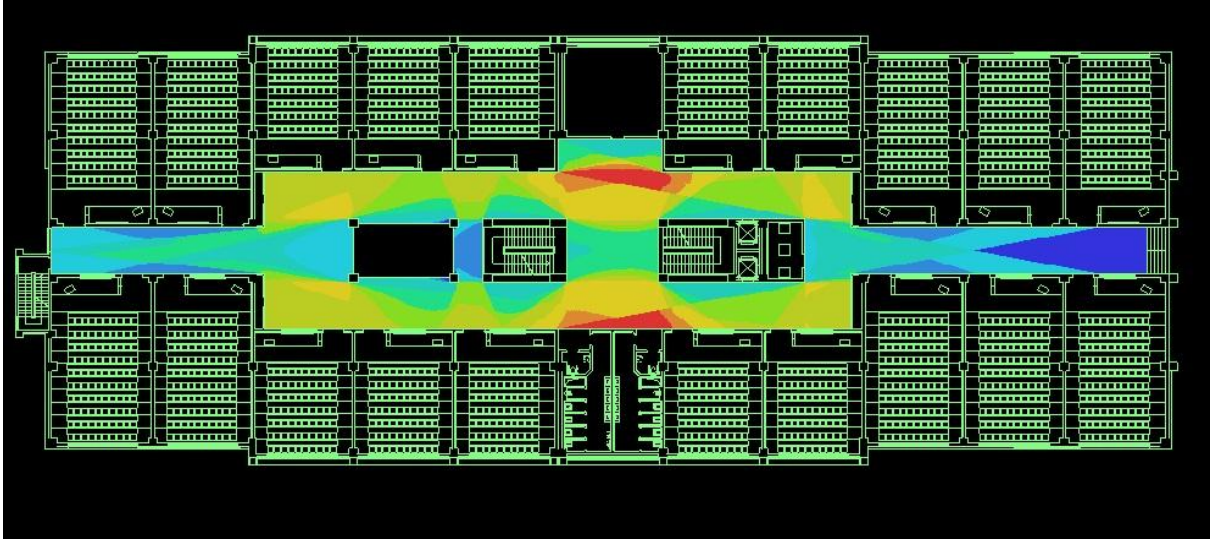
Şekil 3.10. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok plan şeması

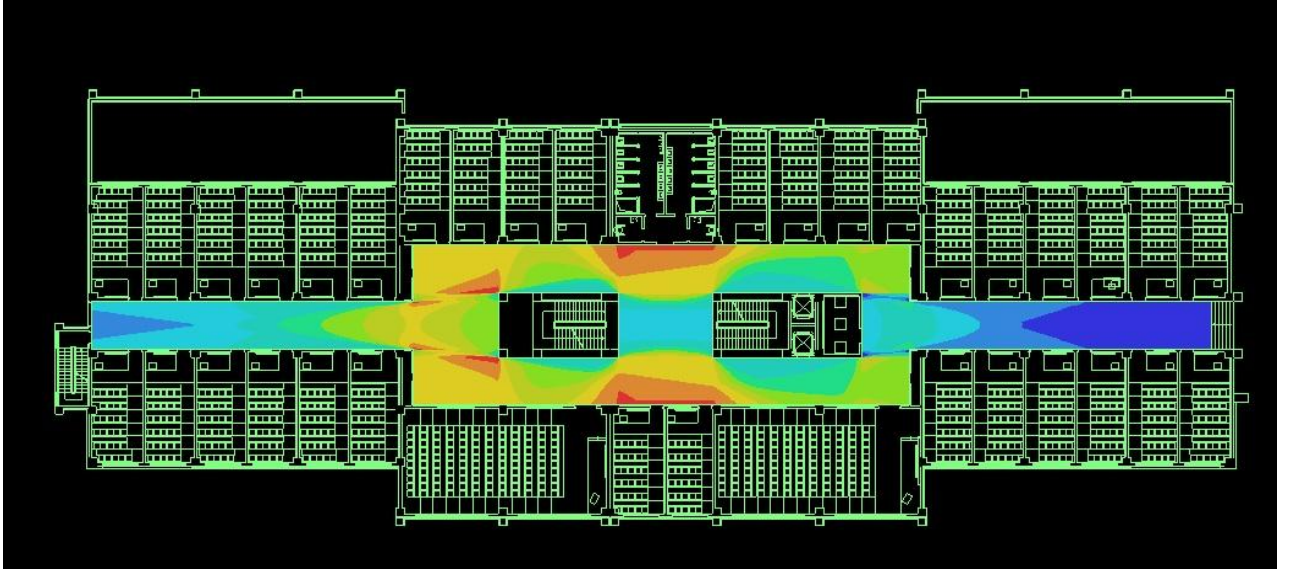
Şekil 3.11. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok plan şeması

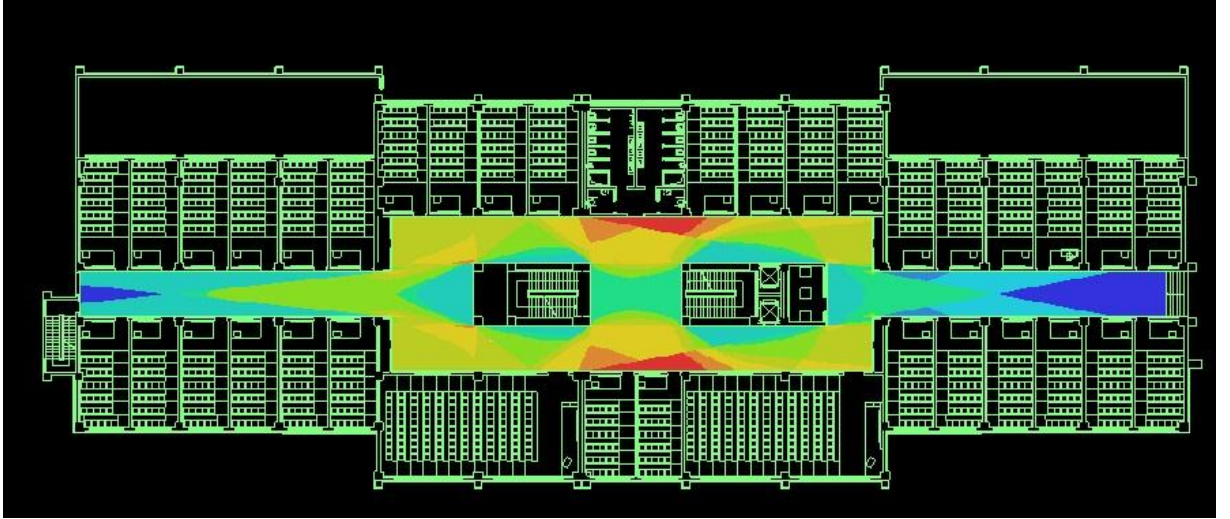
Şekil 3.12. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok bağlantılık (connectivity) analizi

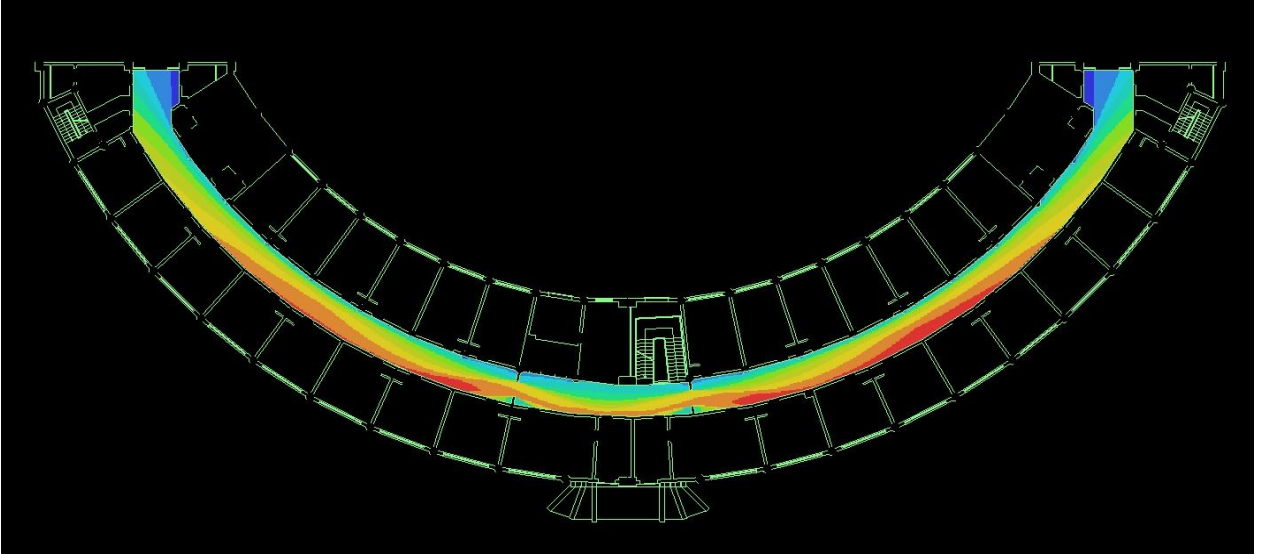
Şekil 3.13. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok bütünleşme (visibility) analizi

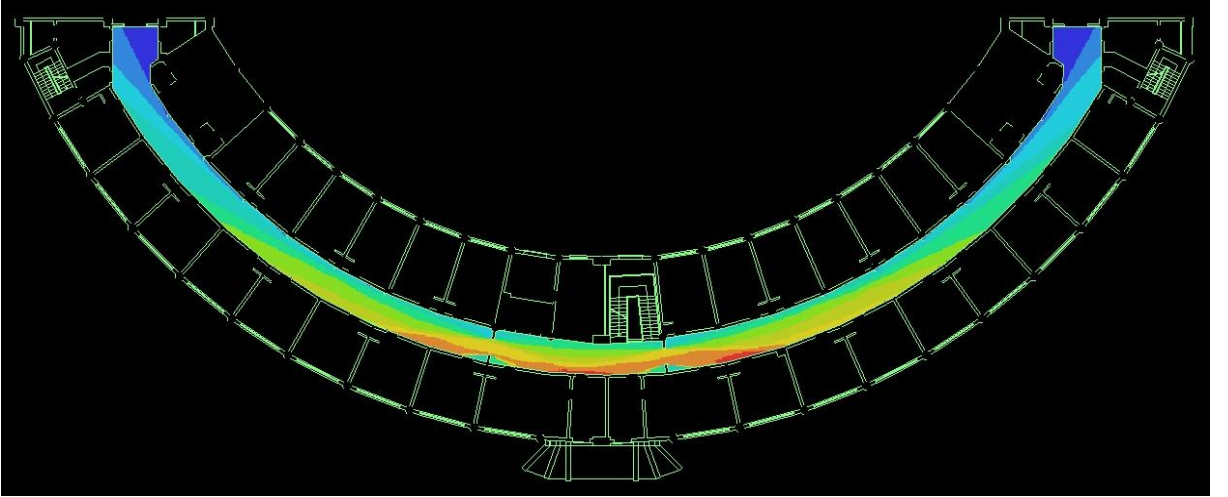
Şekil 3.14. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok bağlantılık (connectivity) analizi

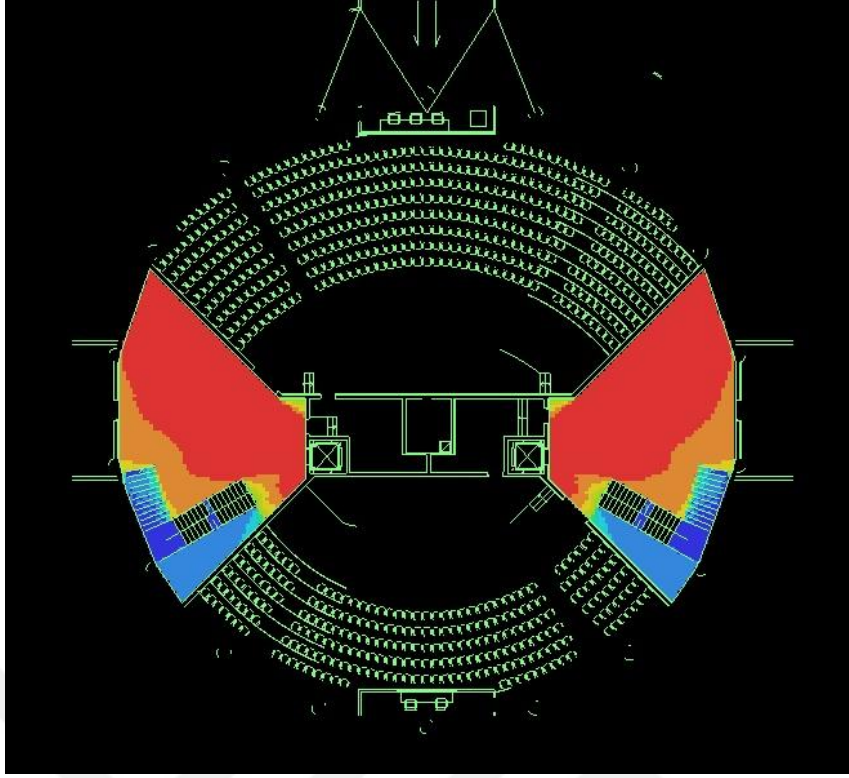
Şekil 3.15. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok bütünleşme (visibility) analizi

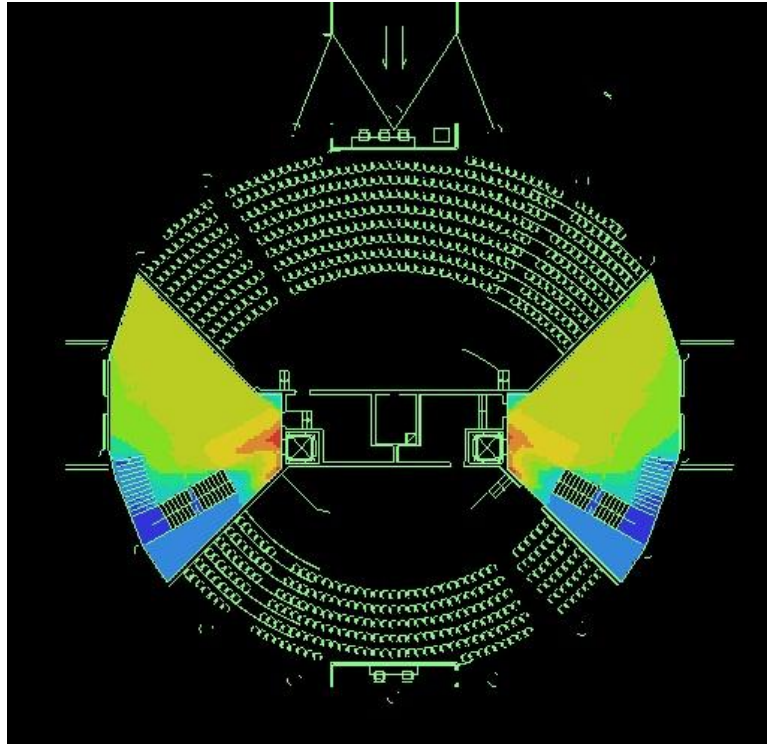
Şekil 3.16. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok bağlantılık (connectivity) analizi

Şekil 3.17. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok bütünleşme (visibility) analizi

Şekil 3.18. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok bağlantılık (connectivity) analizi

Şekil 3.19. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok bütünleşme (visibility) analizi

4 farklı plan şemasına sahip kütlelen oluşan İktisadi İdari Bilimler Fakültesi görünürlük analizlerine bakıldığında giriş ve derslik blokları arasında geçiş konumundaki D bloğunun en fazla bütünleşmeye sahip olduğu görülmektedir. En az bütünleşmeye sahip olan alanlar ise akademik personelin kullanımına ait olan C blok koridorları olmuştur.

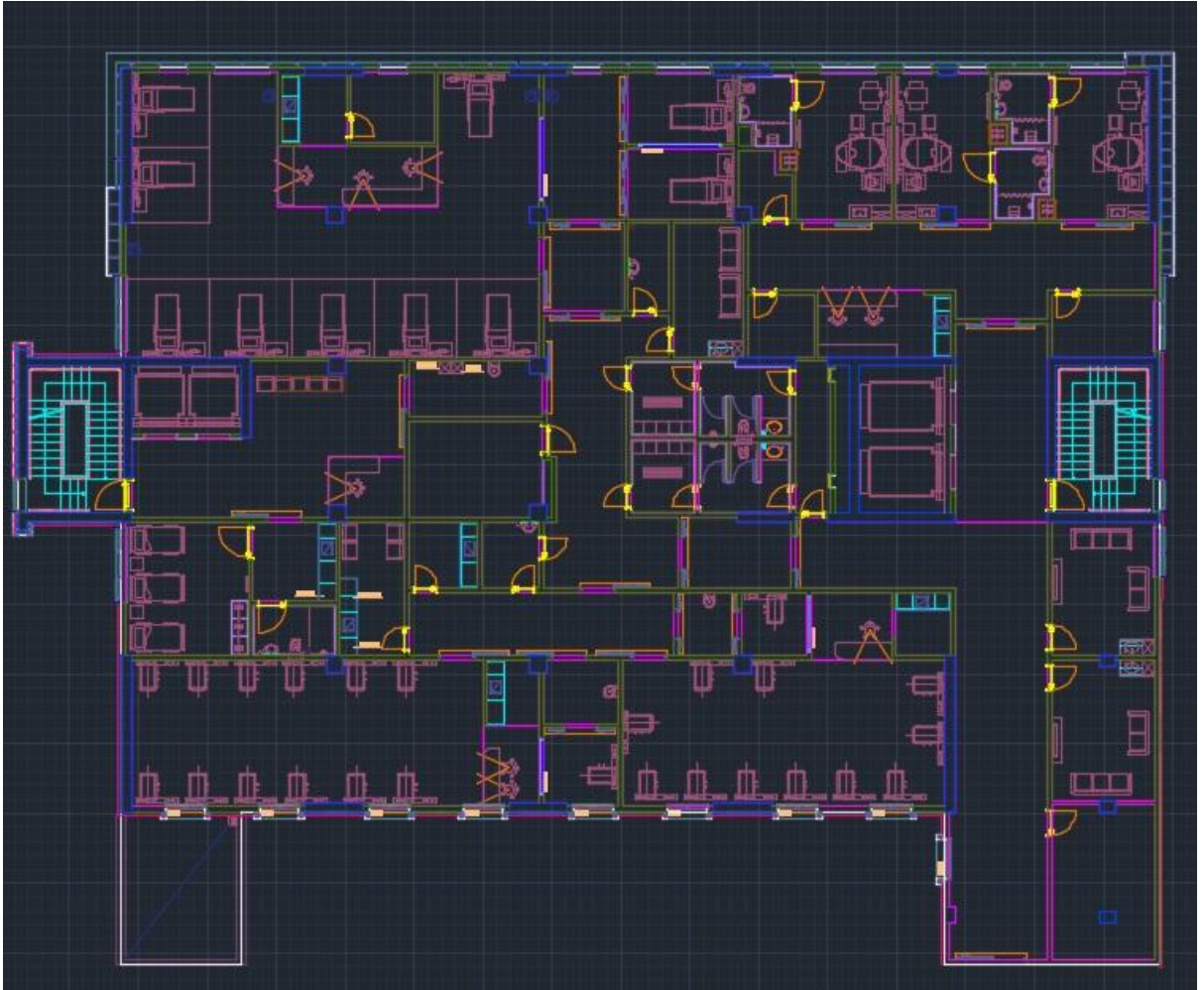
3.4. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Ek Binası

15 Nisan 1993'te açılan Tıp Fakültesi, 1993-1994 öğretim yılında öğrenci kabul etmeye başladı. Başlangıçta Sümerbank ve Sağlık Müdürlüğü tarafından devralınan bazı binalarda faaliyet gösteren fakülte, 2002 yılında doğu yerleşkesindeki binalarına taşındı. Fakülte üç bölümden oluşmaktadır: Temel Tıp Bilimleri Bölümü, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Cerrahi Tıp Anabilim Dalı. Bu bölümler arasında Temel Tıp Bilimleri Bölümünde 8 ana bölüm bulunmaktadır; İç tıbbın 20 odak noktası; Cerrahi tıp bölümünde 13 ana bölüm bulunmaktadır.

Doğu yerleşkesinde tamamlanan araştırma ve uygulama hastanesi 1 Kasım 2000'de açıldı. Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Sağlık Kurumu, ana binasına ek olarak 28 Kasım 1999 tarihinde açılan Şevket Demirel Kalp Damar Merkezi, 23 Eylül 2002 tarihinde açılan Zehra Ulusoy Kanseri Tanı ve Rehabilitasyon Merkezi ile 2011 senesine değin üç ayrı kampüste Isparta ve etraf şehirlere sunmuştur. 15 Şubat 2012 tarihinde Doğu Kampüsü'nde birleştirilen Süleyman Demirel Üniversitesi'nin araştırma ve uygulama hastanesinin toplam yatak kapasitesi 600 yatak ve doluluk oranı her geçen gün artmaktadır. Zamanla artan bu doluluktan dolu Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesine yapımı tamamlanmak üzere olan 1.480 metrekare inşaat alanına sahip fakülteye ek olarak yapılan içerisinde poliklinik, hasta yatakları, doğumhane, yoğun bakım alanları ile ek bir bina yapımı devam etmektedir (Şekil 3.20).

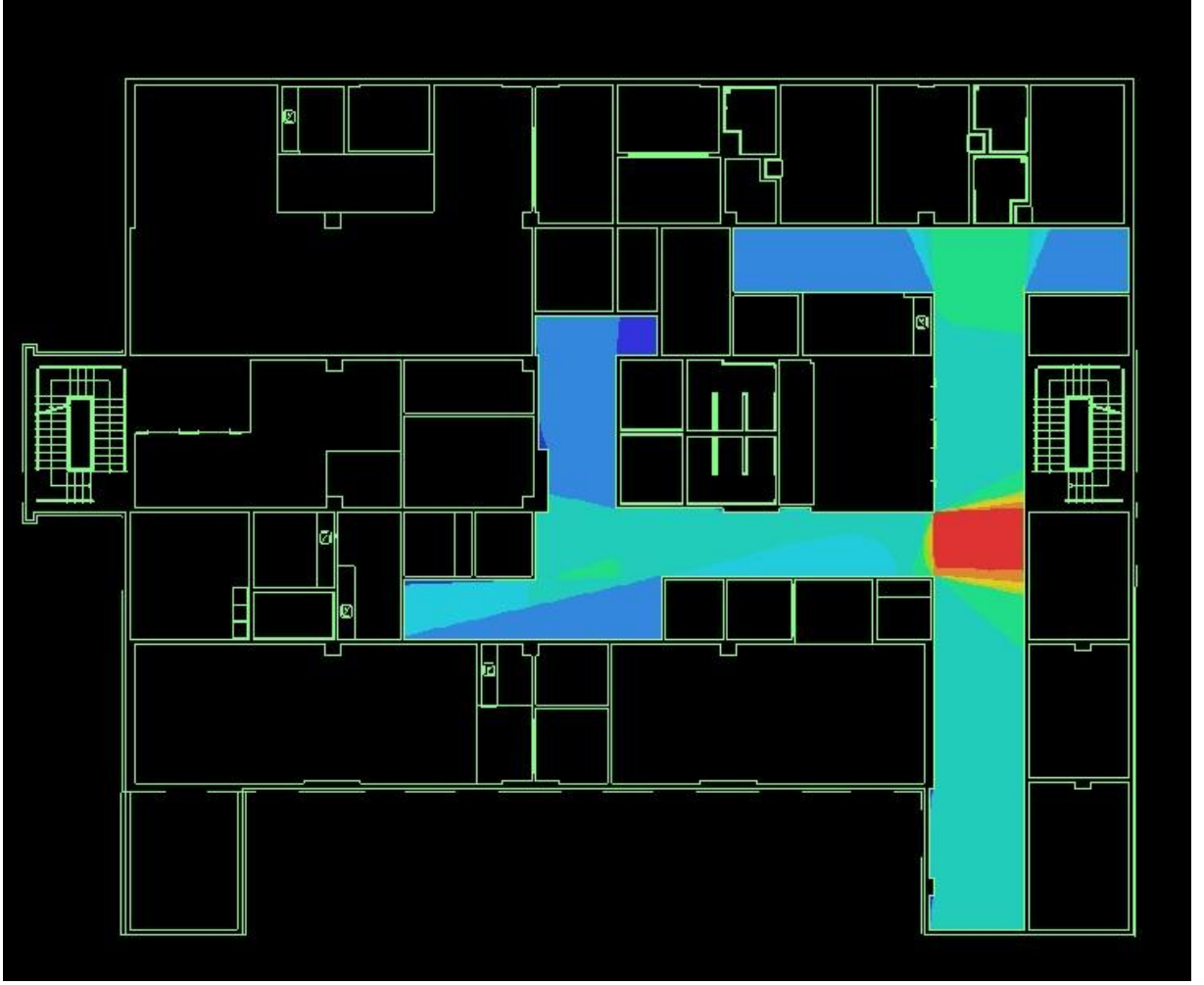
Şekil 3.20. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası konumu
(Google earth görüntüsü)

Şekil 3.21. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası plan şeması

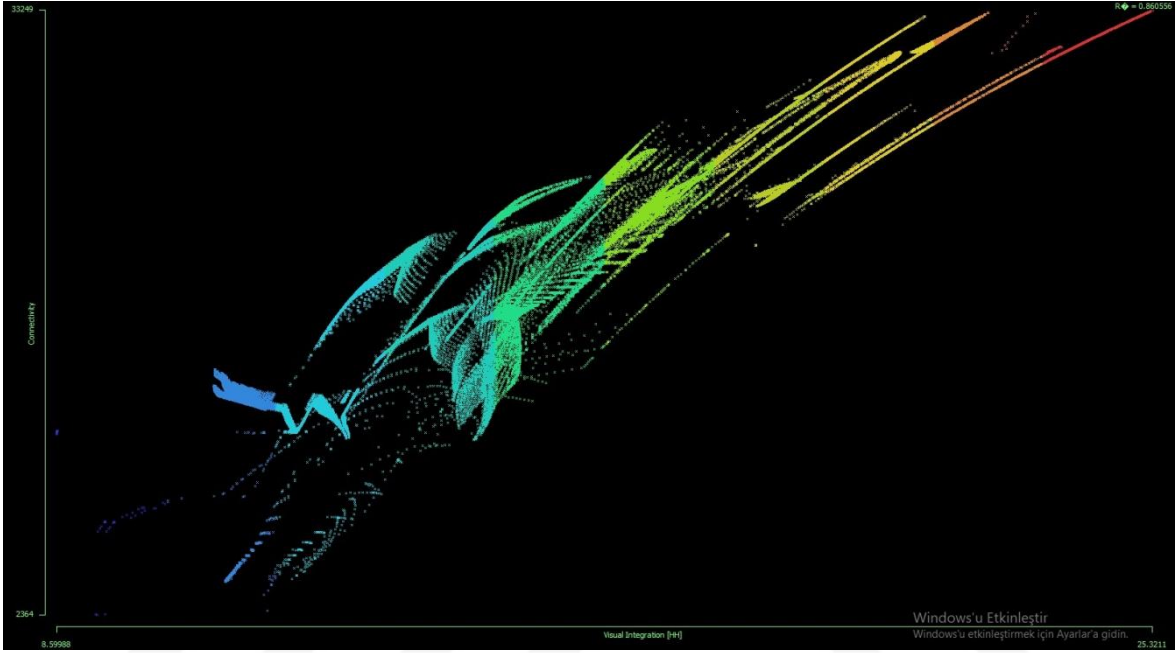
Şekil 3.22. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası bağlantılık (connectivity) analizi

Şekil 3.23. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası bütünleşme (visibility) analizi

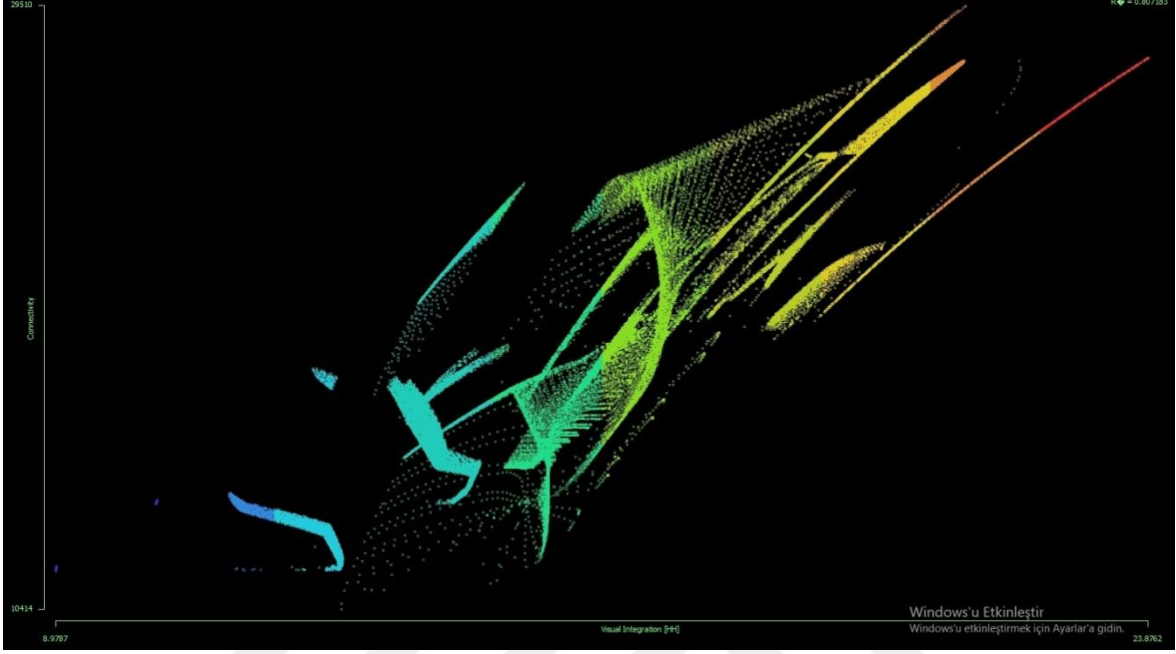
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Yapılan analizler neticesinde Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A bloğunda bütünleşme ve bağlanabilirlik değerlerinin bağlantısını veren anlaŐılabirlik (R2) değeri 0,860556 olarak bulunmuştur (Şekil 4.1).

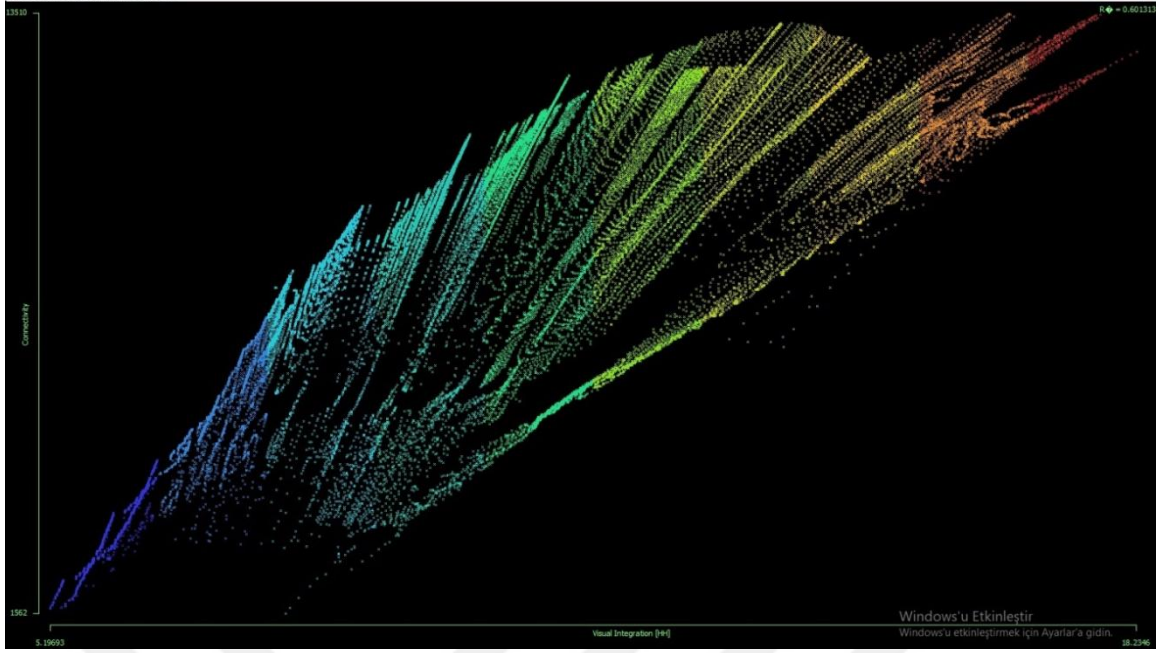
Şekil 4.1. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok R2 değeri

Yapılan analizler neticesinde Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B bloğunda bütünleşme ve bağlanabilirlik değerlerinin bağlantısını veren anlaşılabilirlik (R2) değeri 0,807183 olarak bulunmuştur (Şekil 4.2).

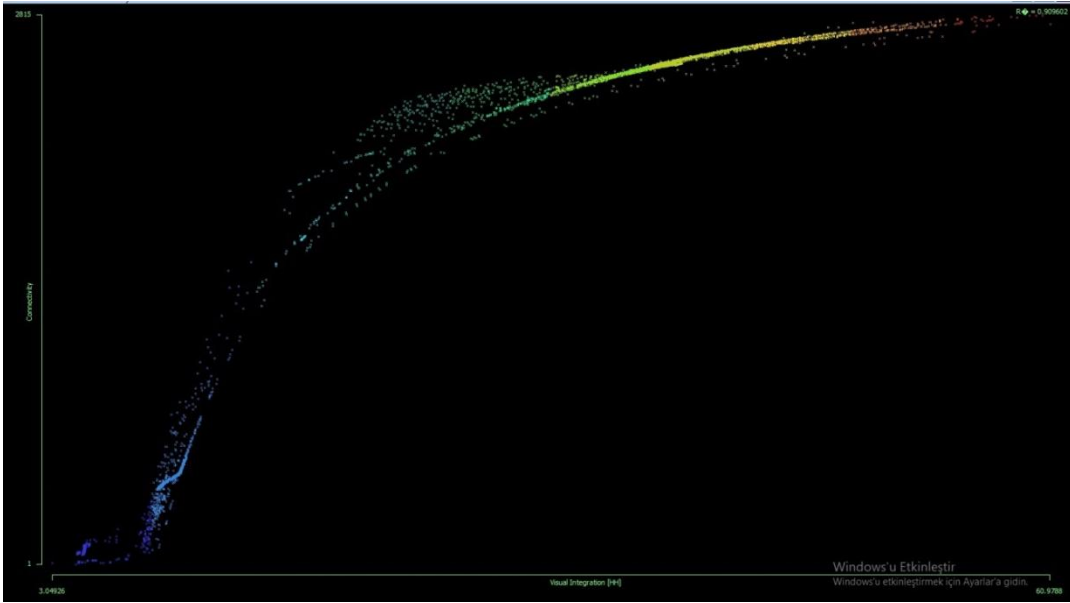
Şekil 4.2. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok R2 değeri

Yapılan analizler neticesinde Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C bloğunda bütünleşme ve bağlanabilirlik değerlerinin bağlantısını veren anlaşılabilirlik (R2) değeri 0,601313 olarak bulunmuştur (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok R2 değeri

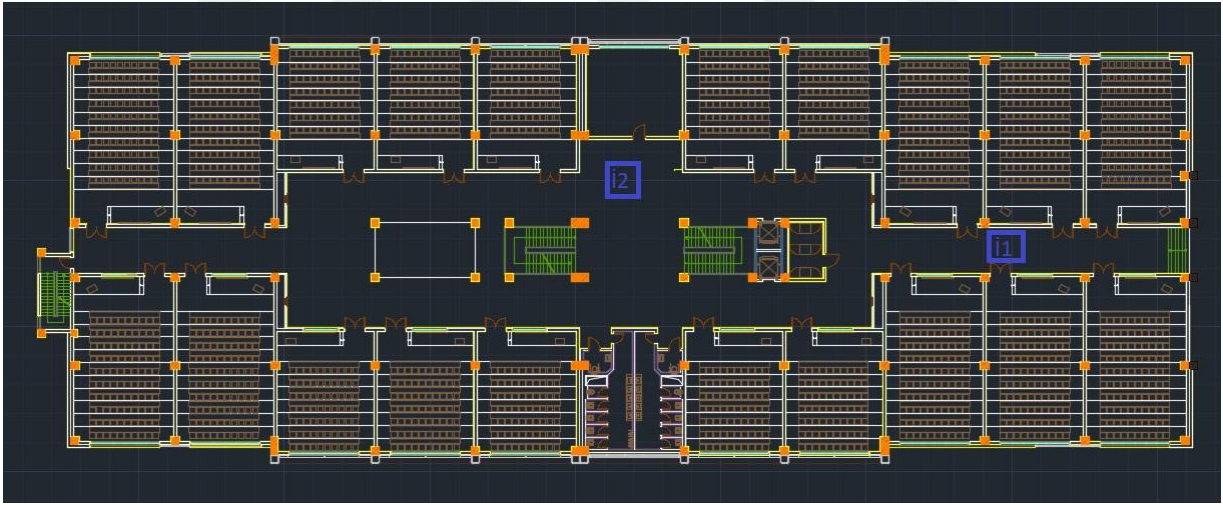
Yapılan analizler neticesinde Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D bloğunda bütünleşme ve bağlanabilirlik değerlerinin bağlantısını veren anlaşılabilirlik (R2) değeri 0,909602 olarak bulunmuştur (Şekil 4.4)

Şekil 4.4. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok R2 değeri

Tablo 4.1. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
dizimsel analiz değerleri

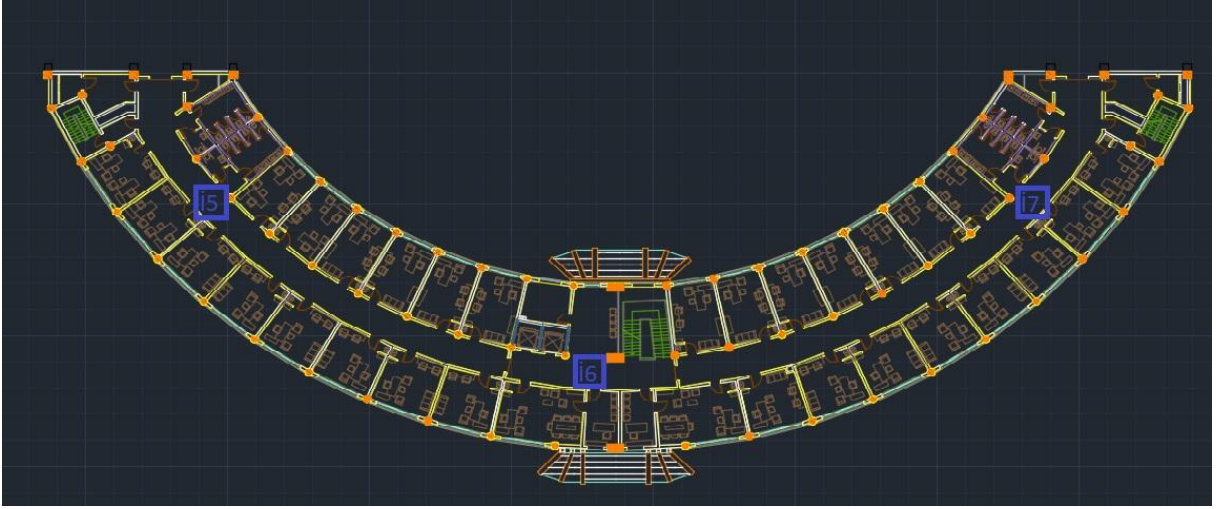
Mekân adı	Mekânın işlevi	Bütünleşme değeri	Bağlantılık değeri
İ1	A Blok koridoru	12.0759	12828
İ2	A Blok Holü	25.1853	32569
İ3	B Blok Koridoru	17.1339	23930
İ4	B Blok Holü	14.0092	16982
İ5	C Blok koridoru 1	9.4157	7730
İ6	C Blok Holü	11.4498	6782
İ7	C Blok koridoru 2	8.75169	7605
İ8	D Blok Fuaye 1	37.7181	2549
İ9	D Blok Fuaye 2	49.9775	2734

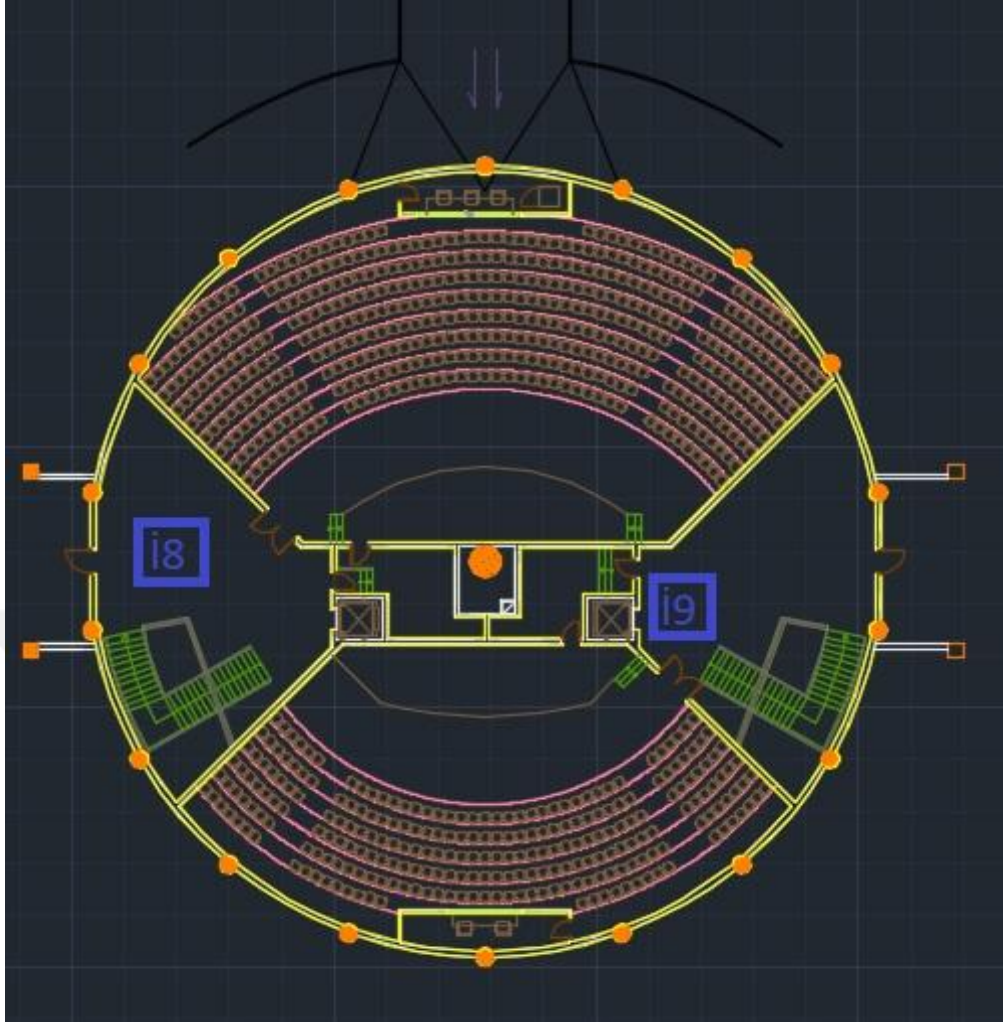
Şekil 4.5. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A
blok analiz mekan yerleri

Şekil 4.6. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok analiz mekan yerleri

Şekil 4.7. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok analiz mekan yerleri

Şekil 4.8. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok analiz mekân yerleri

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi analiz sonucu incelendiğinde en yüksek bütünleşme değerine sahip alan D blokta bulunan Fuaye mekânı olurken en yüksek bağlanabilirliğe ise A Blok holü (İ2) olduğu tespit edilmiştir.

Koridor ve geçiş mekanları yüksek bütünleşmeye sahip alanlar olurken en düşük anlaşılabilirliğe sahip alan C blok sirkülasyon alanları olduğu saptanmıştır.

İktisadi ve İdari bilimler Fakültesinin biçim olarak da analizinden bahsedecek olursak plan tipi olarak iç bahçeli ve blokların birleşiminden oluşmaktadır. İmaj öğeleri geçiş koridorlarındaki bilgilendirme panoları olarak bulunmaktadır. Bloklarda uygulanan plan tipleri birbirlerinden farklı oluşmaktadır. Toplamda 4 blok, 2 giriş ve iç bahçeden oluşmaktadır.

Şekil 4.9. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok görüntüsü 1

Şekil 4.10. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok görüntüsü

Şekil 4.11. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dış görüntüsü

Şekil 4.12. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok görüntüsü 1

Şekil 4.13. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok görüntüsü

Şekil 4.14. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blok dış görüntüsü

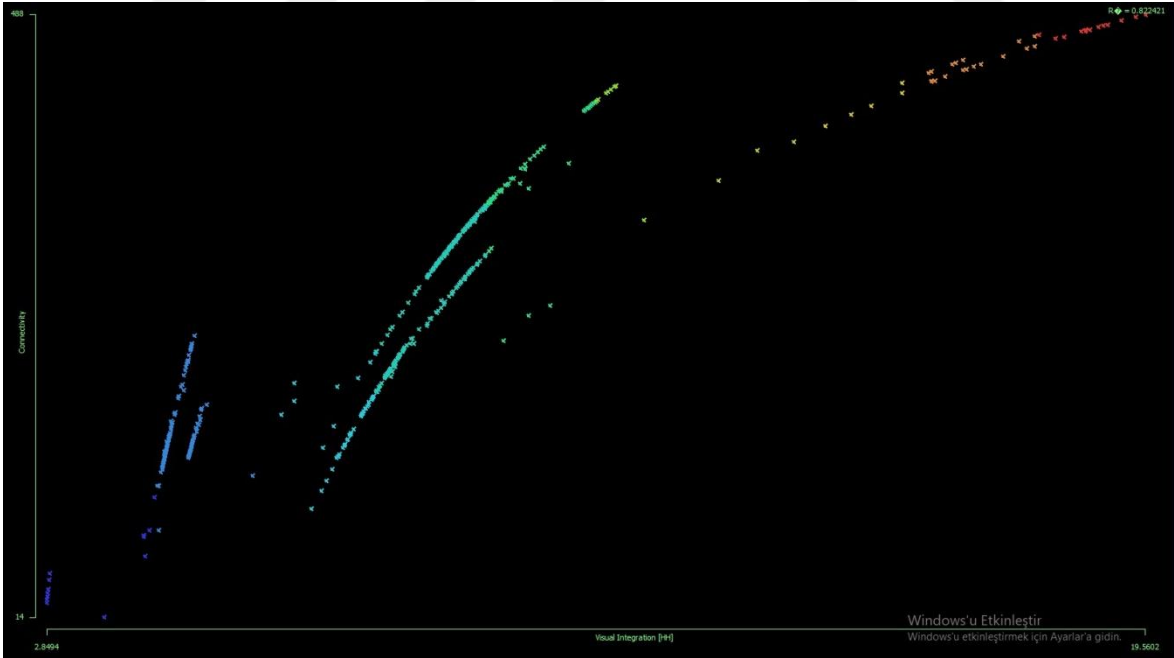

Şekil 4.15. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi A blok görüntüsü 2

Şekil 4.16. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi B blok görüntüsü 2

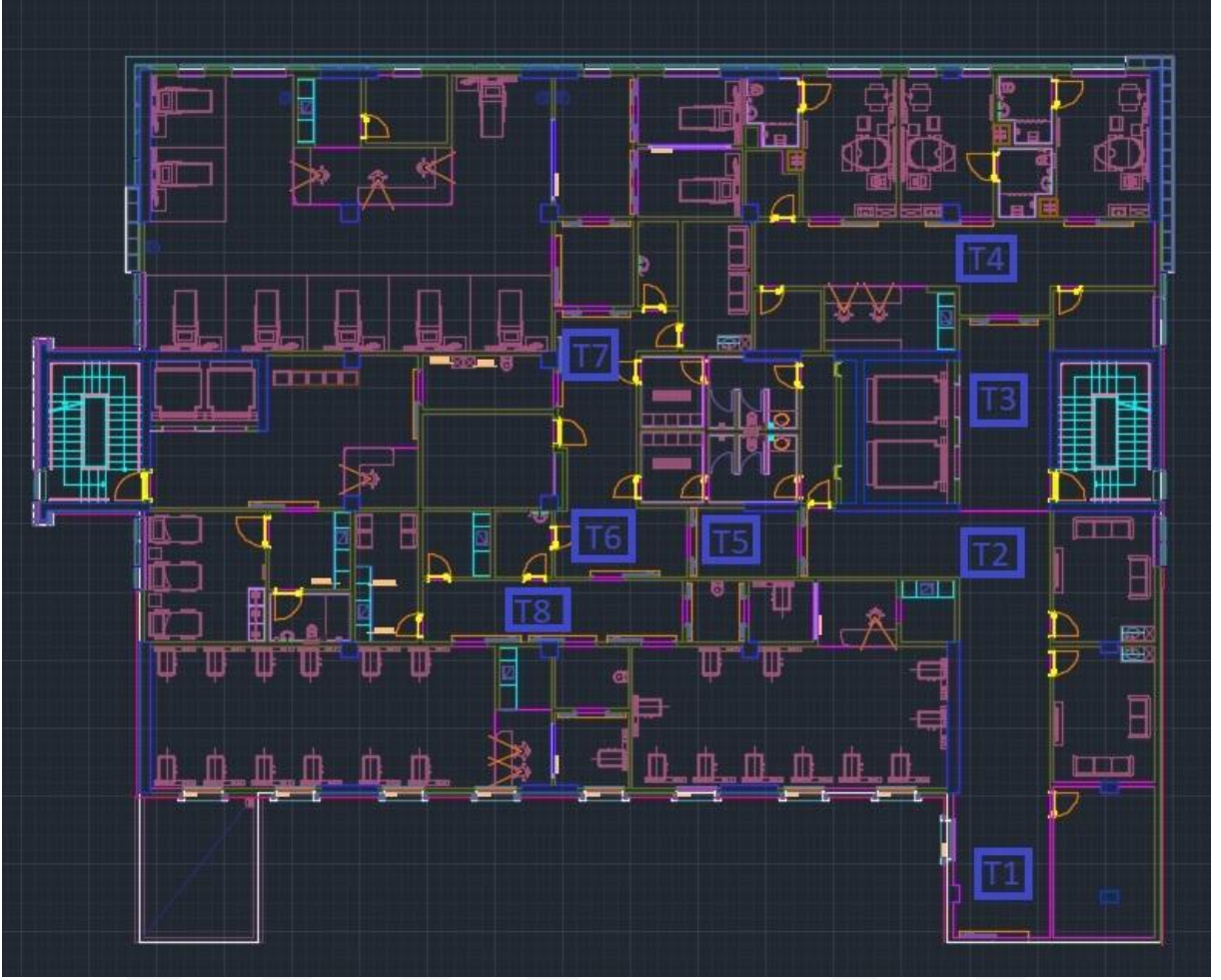
Yapılan analizler neticesinde Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Ek Binasında bütünleşme ve bağlanabilirlik değerlerinin bağlantısını veren anlaşılabilirlik (R2) değeri 0,822421 olarak bulunmuştur (Şekil 4.17).

Şekil 4.17. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası R2 değeri

Tablo 4.2. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası dizimsel analiz değerleri

Mekân adı	Mekânın işlevi	Bütünleşme değeri	Bağlantılık değeri
T1	Bağlantı koridoru	18.7844	36081
T2	Düğüm noktası	39.2743	52566
T3	Asansör ve merdiven holü	19.093	37037
T4	Doğumhane koridoru	22.9227	46481
T5	Sedye Transfer holü	16.5943	24700
T6	Yoğun bakım koridoru 1	18.9804	31786
T7	Yoğun bakım koridoru 2	9.41307	16106
T8	Yenidoğan yoğun bakım koridoru	15.4437	19911

Şekil 4.18. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası mekân analiz yerleri

Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ek binası analiz sonucu incelendiğinde en yüksek bütünleşme değerine sahip alan düğüm noktası (T2) yoğun kullanıma sahip alan olurken en yüksek bağlanabilirliği ise yine düğüm noktası (T2) olduğu tespit edilmiştir.

Koridor, kesişim bağlantı noktaları olan düğüm noktaları fakülte içerisinde yüksek bütünleşmeye sahip alanlar olurken en düşük anlaşılabilirliği olan alan yoğun bakım koridoru 2 (T7) sirkülasyon alanı olduğu saptanmıştır.

5. SONUÇ

Mekânlar ve kullanıcıları arasında güçlü bir ilişki mevcuttur. Mekanın ve yapının insanların hareket, davranış ve algısını nasıl etkiliyorsa zaman içerisinde insanların hareketleri neticesinde elde edilen veriler ve incelemeler sonucu tasarımlar da bu yönde değişim göstermektedir.

Yapı içerisinde mekânların konfigürasyonu ve birbiri ile olan bağlantıları ile insanlar üzerindeki etkileri çeşitli analizler ışığında incelenerek, gözlemler yaparak geliştirilebilmektedir.

Yerleşkelerde bulunan fakülteler de her yaşta insanlar bulunmaktadır. Toplumun önemli bir parçası olan özellikle genç bireylerin etkileşim kurup kendilerini geliştirmesi oldukça önemlidir. Gençlerin kendilerini geliştirmesi ve topluma katılmasında önemli bir yere sahip üniversite yapıları yerleşke ve mekan olarak oldukça önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada seçilen üniversite yapılarında farklı işlevlerde kullanılan mekânların içerisindeki organizasyonları yapılan analizler yardımı ile tespit edilerek, birbirinden farklı plan tiplerine sahip yapıların ne tür değişimlere sahip olduğu saptanmıştır. Bu veriler ışığında da farklı plan tiplerinde farklı organizasyona sahip eğitim yapıları için önemli yere sahip mekânlar yapı içindeki nitelikleri ve konumları incelenerek elde edilen veriler gelecek tasarımcıların benzer tasarım ve uygulamalarında yardımcı olması ve diğer çalışmalara ışık tutması düşünülmüştür.

2 farklı plan şemasına sahip fakülte yapılarında yürütülen analizler neticesinde genel bir karşılaştırma yapılacak olursa, en yüksek bütünleşme gösteren alan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde D bloğunda bulunan fuaye 2 (İ9) olarak bulunmuştur. Değeri de 49, 9775'dir. En düşük bütünleşme gösteren alan ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi C blokta bulunan C blok koridoru 2 (İ7) olduğu görülmektedir. Değeri ise 8,75169'dur. Bağlanabilirlik analizleri neticesinde elde edilen veriler karşılaştırıldığında en düşük bağlanabilirliğe sahip alan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok da buluna fuaye 1 (İ8) olduğu görülmüştür. Değeri de 2549 olarak bulunmuştur. Bunun yanında bağlanabilirliği en yüksek alan ise Tıp Fakültesi ek binasında düğüm noktası olarak bulunan (T2) olarak bulunmuştur. Değeri de 52566'dır.

Buradan sonuçla fakülte binaları görünürlülük ve bağlanabilirlik değerleri kendi içlerinde farklılaşırken aynı zamanda birbiri ile karşılaştırıldığında çok farklı değerler elde edilmiştir. Görünürlülük değeri olarak karşılaştırıldığında 8 ile 49 arasında bir bütünleşme değerine sahiptir. En yüksek bütünleşme değerine sahip İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi

D bloğunda bulunan fuaye 2 (İ9) mekanının bütünleşmesinin yüksek olmasının nedeni plan şemasında ki farklılıklardan kaynaklanabileceğini göstermektedir.

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi plan şeması genel olarak incelendiğinde Tıp Fakültesi ek binasına göre koridor genişliklerinin oldukça fazla olması bu mekânınyapı içerisindeki görünürlüğünü arttırmıştır. Aynı zamanda İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin D bloğunda bütünleşme değerinin yüksek olması diğer bloklara oranla daha küçük bir organizasyona sahip bu bloğun anlaşılabilirliğinin yüksek olmasını sağlamıştır.

Bağlanabilirlik analizlerine bakacak olursak, en düşük bağlanabilirliğe sahip İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi D blok da buluna fuaye 1 (İ8) bağlanabilirlik değeri 2549 olarak bulunmasında diğer mekanlara kıyasla daha lineer bir plan şemasına sahip bu yapıda tespit edilen bu alanın diğer mekanlarla olan ilişkisinin çok az olmasından kaynaklı sonucuna ulaşılabilir. Aynı zamanda plan organizasyonları da incelendiğinde lineer bir organizasyona sahip olması mekânların birbiri ile fazla bağlantısının olmaması bu değerlerin düşük çıkmasının sebebi olarak yorumlanmıştır.

Sonuç olarak kütleli olarak mekanların anlaşılabilirlikleri bu alanların yapı içerisindeki konumlarının farklılaşması neticesinde farklı değerler elde edilirken aynı zamanda yapıların plan farklılıkları da görünürlük ve bağlanabilirlik değerlerinde değişimlere yol açtığı söylenebilir.

Geniş koridorlara sahip yapılarda görünürlük artarken birbiri ile dar koridorlar aracılığı ile bağlanmış yapılarda görünürlük düzeylerinin düştüğü söylenebilmektedir.

Aynı zamanda bloklaşmalar ile farklılaşmalar elde edilerek mekânların diğer alanlar ile bağlantı noktalarının artması da yapının genelini anlaşılabilirliğinin arttığı sonucuna varılabilir. Mekânların bağlanabilirlikleri ne kadar artarsa ve görünürlükleri de yüksek olması neticesinde o yapı içerisindeki mekânların anlaşılabilirlikleri de o oranla artmaktadır.

Tablo5.1’de görüldüğü üzere fakültelerin ve blokların anlaşılabilirlik değerlerinin oldukça düşük çıktığı görülmektedir. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi C blok diğer fakülte ve bloklara göre anlaşılabilirliğinin diğerlerine oranla düşük olduğu sonucuna varılmaktadır.

Gelecek çalışmalar için öneri olarak da bu yaptığımız çalışmada nesnel değerlendirmeler göz önüne alınarak biçimsel ve dizimsel analizler gerçekleştirilmiştir. Sonraki çalışmalarda yapı kullanıcıları ile anket yapılarak öznel değerlendirmeler de akademik çalışmalara eklenebilir.

Tek bir üniversite bünyesinde bulunan 2 farklı plan tipine sahip yapılarda gerçekleşen bu çalışmanın yanı sıra farklı üniversite yerleşkesinde bulunan eğitim yapıları karşılaştırılmalı olarak değerlendirme kapsamına alınabilir.

Daha çok etkileşim ve karşılaşma ihtimali yüksek olan mekânlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda karşılaşma olasılıklarının ve anlaşılabilirliğin daha fazla olduğu karmaşıklığın farklılaşmanın ötesine geçmediği mekanlar ve planlar tercih edilmelidir.

Tablo 5.1. Fakülte ve blokların R2 değerleri

	Anlaşılabilirlik R2 Değeri
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi A blok	0,860556
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi B blok	0,807183
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi C blok	0,601313
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi D blok	0,909602
Tıp Fakültesi Ek binası	0,822421

KAYNAKLAR

- Açıkkay, S. H., 2015. Kent İçi Üniversite Kampüslerinin Ekolojik Peyzaj Tasarım İlkeleri Kapsamında İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Arap S., 2007. Türkiye’de Üniversitelere İlişkin Politikalar Ve Üniversitelerin Kuruluş Yer Seçimi, Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, Türkiye.
- Arkun, A.K., Özkal, Ç., 2005. Bilkent Üniversitesi Kampüsü Peyzaj Analizi, Yüksek Lisans Dersi Sunum Ödevi. Ankara, Türkiye.
- Arslan, M., 2005. Cumhuriyet Dönemi Üniversite Reformları Bağlamında Üniversitelerimizde Demokratiklik Tartışmaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kayseri, Türkiye.
- Aydın, E., 2003. Yıldız Teknik Üniversitesinin Tanıtımı, *Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi I. Ulusal Çalıştayı*, 16–17–18.Ekim, Malatya, Türkiye.
- Ayhan, H., Oguz, O., Oktay, A.,2004. *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. Dem Yayınları, İkinci Baskı. İstanbul, Türkiye.
- Begeç, H., 2002. Üniversitelerde Kampüs Yerleşme Biçimleri. *Yapı Dergisi*, 252, 57-63
- Bekiroğlu, S., Osmanoğlu, F., Erdoğan, B., 2005. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Zeve Yerleşkesi, *II. Ulusal Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı*, 9–10 Haziran 2005, Kahramanmaraş, Türkiye.
- Bodur, M.N., Doygun, H. Gürün ve D.K., 2005, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yerleşkelerinin Kahramanmaraş Kenti Genelinde Fonksiyon Bütünlüğü Bakımından İrdelenmesi, *II. Ulusal Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı*, 9–10 Haziran 2005, Kahramanmaraş, Türkiye.
- Çakmak, B. Y., 2011., Kırsaldan Kente Göç İle Kent Çeperinde Oluşan Konutların Mekansal Dizim Yöntemiyle Analizi, Konya Örneği, Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, Türkiye.
- Çakmak, B. Y., 2012. Sayısal Analiz Yöntemlerinden Mekânsal Dizin (Space Syntax) Yönteminin Mimari Tasarım Eğitiminde Kullanılması.
- Çınar, E., 1998. Üniversite Kampüs Planlaması ve Tasarımı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Çil, E., 2006. Bir Kent Okuma Aracı Olarak Mekan Dizimi Analizinin Kuramsal ve Yöntemsel Tartışması, Megaron.

- Dağ, A., 2005. Mekânsal Dizim Ve Görünür Alanın Mimari Mekan Algısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Dober, R., 1992. Campus Design, John Wiley & Sons, Inc., USA <http://cache.zoominfo.com/>
- Dober, R., 2000, *Campus Landscape: Functions, Forms, Features*. John Wiley & Sons, Inc. Printed in United States of America, ISBN: 0-471-35356-6, 259 p., U.S.A.
- Doğan, H., 2003., *Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi I. Ulusal Çalıştayı*, 16-17-18 Ekim, Malatya, Türkiye.
- Doğan, H., 2005. Evrenkent Yerleşkeleri ve Kent Yaşamındaki Önemi Örnek olay: İnönü Üniversitesi, *II. Ulusal Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı*, 9-10 Haziran 2005, Kahramanmaraş, Türkiye.
- Dursun, P., 2007. Space Syntax In Architectural Design. Proceedings, *6th International Space Syntax Symposium*, İstanbul, Türkiye.
- Edgü, E., Ünlü, A., 2003. Konutlarda Mekansal Dizim Verilerinin Mekan Tercihleri İle İlişkisi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*.
- Edgü, E., Ünlü, A., 2003. Relation Of The Domestic Space Preferences With The Space Syntax Parameters. *Space Syntax 4th International Symposium*, London, England.
- Ekinci, O., 2005. Kent Kültürü ve Yerleşke Planlaması, *II. Ulusal Üniversite Planlaması ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı*, 9-10 Haziran 2005, Kahramanmaraş, Türkiye.
- Erçevik, B., 2008, Üniversitelerde Sosyal Mekan Kullanımlarının İncelenmesi Kent Üniversitesi, Kent İçi Ve Kent Dışı Kampüsler, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Erkman, U., 1990. Büyüme ve Gelişme Açısından Üniversite Kampüslerinde Planlama ve Tasarım Sorunları. *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Baskı Atölyesi*, İstanbul, Türkiye.
- Garip, E., 2009. Büyük Mağazalarda Tüketici Mekânsal Davranışının Mekan Dizim Çerçevesinde İrdelenmesi, Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Geray, C., 2003. Toplumsal İlişkiler Açısından Üniversite Yerleşkeleri, *Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi I. Ulusal Çalıştayı*, 16-17-18 Ekim, Malatya, Türkiye.
- Göktekin, E., 2002. Ortaöğretim Yapılarında Yeni Eğitim Teknolojilerinin Yoğun Olarak Kullanıldığı Mekanların Kullanım Süresinde Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

- Güner, M., 2019. Eğitim Yapılarında Kamusal Alanların Kullanım Sonrası Değerlendirilmesi- Süleyman Demirel Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, Türkiye.
- Gürün, D., K., 2003. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinin Tanıtımı. *Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi I. Ulusal Çalıştayı*, 16–17–18 Ekim, Malatya, Türkiye.
- Gürüz, K., 1992. *Batı Üniversitelerinin Tarihsel Gelişimi, Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite*. T.C. Başbakanlık Basımevi, Ankara, Türkiye.
- Gürüz, K., Şuhubi, A.M., Şengör, C., Türker, K. ve Yurtsever, E., 1994. *Türkiye’de ve Dünya’da Yüksek Öğretim*. Bilim ve Teknoloji, Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği yayımları, İstanbul, Türkiye.
- Hanson, J., 1998. *Decoding Homes And Houses*. Cambridge University Press, Cambridge, England.
- Hillier, B., 1987. Ideas Are Things An Application Of The Space Syntax Method To Discovering House Genotypes. *Environment And Planning B*, 363-385.
- Hillier, B., 1996. *Space Is The Machine, A Configurational Theory Of Architecture*.
- Hillier, B., 2003. The Architectures Of Seeing And Going Or Are Cities Shaped By Bodies Or Minds? And Is There A Syntax Of Spatial Cognition? *4th International Space Syntax Symposium*, London, England.
- Hillier, B., Hanson, J., 1984. *The Social Logic Of Space*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Irgatoğlu, A. N., 2011. Üniversite Kampüsleri Fiziksel Gelişim Planlaması ve Tasarımı: Yozgat Bozok Üniversitesi Erdoğan Akdağ Kampüsü Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Karakaş, B. N., 1999. Üniversite Kampüsleri Fiziksel Gelişim Planlama Süreci, Bartın Orman Fakültesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın, Türkiye.
- Korkut, G., 2011. Üniversite Yerleşkelerinin Kentsel Mekan Kurgularının Biçimlenmesinde Kentin Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Köseoğlu, E., 2018. *Mekansal Okunabilirlik*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Türkiye.
- Kuban, D., 1969. Celal Esad Arseven Ve Türk Sanatı Kavramı. *Mimarlık Dergisi*, İstanbul, Türkiye.
- Kuban, D., 1981. *100 Soruda Türkiye Sanat Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, Türkiye.

- Kurtoğlu, A., 2010. Kampüs Tasarımında Eylem Yönlendiricisi İle Sosyal Etkileşimin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Kurtuluş, Ö., 2019. Konut Üretim Biçiminde Mekânsal Değişimin Kooperatif Yapıları Üzerinden Mekan Dizim Yöntemi İle İncelenmesi 1970-2000 Dönemi Afyonkarahisar, Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, Türkiye.
- Küçükbay, H., 2003. *Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi I. Ulusal Çalıştayı Protokol Konuşması*, 16-17-18 Ekim, Malatya, Türkiye.
- Lynch, K., 1960. *The Image Of The City*, The MIT Press.
- Nitschke, A., 1970. *Universitäten im wandel*, H. Linde, Hochschulplanung, Band 1 (Werner Verlag GmbH, Stuttgart)
- Omay, E., 2004, Akademik Sorunlarımızın Kaynağı, Amerikan Üniversite Modeli. *Bilim ve Ütopya Dergisi*, 119, 15-22.
- Oruçkaptan, A., 2003. Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi, *Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Peyzaj Mimarları Odası, I. Ulusal Çalıştayı*, 16-17-18.Ekim, Malatya, Türkiye.
- Öner, S., 1999. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Merkez Kampüs Alanı Peyzaj Planlaması, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Özbay, F., 1990. *Üniversite Çevresi, Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözümler*, Cem Yayınları, 109-135, İstanbul, Türkiye.
- Öztan, Y., 1970. Yeni Kurulacak Olan Diyarbakır Ziya Gökalp Üniversitesi Kampüsünün Peyzajını Etkileyen Faktörler ve Arazi Kullanılışı Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi Basımevi*, 20 s., Ankara, Türkiye.
- Sargın,S., 2007. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 133-150.
- Sönmezler, K., 1995. Üniversiteler, Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Sönmezler, K., 2003, Modern Mimarinin Kentsel Deney Alanı Üniversite Tasarımı, Doktora Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Sözen, M., 2003. *Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi I. Ulusal Çalıştayı Açılış Oturumu Konuşması*, 16-17-18 Ekim, Malatya, Türkiye.

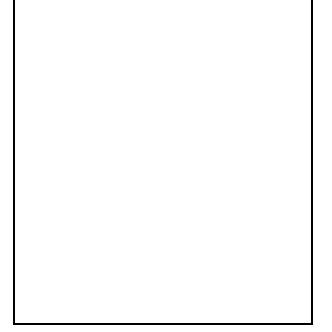
- Şen, İ., 1987. Üniversite Yerleşke Planlamasında Aktiviteler Cins ve Organizasyon, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Şuben, R., 1980. Türkiye'de Yüksek Öğrenim Kurumlarının Dağılımı Ve Planlarının karşılaştırılması, Diploma Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul, Türkiye.
- Taşova, N., 2001. Çukurova Üniversitesi Kampüs Sahası Çevresinin Son 50 Yıllık Yerleşim Değişimi ve Bunun Adana Yerleşim Tarihindeki Önemi, Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, Türkiye.
- Timur, T., 2000. *Kant ve Üniversite, Toplumsal Değişim ve Üniversiteler*, Birinci Basım, İmge Kitabevi, Ankara, Türkiye.
- Topçu, M., 2012. Old And New City, Morphological Analysis Of Antakya, *Proceedings Eighth International Space Syntax Symposium*.
- Turcan, Y., 1996. Tarihsel Süreç İçinde Yükseköğretim Yapılarının Mekansal Analizi, Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.
- Türeyen, M., 1999. *Üniversite yapıları*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, Türkiye.
- Türeyen, M., 2002. *Yükseköğretim kurumları, Kampüsler*, Tasarım Yayın Grubu, İstanbul, Türkiye.
- URL-1, 2019. *Üniversite Yapıları*. https://w3.sdu.edu.tr/SDU_Files/images/Menu/3-1.png, (Erişim Tarihi: 28.11.2019)
- URL-2, 2019. *Üniversite Yapıları*. https://w3.sdu.edu.tr/SDU_Files/images/Menu/3-5.png, (Erişim Tarihi: 28.11.2019)
- URL-3, 2019. *Üniversite Yapıları*. <http://www.metromuhendislik.com/>, (Erişim Tarihi: 28.11.2019)
- Ünlü, A. O., 2001. An Evaluation Of Social Interactive Spaces In A University Building. *Proceedings 3rd International Space Syntax Symposium*, Atlanta, U.S.A.
- Ünver, İ., 2003. Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi, *TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 1. Ulusal Çalıştay*, 16–17–18 Ekim 2003, Malatya, Türkiye.
- Wittrock, B., 1993. *The Modern University, The Three*. Yayınları, 109–135, İstanbul, Türkiye.
- Yekrek, T., 1999. Üniversite Kampüsleri Yerleşim Sistemlerinin Fiziksel Planlamayla Olan İlişkisi Ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

- Yıldırım, M. T., 2002. Bina Gereksinme Programı İle Bina Morfolojisi İlişkisinde Graflar Ve Geometrik Sentaks Olanaklarının Kullanımına Yönelik Bir Yöntem Yaklaşımı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Yıldızoğlu, M. Z.,2006.Üniversite Yerleşkeleri Fiziksel Gelişim Planlaması Ve Tasarımı Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Yerleşkesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale, Türkiye.
- Yılmaz, M., Altan, T., Uzun, G., ve Gültekin, E., 1976. Kampüsü Ziraat Fakültesi Araştırma ve Üretim Çiftliği Alan Kullanımı Üzerine Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Adana, Türkiye.
- Yılmaz, O., Ak, K. ve Benliay, A., 2005. Yerleşke Tasarımın Ekolojik Boyutu, *II. Ulusal Üniversite Planlaması ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı*, 9-10 Haziran 2005, Kahramanmaraş, Türkiye.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı :Said ÖZYURT
Doğum Yeri ve Yılı :ISPARTA/ 1994

Eğitim Durumu

		<u>Yıl</u>
Lise	:ISPARTA MUSTAFA GÜRKAN ANADOLU LİSESİ	2012
Lisans	:İSTANBUL HALIÇ ÜNİVERSİTESİ	2016

Çalıştığı Kurum / Kurumlar

	<u>Yıl</u>
1- GÖÇMEN MÜHENDİSLİK	2016/2017
2- ÖZYURT MİMARLIK	2017/...